
**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY PUCHACZÓW
NA LATA 2018–2025**

Instytut Doradztwa Innowacyjnego
20-454 Lublin, ul. Wyspiańskiego 34
NIP: 946-26-21-557
REGON: 060743160

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku, VI Wydział
Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

SPIS TREŚCI

Wykaz stosowanych skrótów	5
Wstęp.....	6
CZEŚĆ I.....	8
1. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO	9
1.1. GMINA PUCHACZÓW	9
1.2. SPOŁECZEŃSTWO.....	15
1.2.1. Demografia.....	15
1.2.2. Rynek pracy	18
1.2.3. Aktywność społeczna mieszkańców	20
1.2.4. Konkluzje.....	23
1.3. SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE	24
1.3.1. Wychowanie przedszkolne.....	24
1.3.2. Wychowanie szkolne	24
1.3.3. Konkluzje	27
1.4. INFRASTRUKTURA.....	28
1.4.1. Drogi i transport	28
1.4.2. Zasoby mieszkaniowe	29
1.4.3. Infrastruktura sieciowa.....	31
1.4.4. Konkluzje	33
1.5. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA.....	34
1.5.1. Sektor rolniczy	34
1.5.2. Sektor przedsiębiorstw	36
1.5.3. Konkluzje	39
1.6. KULTURA, WIZERUNEK I CZAS WOLNY	40
1.6.1. Atrakcyjność turystyczna gminy	40
1.6.2. Kultura, sport i organizacja czasu wolnego.....	43
1.6.3. Konkluzje	46
1.7. JAKOŚĆ ŻYCIA	47
1.7.1. Środowisko naturalne.....	47
1.7.2. Ochrona środowiska.....	51
1.7.3. Opieka zdrowotna	53
1.7.4. Pomoc społeczna.....	55
1.7.5. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych.....	59
1.7.6. Bezpieczeństwo.....	62
1.7.7. Konkluzje	64
1.8. FINANSE SAMORZĄDU	65
1.8.1. Budżet gminy	65
1.8.2. Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania	66
2. ANALIZA SWOT.....	69

CZĘŚĆ II	70
1. KONTEKST DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	71
1.1. DOKUMENTY UNIJNE.....	71
1.1.1. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.....	71
1.1.2. Umowa Partnerstwa	72
1.2. DOKUMNETY KRAJOWE.....	72
1.2.1. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030.....	73
1.2.2. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).....	74
1.2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	75
1.3. DOKUMENTY REGIONALNE	76
1.3.1. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020	76
(z perspektywą do 2030 r.)	76
1.3.2. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku	77
1.3.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020.....	77
1.3.4. Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016–2021.....	78
2. WIZJA I MISJA.....	80
2.1. WIZJA	80
2.2. MISJA	80
3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	81
4. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII.....	89
5. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII.....	90
6. FINANSOWANIE STRATEGII	94
Bibliografia.....	97
Spis tabel	99
Spis rysunków	99
Spis wykresów.....	99

Wykaz stosowanych skrótów

BDL	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
DSRK 2030	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
FS	Fundusz Spójności
GBP	Gminna Biblioteka Publiczna w Puchaczowie
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
GPZ	Główny Punkt Zasilający
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KPZK 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
LGD	Lokalna Grupa Działania
GOK	Gminny Ośrodek Kultury
MPZP	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OP	Oddział Przedszkolny
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej w Puchaczowie
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
POM	Państwowy Ośrodek Maszynowy
REGON	Rejestr Gospodarki Narodowej
RPO WL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020
RSIWL 2020	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SP	Szkoła Podstawowa
SPZOZ	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
SRWL 2020	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)
STRATEGIA	Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju
EUROPA 2020	sprzyjającego włączeniu społecznemu
SUiKZP	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
UP	Umowa Partnerstwa

Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 to kilkuletni plan działania wyznaczający strategiczne cele rozwoju gminy. Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy średniookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Wokół zawartych w dokumencie ustaleń koncentrować się będą działania władz samorządowych, a także innych interesariuszy, zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków do dalszego rozwoju gospodarczego i życia mieszkańców gminy.

Wcześniejszy dokument strategiczny Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Puchaczów na lata 2007–2015¹ był opracowany ponad 10 lat temu i upłynął jego termin obowiązywania. Dostrzegając ten fakt, a także szereg istotnych zmian jakie zaszły w ciągu ostatnich lat zarówno w otoczeniu zewnętrznym, jak i relacjach wewnętrznych, władze gminy zdecydowały o ponownym zdefiniowaniu celów rozwojowych gminy Puchaczów. Zmieniająca się sytuacja społeczno-gospodarcza skłania do uważnego spojrzenia na obecne uwarunkowania oraz posiadane zasoby i zderzenia ich z aspiracjami całej wspólnoty samorządowej jaką jest gmina. Dodatkowo doświadczenia z realizacji obowiązującej wcześniej strategii oraz pozyskiwania środków unijnych z perspektywy finansowej na lata 2007–2013 i obecnie trwającej 2014–2020 oraz innych programów pomocowych, pozwoliły przygotować nowy dokument, który stanowi podstawy do długofalowego rozwoju gminy Puchaczów i sprawnego zarządzania nią.

Ważną przesłanką uzasadniającą potrzebę przygotowania nowego dokumentu jest zapewnienie spójności z całym katalogiem dokumentów strategicznych na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym. Dokument ten jest także odpowiedzią na ustawowe regulacje dotyczące prowadzenia polityki rozwoju² w oparciu o programy rozwoju oraz uprawnienia gminy wynikające z ustawy o samorządzie gminnym³ do prowadzenia spraw pozostających w zakresie działania gminy, w tym uchwalania programów gospodarczych.

Opracowana Strategia Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 jest dokumentem o średnim horyzoncie czasowym. Ze względu na kilkuletni okres obowiązywania i realizacji Strategii, a także wciąż brak szczegółów dotyczących nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021–2025, dokument ten powinien być postrzegany jako uniwersalny, ukazujący wizję, misję i strategiczne kierunki działań gminy Puchaczów oraz zamierzone środki wdrażania i monitorowania, a także potencjalne źródła finansowania planowanych przedsięwzięć.

Dokument składa się z dwóch części:

I – analitycznej, a więc odnoszącej się do przeszłości i teraźniejszości,

II – planistycznej, a więc dotyczącej przyszłości.

Diagnoza prezentuje wyczerpujący obraz gminy w ujęciu obiektywnym. Opiera się na faktach i niezbędnych komentarzach ustrukturalizowanych w osiem zasadniczych działów: Gmina Puchaczów, Społeczeństwo, Szkolnictwo i wychowanie, Infrastruktura, Aktywność gospodarcza, Kultura, wizerunek i czas wolny, Jakość życia, Finanse samorządu. Zakres czasowy analizy w przypadku większości zagadnień obejmuje lata 2012–2017. Jeżeli możliwe było zaprezentowanie nowszych informacji i danych, które wnoszą wartość dodaną do części analitycznej, to również je przedstawiono. Niekiedy dane statystyczne obejmowały starsze lata (także okres 2010–2012), co pozwoliło pokazać dłuższe szeregi czasowe i lepiej zaobserwować zachodzące tendencje zmian.

Diagnoza przedstawia portret gminy Puchaczów zarówno pod względem opisowym jak i statystycznym. Na potrzeby przeprowadzonej analizy wykorzystano dane agregowane w wartościach

¹ Uchwała Nr XIX/84/08 Rady Gminy Puchaczów z dnia 29.04.2008 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Puchaczów na lata 2007–2015.

² Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2018.1307 t.j., z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2018.994 t.j., z późn. zm.).

bezwzględnych oraz w postaci wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-gospodarczego. Źródłem informacji są przede wszystkim bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego. Do przygotowania części I posłużono się także danymi wewnętrznymi zgromadzonymi przez Urząd Gminy Puchaczów i jego jednostki organizacyjne oraz danymi pochodzącymi od instytucji zewnętrznych. Jako podsumowania wyróżnionych działań tematycznych zostały zamieszczone istotne konkluzje (wnioski).

Część II dokumentu dotyczy przyszłości gminy i pokazuje kierunki rozwojowe na kolejne lata. Podstawą do sformułowania priorytetów strategicznych i konkretnych celów strategicznych zawartych w tej części była przeprowadzona diagnoza oraz spotkania z władzami gminy, a także pracownikami Urzędu Gminy. W tej części dokumentu wskazano również konkretne mechanizmy wdrażania i monitorowania realizacji Strategii oraz potencjalne źródła finansowania sformułowanych zamierzeń.

Przyjęta i sukcesywnie wdrażana Strategia Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 pozwoli nie tylko efektywnie prowadzić politykę rozwoju gminy, ale także będzie zasadniczym dokumentem umożliwiającym skorzystanie z licznych instrumentów finansowych wspierających rozwój lokalny i regionalny, w tym pochodzących z Unii Europejskiej.

CZEŚĆ I

1. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO

1.1. GMINA PUCHACZÓW

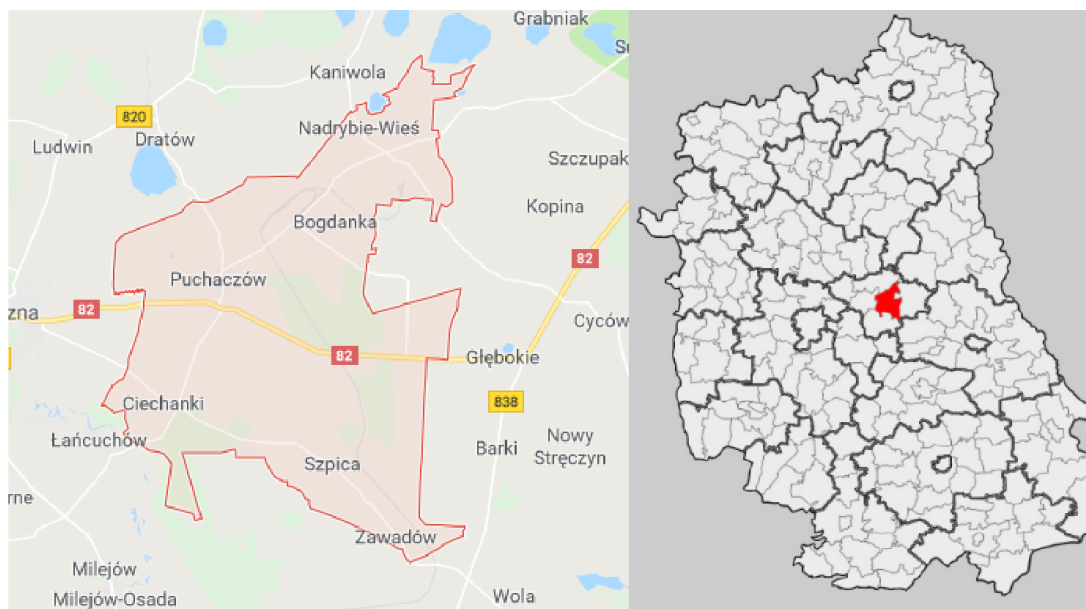
Gmina Puchaczów to gmina wiejska, położona w centralnej części powiatu łączyńskiego, w województwie lubelskim. Siedzibą gminy jest miejscowość Puchaczów.

Gmina położona jest w obrębie dwóch jednostek fizjograficznych: Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego i Równiny Dorohuskiej, należących do Polesia Lubelskiego i Wyżyny Lubelskiej. Obszary tych jednostek rozdzielone są doliną rzeki Świnki, która przecina centralnie teren gminy na kierunku wschód-zachód. Obszar gminy charakteryzuje się niewielką deniwelacją terenu ok. 15 m, pomiędzy najniższymi obszarami na północy i najwyższymi na południu.

Tereny gminne o dużym stopniu zurbanizowania zlokalizowane są w trzech miejscach. Pierwsze z nich to ciąg wzdłuż drogi Lublin–Włodawa, przechodzącej przez środek gminy, na kierunku wschód-zachód. Tworzy go Puchaczów oraz wsie: Turowola, Turowola-Kolonia, Stara Wieś, Brzeziny, Wesołówka, Albertów. Drugi obszar to zabudowa wsi Ciechanki, Ostrówek, Szpica, Jasieniec i Zawadów położonych wzdłuż południowej granicy gminy. Trzeci obszar to północno-wschodnia część gminy, na którą składają się wsie Bogdanka, Nadrybie Wieś, Nadrybie Dwór, Nadrybie Ukazowe. We wszystkich przypadkach mamy do czynienia z zabudową gospodarską z wyjątkiem miejscowości Puchaczów, która swoim układem przestrzennym reprezentuje typ zabudowy miejskiej.

Powierzchnia administracyjna gminy wynosi 92 km², co stanowi 0,4% powierzchni województwa lubelskiego i 15% powierzchni powiatu łączyńskiego.

Rysunek 1: Granice administracyjne i położenie gminy Puchaczów w województwie

Źródło: maps.google.pl, strona internetowa Urzędu Gminy Puchaczów, www.puchaczow.pl.

W granicach gminy znajduje się 17 sołectw: Albertów, Bogdanka, Brzeziny, Ciechanki, Kolonia Ciechanki, Jasieniec, Nadrybie Dwór, Nadrybie Ukazowe, Nadrybie Wieś, Ostrówek, Puchaczów, Stara Wieś, Szpica, Turowola, Turowola-Kolonia, Wesołówka, Zawadów.

Rysunek 2: Mapa gminy Puchaczów

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów.

Rysunek 3: Mapa gminy Puchaczów – model sieci dróg

Gmina Puchaczów

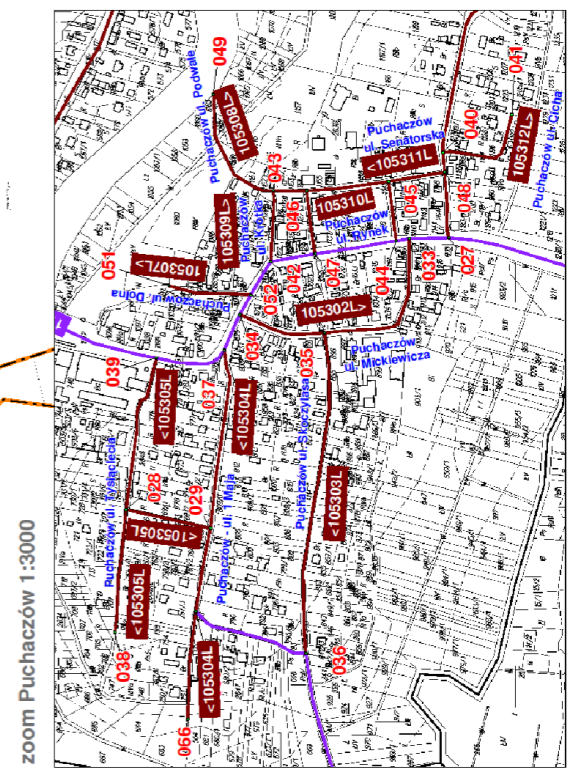
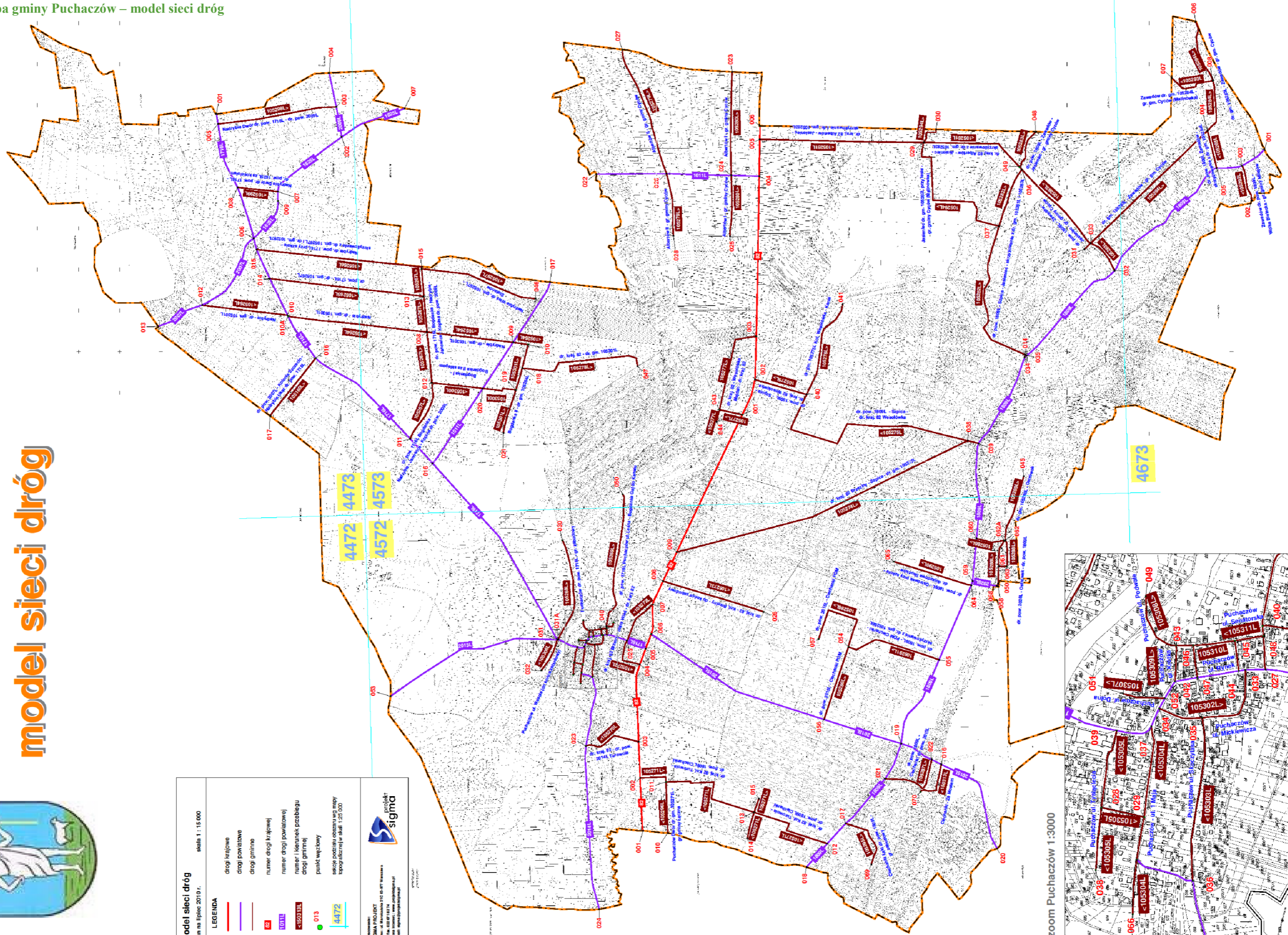
model sieci dróg

Model sieci dróg
stan na lipiec 2010 r. skala 1 : 15 000

LEGENDA

- drogi krajowe
- drogi powiatowe
- drogi gminne
- E2 numer drogi krajowej
- 10310 numer drogi powiatowej
- 450331L numer i kierunek przebiegu drogi gminnej
- 013 punkt węzłowy
- 4472 sieć podstawowa obszaru wsi, który nieopisany jest skalą 1:25 000

projekt
sigma
ul. Włocławska 11A, 26-600 Puchaczów
tel. 22 73 13 74
www.puchaczow.pl

Rysunek 4: Mapa gminy Puchaczów – mapa Solectwa

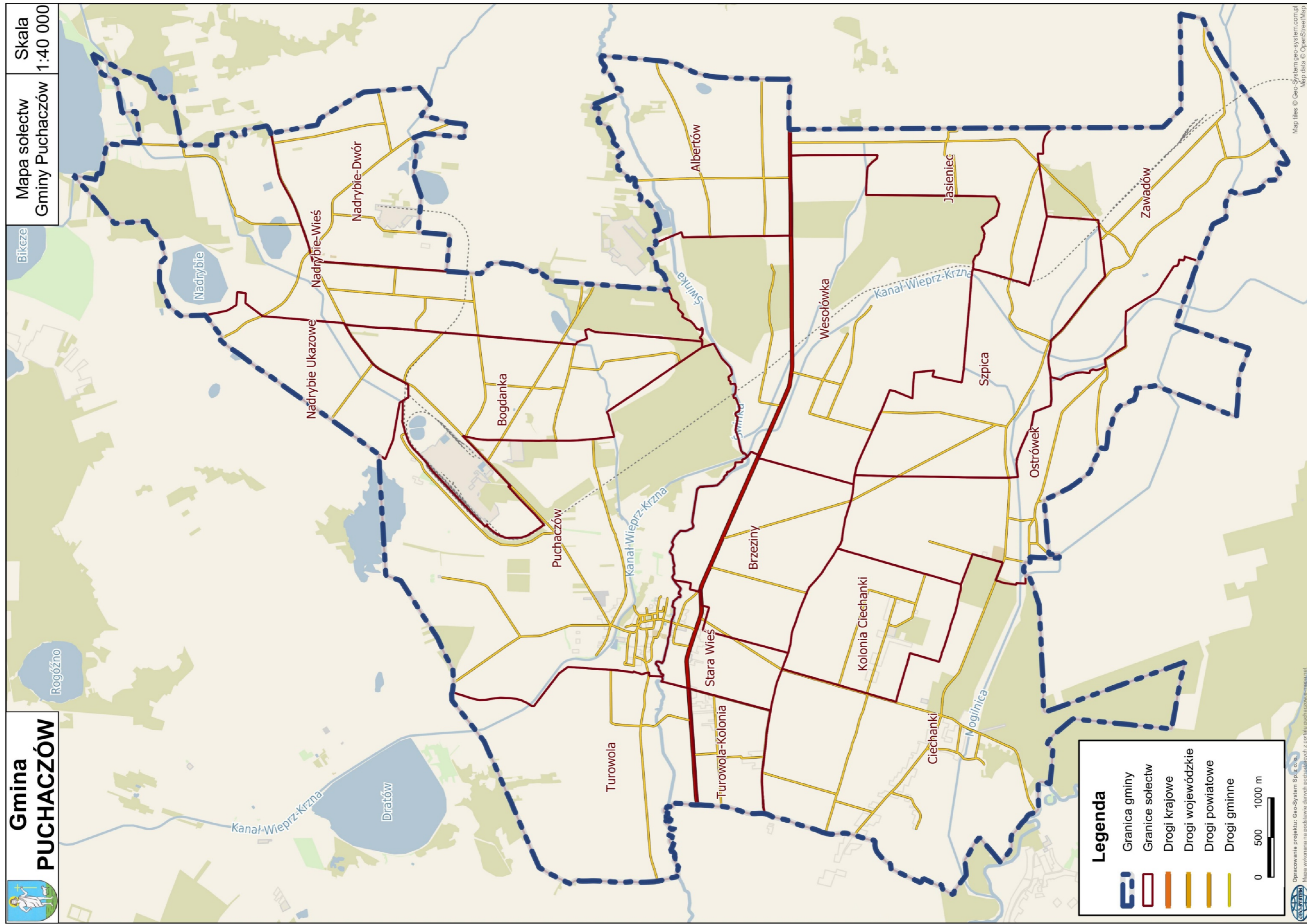

Tabela 1: Podstawowe informacje o gminie Puchaczów

województwo	Lubelskie
powiat	Łęczyński
powierzchnia	92 km ²
użytki rolne	77%
użytki leśne	12%
liczba sołectw	17
siedziba gminy	Puchaczów

Źródło: strona internetowa Urzędu Gminy Puchaczów, www.puchaczow.pl.

Gmina Puchaczów graniczy z następującymi gminami powiatu łęczyńskiego: od wschodu z gminą Cyców, od południa z gminą Milejów, od zachodu z gminą Łęczna, a od północy z gminą Ludwin. Gmina Puchaczów graniczy również z gminą Siedliszcze (powiat chełmski).

Rysunek 5: Położenie gminy Puchaczów w powiecie łęczyńskim

Źródło: strona internetowa Urzędu Gminy Puchaczów, www.puchaczow.pl.

Gmina Puchaczów należy do następujących stowarzyszeń:

- 1) Stowarzyszenie LGD „Polesie”⁴;
- 2) Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug;
- 3) Stowarzyszenie Księżowych w Polsce;
- 4) Stowarzyszenie Gmin Górniczych w Polsce.

Gmina Puchaczów jest gminą, która sukcesywnie inwestuje w swój rozwój oraz chętnie sięga po środki z Unii Europejskiej i pomocowe środki krajowe. Dzięki wielu inwestycjom, aż czterokrotnie znalazła się w „złotej setce samorządów najlepiej rozwijających się gmin w kraju”. Inwestycje w rozwój podstawowej infrastruktury są dla gminy priorytetem. Wysiłki i starania władz gminy zostały docenione, co znalazło odzwierciedlenie w wielu nagrodach i wyróżnieniach, które przyznano samorządowi na przestrzeni ostatnich lat:

- 1) Nagroda Gospodarcza Złoty Kokos Lubelskiego Klubu Biznesu 2000 dla Gminy Puchaczów;
- 2) Dyplom Złotej Setki Samorządów 2002. Centrum Badań Regionalnych i „Dziennika Rzeczpospolita” dla Gminy Puchaczów w uznaniu za inwestycje w rozwój lokalny w latach 1999–2001. Piąte miejsce w Złotej Setce Samorządów 2002 r. dla najlepszej gminy województwa lubelskiego;

⁴ Więcej szczegółowych informacji na temat działalności Lokalnej Grupy Działania „Polesie” można znaleźć na stronie internetowej Stowarzyszenia: www.lgdpolesie.pl.

- 3) Kryształowa cegła (III miejsce) w kategorii Obiekty Użyteczności Publicznej – Placówki Oświatowe za inwestycję Szkoła Podstawowa w Ostrówku, inwestor Gmina Puchaczów, grudzień 2005 r.;
- 4) III miejsce w rankingu najlepszych samorządów pod nazwą „Samorządowi Liderzy Funduszy Strukturalnych” w kategorii gminy wiejskie, 2005 r.;
- 5) Zielony Laur dla Gminy Puchaczów laureata konkursu PIGE „Zielony Laur” 2008;
- 6) Podziękowanie dla Wójta Gminy Puchaczów Adama Grzesiuka za objęcie honorowym patronatem V – go Turnieju Taekwondo Młodzików i Juniorów o Mistrzostwo Okręgu Lublin o Puchar Starosty Łęczyńskiego Puchaczów Open 2009;
- 7) Gmina Puchaczów laureatem Rankingu Samorządów „Rzeczpospolitej” 2009 w kategorii „Najlepsza Gmina Wiejska”;
- 8) Wyróżnienie dla Gminy Puchaczów w Rankingu ZNP Zarządu Okręgu Lubelskiego i otrzymanie tytułu „Gmina Przyjazna Oświacie i Jej Pracownikom”, Lublin, 2009 r.;
- 9) Statuetka dla Gminy Puchaczów w Rankingu „Samorząd przyjazny oświacie i jej pracownikom” nadana przez Związek Nauczycielstwa Polskiego Zarządu Okręgu Lubelskiego, Lublin, listopad 2010 r.;
- 10) Dyplom dla Gminy Puchaczów za zajęcie 5 miejsca w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego 2010 w kategorii Gminy Wiejskiej;
- 11) II miejsce w rankingu 500 gmin o najwyższych dochodach w grupie gmin wiejskich;
- 12) Dyplom dla Gminy Puchaczów za zajęcie I miejsca w trzeciej Edycji Ogólnopolskiego Konkursu „Przyjazna wieś” na etapie regionalnym w kategorii infrastruktura ekologiczna za realizację projektu: „Modernizacja wody i stacji wodociągowej w Wesołówce”, 2011 r.;
- 13) Dyplom dla Gminy Puchaczów za zajęcie 2 miejsca w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego 2012 w kategorii Gminy Wiejskiej;
- 14) I miejsce w konkursie „Przyjazna Wieś” na najlepszy projekt w zakresie infrastruktury ekologicznej zrealizowany na terenach wiejskich przy wsparciu środków unijnych. Etap regionalny;
- 15) Wyróżnienie w rankingu Samorządowy Menedżer Regionu 2012 w województwie lubelskim dla pana Adama Grzesiuka Wójta Gminy Puchaczów;
- 16) Dyplom dla Gminy Puchaczów za zajęcie 4 miejsca w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego 2017 r. w kategorii Gminy Wiejskiej.
- 17) Dyplom dla Gminy Puchaczów za zajęcie 4 miejsca w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego 2018 r. w kategorii Gminy Wiejskiej⁵.

⁵ Gmina Puchaczów w latach 2003–2018 w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju JST regularnie znajdowała się w pierwszej piątce laureatów, zajmując miejsca od II do IV.

1.2. SPOŁECZEŃSTWO

1.2.1. Demografia

Gmina Puchaczów jest niemalże najmniejszą powierzchniowo gminą powiatu. Posiada najmniejszą liczbę mieszkańców oraz niską gęstość zaludnienia. Liczba ludności w gminie Puchaczów na koniec 2017 r. wyniosła 5 553 i była o 64 osoby wyższa niż w roku poprzednim i o 261 osób wyższa niż na koniec 2011 r. Tabela 2 prezentuje dokładną liczbę ludności we wszystkich sołectwach gminy Puchaczów w latach 2011–2017. Największą miejscowością pod względem liczby mieszkańców w 2017 r. był Puchaczów (716 osób). Druga pod względem liczebności była Ciechanki z liczbą ludności w 2017 r. na poziomie 714. Najmniej liczną miejscowością była Bogdanka, w której w 2017 r. zamieszkiwało 129 osób.

Tabela 2: Liczba ludności w poszczególnych sołectwach w gminie Puchaczów

	31.12. 2011 r.	31.12. 2012 r.	31.12. 2013 r.	31.12. 2014 r.	31.12. 2015 r.	31.12. 2016 r.	31.12. 2017 r.
Albertów	388	401	409	396	395	397	404
Bogdanka	234	205	195	159	149	146	129
Brzeziny	318	324	335	367	381	391	393
Ciechanki	705	705	706	716	712	712	714
Jasieniec	148	154	142	143	149	146	144
Nadrybie Ukazowe	153	158	151	136	134	137	136
Nadrybie Dwór	187	197	203	197	205	204	209
Nadrybie Wieś	315	296	298	289	288	290	273
Ostrówek	452	443	449	421	425	418	415
Puchaczów	730	710	720	690	694	699	716
Stara Wieś	217	216	219	223	229	234	239
Szpica	330	338	335	353	355	360	360
Turowola	388	394	404	385	401	426	442
Kolonia Turowola	182	201	242	283	317	345	378
Wesołówka	201	203	213	206	213	217	223
Zawadów	344	349	347	347	356	367	378
Suma	5 292	5 294	5 368	5 311	5403	5 489	5 553

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Puchaczów.

Stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn w gminie Puchaczów w latach 2010–2017 zmniejszył się – w 2010 i 2011 r. wynosił 107, w 2012 r. – 106, a od 2013 r. 105. Oznacza to, że na 100 mężczyzn w gminie przypada 105 kobiet.

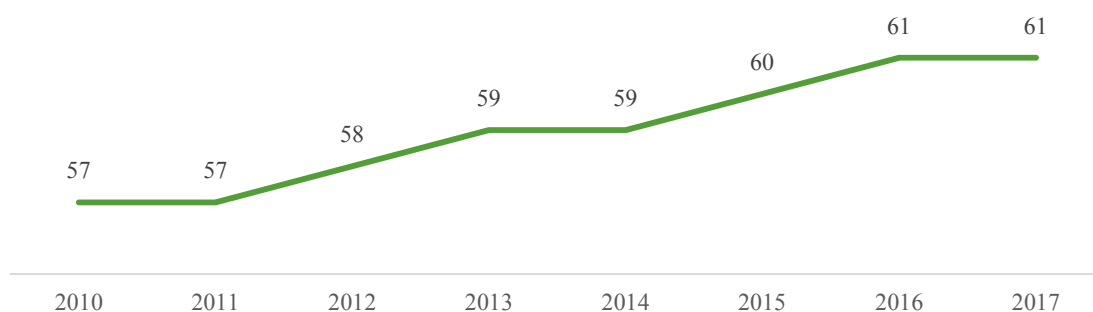
Tabela 3: Współczynnik feminizacji

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
współczynnik feminizacji	107	107	106	105	105	105	105	105

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Gmina Puchaczów charakteryzuje się dość niską, aczkolwiek rosnącą gęstością zaludnienia – w 2017 r. na 1 km² przypadało 61 osób – o 4 osoby więcej niż w 2010 r.

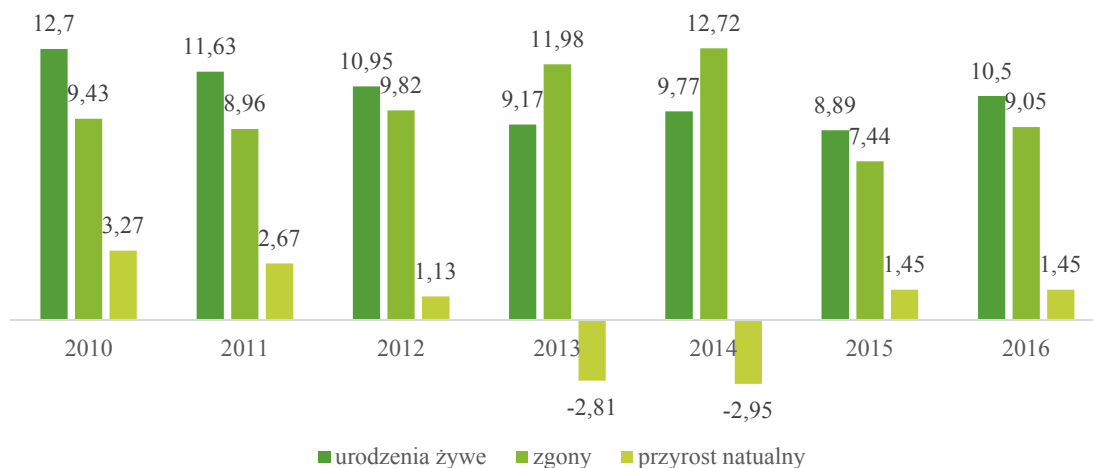
Wykres 1: Gęstość zaludnienia – ludność na 1 km²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wartość wskaźnika urodzeń żywych w gminie Puchaczów w latach 2010–2015 malała, jednak w 2016 r. wzrosła z poziomu 8,89 do poziomu 10,5. Z kolei liczba zgonów w przeliczeniu na 1 000 ludności i wartości przyrostu naturalnego podlegały w analizowanym okresie wahaniom – najgorsza sytuacja wystąpiła w 2014 r. kiedy to przyrost naturalny wyniósł -2,95.

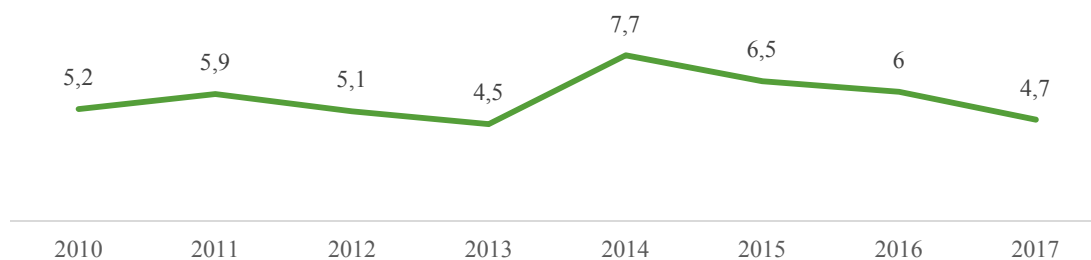
Wykres 2: Przyrost naturalny oraz urodzenia żywe i zgony na 1 000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Liczba zawieranych małżeństw w przeliczeniu na 1 000 ludności od 2010 r. zmniejsza się – jedynie w 2015 r. w porównaniu do 2014 r. uległa zwiększeniu i ostatecznie wyniosła 6. Malejąca wartość współczynnika może mieć wpływ na poziom dzietności w gminie.

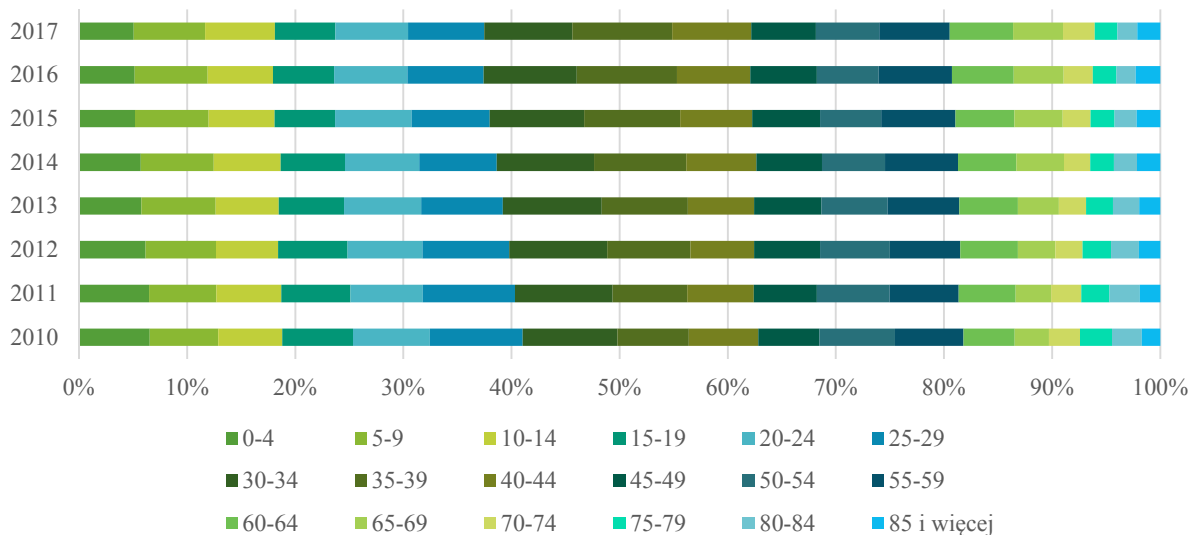
Wykres 3: Małżeństwa na 1 000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W 2010 r. osoby w wieku do 29 lat stanowiły w gminie Puchaczów ponad 40% społeczeństwa. W 2017 r. odsetek ten dość znacząco się zmniejszył. Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę ludności według grup wieku w poszczególnych latach.

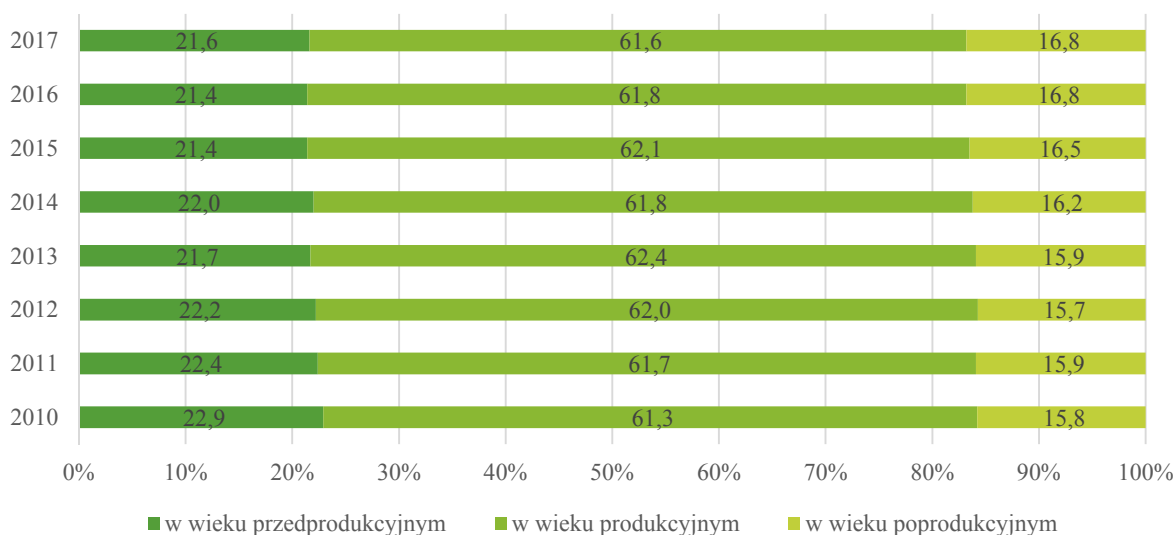
Wykres 4: Ludność wg grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W latach 2010–2017 udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o 1,3 p.p. Z kolei udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym zwiększył się odpowiednio o 0,3 p.p. oraz 1 p.p. Zwiększający się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jednoznacznie wskazuje na proces starzenia się społeczeństwa.

Wykres 5: Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Sytuacja demograficzna w gminie kształtowana jest również poprzez migracje. Saldo migracji to różnica między liczbą zameldowań a wymeldowań. W analizowanym okresie w gminie Puchaczów

saldo migracji podlegało wahaniom, lecz w każdym roku było dodatnie, co oznacza, że więcej osób dokonywało zameldowań niż wymeldowań. Najwyższa wartość wystąpiła w 2014 r. i wyniosła 79.

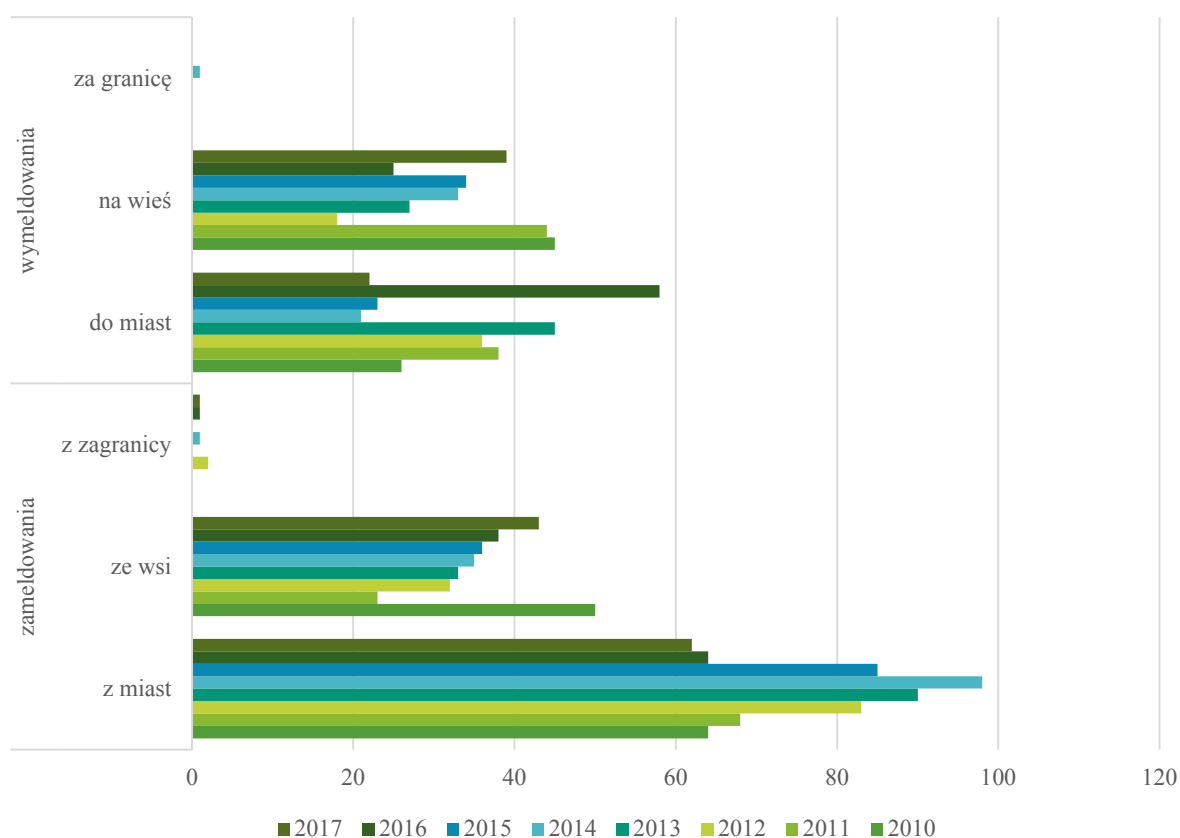
Tabela 4: Migracje na pobyt stały

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
saldo migracji	43	9	63	51	79	b.d.	20	45
saldo migracji na 1 000 osób	8,3	1,7	11,9	9,5	14,6	b.d.	3,6	8,1
saldo migracji zagranicznych na 1 000 osób	0,00	0,00	0,38	0,00	0,00	b.d.	0,18	0,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Analizując migracje pod względem kierunków wybieranych przez mieszkańców do zmiany zameldowania należy zauważyć, że w 2017 r. w kwestii wymeldowań dominował kierunek wiejski, zaś zameldowań – miejski, przy czym zameldowania z miast były wyższe niż wymeldowania z gmin wiejskich.

Wykres 6: Migracje na pobyt stały wg kierunku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

1.2.2. Rynek pracy

W latach 2010–2016 liczba pracujących w gminie Puchaczów początkowo wzrastała i w 2014 r. wyniosła 7 799 osób, po czym zaczęła się zmniejszać i w 2016 r. wyniosła 6 924.

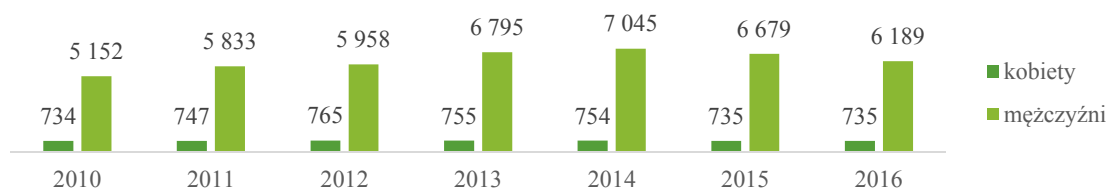
Wykres 7: Liczba pracujących ogółem⁶

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Struktura pracujących według płci w gminie Puchaczów w latach 2010–2016 jest silnie niejednorodna. W każdym analizowanym roku w strukturze pracujących pod względem płci dominowali mężczyźni, przy czym ich liczba przewyższała liczbę kobiet o ponad 5 tys. w 2016 r. kobiety stanowiły jedynie 11% ogółu pracujących, podczas gdy mężczyźni – 89%.

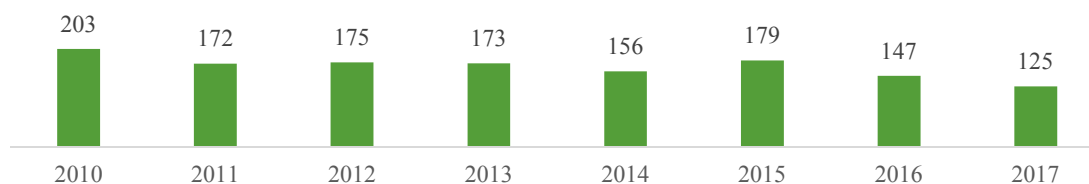
Wykres 8: Struktura pracujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W analizowanym okresie liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych podlegała wahaniom – w 2017 r. wyniosła 125 osób i była niższa o niemal 40% w porównaniu z 2010 r. i o 15% w porównaniu z 2016 r.

Wykres 9: Bezrobotni zarejestrowani ogółem

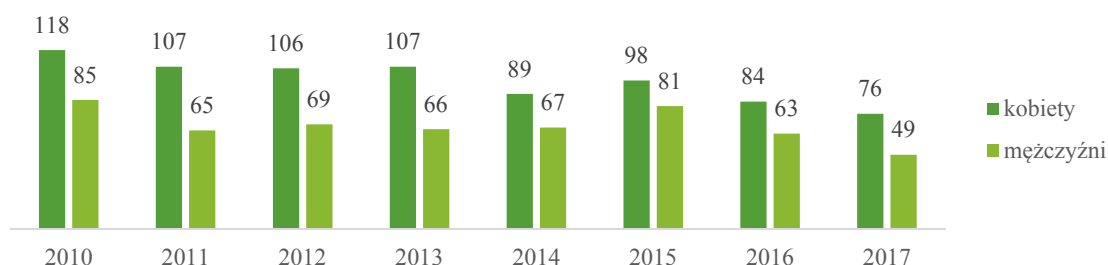
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Podczas gdy liczba pracujących mężczyzn znacznie przewyższa liczbę pracujących w gminie Puchaczów kobiet, sytuacja w przypadku struktury osób bezrobotnych jest odwrotna. Jednym z największych pracodawców w regionie lubelskim działającym na terenie gminy Puchaczów jest kopalnia Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., w której zatrudnienie znajdują przede wszystkim mężczyźni. Stąd też jednym z większych problemów w gminie jest bezrobocie wśród kobiet.

⁶ Zgodnie z metodologią badań obejmujących podmioty gospodarki narodowej do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolniczej, duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

W analizowanym okresie liczba kobiet pozostających bez pracy była w każdym roku wyższa niż liczba mężczyzn. W 2017 r. wyniosła 76 – kobiety stanowiły wówczas niemal 61% wszystkich zarejestrowanych osób bezrobotnych. Najwięcej kobiet pozostawało bez pracy w 2010 r.

Wykres 10: Struktura zarejestrowanych bezrobotnych wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Gmina Puchaczów jak wiele gmin województwa lubelskiego boryka się z problemem bezrobocia, jednak w analizowanym okresie stopa bezrobocia w gminie plasowała się na poziomie niższym niż w powiecie łęczyńskim i całym województwie lubelskim.

Tabela 5: Stopa bezrobocia w gminie Puchaczów, w powiecie łęczyńskim i w województwie lubelskim w latach 2010–2017 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
gmina Puchaczów	6,3	5,3	5,3	7,6	6,7	7,6	6,2	b.d.
powiat łęczyński	11,5	10,1	10,3	10,3	8,5	8,3	6,9	6,0
Woj. lubelskie	13,1	13,2	14,2	14,4	12,6	11,7	10,3	8,8

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Łęcznej.

Szansę uzyskania pracy zależą od poziomu wykształcenia bezrobotnych i zgodności ich kwalifikacji zawodowych z zapotrzebowaniem rynku pracy. Większą mobilność zawodową i umiejętność przystosowania się do wzrastających wymagań wobec zatrudnianych osób, posiadają ludzie z wyższym wykształceniem. Pod względem poziomu wykształcenia najliczniejszą kategorię w gminie stanowią bezrobotni z wykształceniem zawodowym i podstawowym. Najmniejszy procent bezrobotnych występuje w grupie osób posiadających wykształcenie wyższe. Zauważalnym problemem jest również długotrwałe bezrobocie, czyli pozostawanie bez pracy powyżej 24 miesięcy.

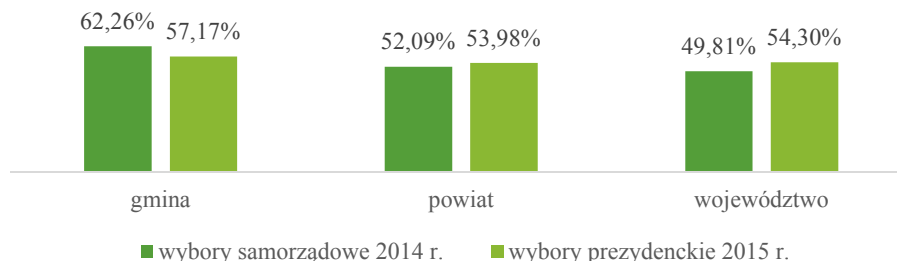
Na terenie gminy Puchaczów istnieje również zjawisko ukrytego bezrobocia, które jest trudne do rozpoznania, a jego zidentyfikowanie wymaga specjalnych badań ankietowych lub też stosowania statystycznych metod szacunkowych. Na obszarze gminy Puchaczów zjawisko dotyczy przede wszystkim indywidualnych gospodarstw rolnych na wsi, które dla znacznej części mieszkańców gminy stanowią jedyne źródło utrzymania.

1.2.3. Aktywność społeczna mieszkańców

O aktywności społecznej mieszkańców świadczy między innymi uczestnictwo w wyborach. W 2014 r. w wyborach samorządowych frekwencja w gminie Puchaczów wyniosła 62,26% i była wyższa niż frekwencja w powiecie łęczyńskim (52,09%) oraz wyższa niż w województwie (49,81%).

W 2015 r. odbyły się z kolei wybory na Prezydenta RP. Podczas tych wyborów frekwencja w gminie Puchaczów wyniosła 57,17% i była również wyższa niż frekwencja w powiecie łączyńskim (53,98%) oraz w województwie lubelskim (54,30%).

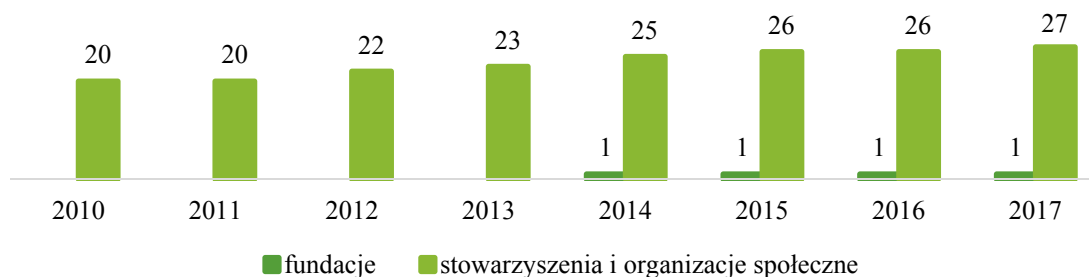
Wykres 11: Frekwencja w wyborach samorządowych (2014 r.) i prezydenckich (2015 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, pkw.gov.pl.

Aktywność społeczna mieszkańców wyraża się również poprzez zakładanie organizacji non-profit. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w gminie Puchaczów w 2017 r. istniała 1 fundacja oraz 27 stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Wykres 12: Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Według informacji posiadanych przez Urząd Gminy Puchaczów, wśród organizacji pozarządowych w gminie znajdują się następujące podmioty:

- 1) Koła Gospodyń Wiejskich z terenu gminy Puchaczów:
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Albertowie,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Bogdance,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Brzezinach,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Ciechankach,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Kolonii Ciechanki,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Jasieńcu,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Ostrówku,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Starej Wsi,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Szpicy,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Zawadów,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Nadrybie;
- 2) Stowarzyszenia nieformalne:
 - Liga Ochrony Przyrody Koło przy Szkole Podstawowej w Ostrówku,
 - Liga Ochrony Przyrody Koło przy Zespole Szkół w Puchaczowie,

- Polski Czerwony Krzyż Koło przy Zespole Szkół w Puchaczowie;
- 3) Stowarzyszenia zarejestrowane:
- Stowarzyszenie Kobiet Gminy Puchaczów,
 - Koło Aktywnych Kobiet w Turowoli,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Wesółwce,
 - Stowarzyszenie Kreatywnych Kobiet w Puchaczowie.

Mieszkańcy gminy wykazują bardzo dużą aktywność społeczną nie tylko w kwestii frekwencji w wyborach czy prowadzenia organizacji pozarządowych. Licznie uczestniczą w zebraniach mieszkańców, aktywnie angażując się w życie gminy, czy w gminnych wydarzeniach kulturalnych, takich jak Dni Puchaczowa, dożynki czy różnego rodzaju festyny rodzinne.

1.2.4. Konkluzje

- W latach 2011–2017 liczba mieszkańców gminy wzrastała. Największą miejscowością pod względem liczby mieszkańców jest Puchaczów.
- Gmina Puchaczów charakteryzuje się **dość niską gęstością zaludnienia** – w 2017 r. na 1 km² przypadało 61 osób.
- W kwestii tendencji demograficznych w gminie zachodzą podobne zmiany jak w powiecie, województwie czy kraju. Zmniejsza się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, natomiast zwiększa się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym. Z jednej strony wynika to z wydłużania się średniej przewidywanej długości życia, lecz z drugiej strony rodzi konieczność szukania rozwiązań wobec problemu **starzenia się społeczeństwa**, a tym samym pogarszania wskaźnika obciążenia demograficznego.
- W latach 2010–2014 **liczba pracujących** w gminie Puchaczów **wzrastała** i w 2014 r. wyniosła 7 799 osób, **po czym zaczęła się zmniejszać** i w 2017 r. wyniosła 6 924. Należy zwrócić uwagę, na fakt, że liczba pracujących przewyższa liczbę mieszkańców, co oznacza że gmina Puchaczów stanowi miejsce pracy także dla ludności spoza tereny gminy.
- W analizowanym okresie **liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych podlega wahaniom**. Dość dużym problemem w gminie jest bezrobocie wśród kobiet.
- Mieszkańcy gminy Puchaczów na tle powiatu i województwa **wykazują większą aktywność społeczną** mierzoną frekwencją w wyborach samorządowych i wyborach prezydenckich.
- Na terenie gminy działalność prowadzą liczne stowarzyszenia i grupy nieformalne, w tym duża liczba kół gospodyń wiejskich i organizacji związanych z ochroną przyrody.
- Mieszkańcy wykazują się dużą aktywnością w zakresie angażowania się w życie gminy – licznie biorą udział w organizowanych spotkaniach i gminnych wydarzeniach kulturalnych.

1.3. SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE

1.3.1. Wychowanie przedszkolne

Oświata w gminie traktowana jest priorytetowo, począwszy od najniższego stopnia nauczania. Gmina Puchaczów była w roku szkolnym 2016/2017 organem prowadzącym dla:

- Przedszkola w Puchaczowie,
- Przedszkola w Nadrybiu,
- Przedszkola w Ciechankach.

W przedszkolu w Puchaczowie utworzono sześć grup przedszkolnych:

- grupa 3 latków,
- grupa 3–4 latków,
- grupa 4–5 latków,
- grupa 5–6 latków,
- grupa 6 latków.

W roku szkolnym 2016/2017 w oddziałach przedszkolnych i przedszkolach uczyło się 278 dzieci. Dokładny rozkład przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6: Stan organizacji przedszkoli publicznych i niepublicznych

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Przedszkola						
w Puchaczowie	115	126	151	146	141	144
w Ciechankach	-	-	-	-	-	62
w Nadrybiu	-	-	-	-	-	50
Oddziały przedszkolne						
w Zawadowie	13	22	19	16	16	10
w Albertowie	12	18	18	18	16	12
w Ciechankach	25	32	29	20	18	-
w Ostrówku	41	38	35	25	25	-
w Nadrybiu	47	51	49	45	34	-

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Puchaczów, Urząd Gminy Puchaczów.

1.3.2. Wychowanie szkolne

Na terenie gminy Puchaczów istnieje sieć szkolna dostosowana do potrzeb lokalnych mieszkańców. W roku szkolnym 2016/2017 gmina Puchaczów była organem prowadzącym dla:

- Zespołu Szkół w Puchaczowie:
 - Liceum Ogólnokształcące w Puchaczowie,
 - Gimnazjum im. Jana Pawła II w Puchaczowie,
 - Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Puchaczowie,
 - Szkoła Filialna w Albertowie;
- Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Nadrybiu:
 - Szkoła Podstawowa im. Jana i Kazimierza Bogdanowiczów w Nadrybiu,
 - Przedszkole w Nadrybiu;
- Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Ostrówku:
 - Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Armii Krajowej w Ostrówku,
 - Szkoła Filialna w Zawadowie,

- Przedszkole w Ciechankach.

Szkoły podstawowe posiadają sale gimnastyczne oraz kompleksy boisk sportowych. Poza zajęciami dydaktycznymi, wynikającymi z programu nauczania, uczniowie mogą rozwijać swoje zainteresowania korzystając z zajęć pozalekcyjnych w różnego rodzaju kołach przedmiotowych: tanecznych, wokalnych, sportowych, teatralnych, plastycznych, językowych.

We wszystkich wyżej wymienionych placówkach w roku szkolnym 2016/2017 naukę pobierało 737 uczniów, z czego 502 w szkołach podstawowych, a 235 w gimnazjum. Liczba uczniów ogółem w porównaniu do roku szkolnego 2011/2012 zmniejszyła się o jedną osobę, przy czym w szkołach podstawowych wzrosła o 7,5%.

Tabela 6: Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjum w gminie Puchaczów

	2011/2012	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016	2016/2017
SP Nadrybie	111	114	116	122	128	107
SP Ostrówek	128	127	119	132	114	129
SF Zawadów	12	9	7	12	14	6
SF Ciechanki	10	9	11	28	29	
SP Puchaczów	192	198	212	228	260	250
SF Albertów	14	19	12	9	9	10
Ogółem SP	467	476	477	531	554	502
Gimnazjum w Puchaczowie	221	222	212	225	226	235
Liceum w Puchaczowie	50	45	28	10	0	0
ŁĄCZNI	738	904	895	766	780	737

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Puchaczów, Urząd Gminy Puchaczów

W roku szkolnym 2016/2017 (stan na dzień 30.09.2016 r.) w placówkach oświatowych na terenie gminy Puchaczów zatrudnionych było 126 nauczycieli (o 12 mniej niż w roku 2011/2012), w tym 107 pełnozatrudnionych i 19 niepełnozatrudnionych. Łączna liczba etatów wyniosła 114,37 o 7,24 mniej niż w roku szkolnym 2011/2012. Ponad 70% nauczycieli posiadało status nauczyciela dyplomowanego.

Zespół Szkół w Puchaczowie w latach 2007–2015 zrealizował następujące projekty edukacyjne:

- 1) Przyspieszenie edukacyjne w szkole wiejskiej „GODNE ŻYCIE” (2007/2008);
- 2) Program Comenius „Uczenie się przez całe życie” Wizyty przygotowawcze (2009 r.);
- 3) „SIĘGAJ WYSOKO” – Wyrównywanie szans edukacyjnych i kompetencji kluczowych gimnazjalistów z Puchaczowa (2009/2010);
- 4) Projekt „Jak działa moja Gmina” (2009/2010);
- 5) Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy (2009/2010);
- 6) Wyrównywanie szans edukacyjnych „Grajmy o sukces” (2011/2012);
- 7) Rozwój inicjatyw młodzieży „Radio Fresh” (2012/2013);
- 8) COMENIUS – Partnerski projekt szkół. „Uczenie się przez całe życie” (2013/2015).

Zespół Szkolno–Przedszkolny w Ostrówku w latach 2017–2015 realizował następujące projekty edukacyjne:

- 1) Projekt „Deutsch–Wagen–Tour” – promujący nowatorskie rozwiązania związane z nauką języka niemieckiego w niekonwencjonalny sposób realizowany we współpracy z Instytutem Goethego (2013–2014);
- 2) Projekt „Innowacyjny Start Edukacyjny” – innowacyjny program nauczania w edukacji wczesnoszkolnej realizowany we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji w Warszawie w ramach Priorytetu III Wysoka jakość systemu oświaty. Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia. Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia (2014–2016);
- 3) Projekt „Energia teatru” we współpracy z Teatrem Lalki i Aktora w Lublinie (2014);
- 4) Projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy” (2008–2011);
- 5) Projekt „Śniadanie Daje Moc” (2013 do nadal);
- 6) Projekt „Bezpieczne wędrówki od grosika do złotówki” (2009, 2011, 2014);
- 7) Program „Szkoła w ruchu” (2013/2014);
- 8) Program „Aktywni rodzice” (2014);
- 9) Projekt „Społeczność w szkole szkoła w społeczności. „Świat za szkolnym płotem wczoraj i dziś” – rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy. Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie. (2007–2018);
- 10) Projekt edukacyjny „Szlakiem bocianich gniazd” realizowany we współpracy z Polskim Towarzystwem Przyjaciół ptaków w Wrocławiu PRP NATURA.

Projekty realizowane w szkole finansowane z EFS w latach 2007–2015:

- 1) Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych. ICIM w szkole podstawowej (2007);
- 2) Wyposażenie miejsc zabaw. Projekt „Radosna szkoła” (2009);
- 3) Wyposażenie miejsc zabaw. Projekt „Radosna szkoła”. Wyposażenie miejsc zabaw dla uczniów w szkołach filialnych (2013).

Ponadto realizowane były różnorodne programy edukacyjne, było to między innymi:

- 1) Program „Bezpieczny Puchatek” (2012–2015);
- 2) Program „Czyste powietrze wokół nas” (2013–2015);
- 3) Program „Rodzice czytają dzieciom” (2014–2015);
- 4) Program „Trzymaj formę” (2009–2015);
- 5) Program „Nie päl przy mnie proszę” (2012–2015);
- 6) Program „Jestem zdrowy i bezpieczny” (2015);
- 7) Program „Rodzice czytają dzieciom” (2014–2015);
- 8) Program „Moja gmina” 2010–2011).

1.3.3. Konkluzje

- Gmina Puchaczów w roku szkolnym 2017/2018 była organem prowadzącym dla **Przedszkola w Puchaczowie, Przedszkola w Nadrybiu oraz Przedszkola w Ciechankach**, do których uczęszczały dzieci w wieku 3 do 6 lat.
- W roku szkolnym 2016/2017 w **oddziałach przedszkolnych i przedszkolach** uczyło się **278 dzieci**.
- Ponadto, na terenie gminy Puchaczów w roku szkolnym 2017/2018 funkcjonowały **3 placówki oświatowe, zapewniające kształcenie na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum oraz liceum**. Liczba uczęszczających do nich w roku szkolnym 2016/2017 uczniów wyniosła łącznie 737.
- Gmina Puchaczów, gdy tylko pojawia się taka możliwość, realizuje dodatkowe projekty edukacyjne.

1.4. INFRASTRUKTURA

1.4.1. Drogi i transport

Miejscowość Puchaczów, będąca siedzibą gminy, położona jest w odległości 30 km od stolicy województwa – Lublina oraz 7 km od miasta powiatowego – Łęcznej. Najistotniejszymi elementami krystalizującymi zagospodarowanie przestrzenne gminy są drogi krajowe i wojewódzkie oraz ośrodek gminny w Puchaczowie. Przez teren gminy Puchaczów przebiegają trzy kategorie dróg:

- 1) droga krajowa nr 82 Lublin–Włodawa, której zarządcą jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Lublinie;
- 2) drogi powiatowe, których zarządcą jest Zarząd Dróg Powiatowych w Łęcznej, o numerach:
 - 2014 L – Puchaczów–Turowola,
 - 1716 L – Puchaczów–Nadrybie,
 - 1013 L – Puchaczów–Dratów,
 - 1809 L – Łęczna–Wola Korybutowa,
 - 2015 L – Stara Wieś–Łańcuchów,
 - 2028 L – Ostrówek–Maryniów,
 - 1011 L – Albertów–Bogdanka,
 - 1012 L – Nadrybie–Stefanów,
 - 1625 L – Nadrybie–Cyców,
 - 2009 L – Nadrybie–Kopina,
 - 2007 L – Nadrybie–Kaniwola;
- 3) drogi gminne, których wykaz umieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 7: Wykaz dróg na terenie gminy Puchaczów

Lp.	Numer drogi	Przebieg drogi	Długość drogi (ogółem)
1.	105160 L	dr. pow. 2007 L–Kolonia Szczecin–Nadrybie Ukaz dr. pow. 1716 L	0,9
2.	105264 L	Nadrybie–dr. gm. 105301 L	3,8
3.	105265 L	dr. pow. 1716 L–dr. gm. 105267 L; Bogdanka–Nadrybie-Wieś	1,9
4.	105266 L	Nadrybie dr. pow. 1716 L przy szkole skrzyżowanie z dr.gm.105267 L i dr. gm.105297 L	1,6
5.	105267 L	dr. pow. 1716 L Bogdanka–Nadrybie–Janowica–Kopina dr. pow. 2009 L	2,2
6.	105268 L	Puchaczów dr. pow. 1716 L–gr. zabudowy	1,2
7.	105269 L	dr. pow. 1716 L Puchaczów ul. Leśna–Bogdanka Gaj do Kanału	1,6
8.	105270 L	dr. kraj. 82–dr. pow. 2014 L Turowola	0,7
9.	105271 L	dr. kraj. 82 Kol. Turowola–dr. pow. 1809 L Ciechanki	3,2
10.	105272 L	dr. kraj. 82 Brzeziny–Stara Wieś–dr. kraj. 82	1,0
11.	105273 L	dr. kraj. 82- Kol. Brzeziny–do końca zabudowy	1,3
12.	105274 L	dr. kraj. 82 Brzeziny- Szpica- dr.gm.105275 L	3,8
13.	105275 L	dr. pow. 1809 L–Szpica–dr. kraj. 82 Wesołówka	3,4
14.	105276 L	dr. gm. 105275 L Kol. Wesołówka–Kanał	0,5
15.	105277 L	dr. kraj.82–Wesołówka–Majdan–dr. gm. 105278 L	1,2
16.	105278 L	dr. kraj.82–dr. gm. 105301 L; Wesołówka–Bogdanka II	2,8
17.	105279L	koniec zabudowy–Albertów II–gr. gminy Cyców	2,4
18.	105280 L	koniec zabudowy–Albertów I–gr. Gminy Cyców	2,0
19.	105281 L	dr. kraj. 82 Albertów–Jasieniec–skrzyżowanie z dr. gm. 105282 L	3,2
20.	105282 L	dr. pow. 1809 L–Szpica–Jasieniec–skrzyżowanie z dr. gm. 105281 L i 105283 L	2,7

Lp.	Numer drogi	Przebieg drogi	Długość drogi (ogółem)
21.	105283 L	dr. pow. 1809 L–Zawadów–Jasieniec–gr. gminy Cyców	2,0
22.	105284 L	dr. gm. 105283 L–Zawadów–gr. gminy Cyców	3,1
23.	105285 L	dr. pow. 1809 L–Zawadów–skrzyżowanie z dr. gm. 105284 L	0,5
24.	105286 L	dr. pow. 2015 L–Ciechanki POM do końca zabudowy	1,2
25.	105287 L	dr. pow. 1809 L–Ciechanki dr. pow. 2015 L	0,8
26.	105288 L	dr. pow. 2028 L–Ostrówek- dr. pow. 1809 L	1,0
27.	105289 L	dr. gm. 105288 L–Ostrówek do końca zabudowy	0,9
28.	105290 L	dr. pow. 1809 L Ostrówek przy szkole- dr. dojazdowa Skućków	1,0
29.	105291 L	dr.pow.1809 L- POM- Ciechanki- skrzyżowanie z dr.gm.105286 L	1,1
30.	105292 L	Zawadów dr. pow. 1809 L–Wólka Bielecka–gr. gminy Milejów	0,4
31.	105293 L	Zawadów dr. gm. 105284 L–gr. gminy Cyców (Malinówka)	0,5
32.	105294 L	Jasieniec dr. gm. 105282 L przy lesie–gr. gminy Cyców (Malinówka)	2,0
33.	105295 L	Ciechanki Łąki dr. pow. 1809 L–gr. Zabudowy	0,6
34.	105296 L	Puchaczów Dwór dr. gm. 105271 L–gr. gminy Łęczna	0,5
35.	105297 L	Nadrybie Wieś dr. gm. 105267 L–Stefanów	1,4
36.	105298 L	Nadrybie Dwór dr. pow. 1716 L–dr. pow. 2009 L	0,4
37.	105299 L	Nadrybie Dwór dr. pow. 1716 L–dr. pow. 1625 L za Kościołem	0,4
38.	105300 L	Bogdanka I–Bogdanka II za sklepem (dr. gm. 105267 L–dr. gm. 105301 L)	1,0
39.	105301 L	Bogdanka II (koniec zabudowy)–dr. gm. 105264 L	1,1
40.	105302 L	Puchaczów ul. Mickiewicza	0,3
41.	105303 L	Puchaczów ul. Skoczylasa	0,4
42.	105304 L	Puchaczów ul. 1-go Maja (do końca zabudowy)	0,1
43.	105305 L	Puchaczów ul. Tysiąclecia (do końca zabudowy)	0,6
44.	105306 L	Puchaczów, ul. Wesoła (do końca zabudowy)	0,4
45.	105307 L	Puchaczów ul. Dolna 9 (do końca zabudowy)	0,2
46.	105308 L	Puchaczów ul. Podwale	0,1
47.	105309 L	Puchaczów ul. Krótka	0,2
48.	105310 L	Puchaczów ul. Rynek	0,2
49.	105311 L	Puchaczów ul. Senatorska	0,1
50.	105312 L	Puchaczów ul. Cicha (do końca zabudowy)	0,1

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów, stan na 2018 r.

Długość drogi krajowej w gminie Puchaczów wynosi 9,5 km, łączna długość dróg powiatowych wynosi 47,054 km, zaś dróg gminnych 65 km, w tym 55 km dróg utwardzonych.

Połączenia komunikacyjne pomiędzy poszczególnymi miejscowościami gminy Puchaczów oraz miejscowościami powiatu i województwa zapewnia komunikacja prywatnych przewoźników oraz komunikacja PKS Lublin i PKS Chełm.

Przez teren gminy przebiega również linia kolejowa Bogdanka–Jaszczów stanowiąca własność Skarbu Państwa (wieczysty użytkownik: Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.). Jest to linia przeznaczona dla ruchu wyłącznie towarowego, obsługująca wywóz węgla z Kopalni Węgla Kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. Linia kolejowa łączy się z magistralą Lublin–Chełm w miejscowości Jaszczów.

1.4.2. Zasoby mieszkaniowe

Układ wsi w gminie Puchaczów jest jednorzędowy lub dwurzędowy. Jest dość czytelny, jednak ostatnio uległ zakłóceniom poprzez wprowadzenie nowych zespołów mieszkaniowych o charakterze

miejskiej parcelacji jednorodzinnej. Proces ten jest widoczny zwłaszcza w sołectwach Turowola-Kolonia i Stara Wieś. Rozwój przedsiębiorczości oraz wzrost rangi drogi nr 82 są czynnikami, które powodują zainteresowanie lokalizacją nowej sieci osadniczej.

W gminie Puchaczów z uwagi na rozmieszczenie przestrzenne można wyróżnić trzy wyraźne obszary o zwartej zabudowie:

- ciąg osadniczy wzdłuż drogi krajowej nr 82 Lublin–Włodawa, utworzony przez miejscowości: Puchaczów, Turowola-Kolonia, Turowola, Stara Wieś, Brzeziny, Wesolówka, Albertów,
- ciąg miejscowości położonych w południowej części gminy tj. Ciechanki, Ostrówek, Szpica, Jasieniec i Zawadów,
- ciąg miejscowości położonych w północno-wschodniej części gminy tj., Bogdanka, Nadrybie Wieś, Nadrybie Dwór i Nadrybie Ukazowe.

Wszystkie wymienione miejscowości gminy tworzą typ zabudowy gospodarskiej, z wyjątkiem samego Puchaczowa, który ze względu na zaszczości historyczne prezentuje miejski układ zabudowy. Obecnie na terenie gminy zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna jest skoncentrowana głównie w miejscowościach Turowola-Kolonia, Stara Wieś i Puchaczów, natomiast w pozostałych miejscowościach posesje mają charakter zabudowy mieszkaniowej zagrodowej.

Od 2010 r. liczba mieszkań systematycznie wzrastała. W 2016 r. w gminie znajdowały się 1 692 mieszkania (o 10,4% więcej niż w 2010 r.). Wzrosła również wartość wskaźnika liczby mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców – w ostatnim analizowanym roku wyniosła 304,4 wobec 293,1 w 2010 r. Wraz ze wzrostem liczby mieszkań wzrastała również ich powierzchnia użytkowa: przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2016 r. wyniosła 97,2 m² (o 5 m² więcej niż w 2010 r.), zaś przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę wyniosła 29,6 m² (o 2,6 m² więcej niż w 2010 r.).

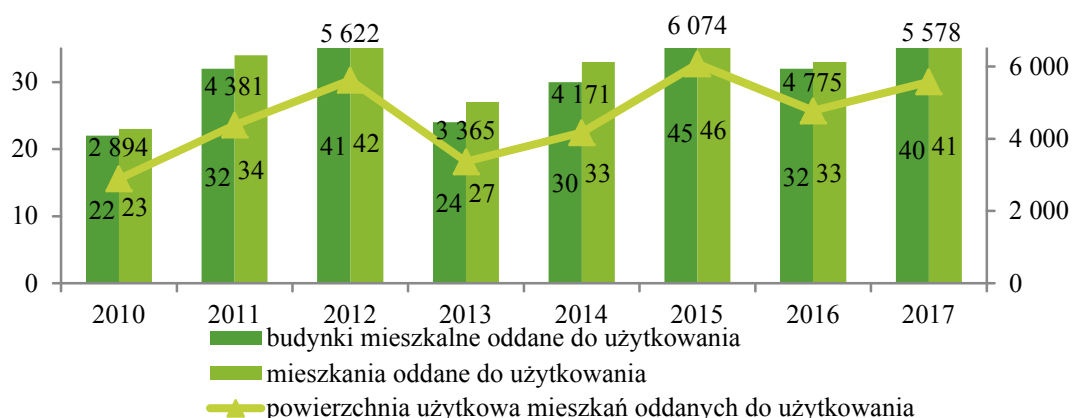
Tabela 8: Zasoby mieszkaniowe

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
mieszkania	1 533	1 565	1 599	1 620	1 652	1 678	1 692
mieszkania na 1 000 mieszkańców	293,1	297,9	299,8	301,3	303,5	304,4	304,4
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	92,2	93,4	94,4	95,0	95,9	96,7	97,2
przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę	27,0	27,8	28,3	28,6	29,1	29,4	29,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W 2017 r. w gminie oddano do użytkowania 40 budynków i 41 mieszkań. Łącznie powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania wyniosła 5 578 m².

Wykres 13: Budynki mieszkalne i mieszkania oddane do użytkowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

1.4.3. Infrastruktura sieciowa

Wszystkie miejscowości w gminie Puchaczów są zelektryzowane – linie energetyczne były budowane od początku lat 60. XX w. i stan sieci można uznać za dobry. Modernizacje i remonty obiektów elektroenergetycznych przeprowadzane są w miarę potrzeb utrzymania dobrego stanu technicznego. Prowadzone są również bieżące zabiegi eksploatacyjne. Dostawcą energii elektrycznej jest PGE Dystrybucja LUBZEL Sp. z o.o. posiadająca koncesję na przesył, dystrybucję i obrót energią elektryczną.

Na terenie gminy Puchaczów zlokalizowane są trzy Główne Punkty Zasilające: GPZ Bogdanka, GPZ Nadrybie i GPZ Stefanów zasilane liniami napowietrznymi WN-110 kV. Sieć napowietrzna SN i stacje transformatorowe zaspokajają zapotrzebowanie mocy na poziomie obecnie obowiązującego standardu.

Dodatkowo gmina Puchaczów posiada rozbudowaną sieć oświetlenia ulicznego. Sieć oświetleniowa jest częściowo kablowa, a częściowo napowietrzna. Na całym obszarze występują 42 stacje transformatorowe, z których 6 stacji to oświetlenia wydzielone w liczbie 97 sztuk lamp. Pozostałe w liczbie 536 sztuk lamp są podwieszane. Ogólna liczba opraw, które konserwuje Zakład Energetyczny wynosi 633 sztuk. 516 lamp oświetlenia drogowego jest własnością gminy Puchaczów, która ponosi koszty ich utrzymania i konserwacji.

Sieć gazowa średniego ciśnienia obejmuje tylko część terenu gminy Puchaczów. Sieć i przyłącza gazowe znajdują się w miejscowościach: Puchaczów, Stara Wieś, Ostrówek, Ciechanki, Szpica, Turowola-Kolonia oraz Brzeziny.

W gminie nie ma centralnego systemu zaopatrzenia w energię ciepłą. Gospodarstwa domowe posiadają własne systemy centralnego ogrzewania węglowego. Większość budynków użyteczności publicznej posiada system ogrzewania olejowego.

Co ważne – na terenach kopalni węgla kamiennego znajduje się ciepłownia. Przez tereny gminy Puchaczów przebiega ciepłociąg zasilający miasto Łęczna. Budynki zasilane z ciepłociągu z terenu gminy Puchaczów to: Gminny Ośrodek Zdrowia znajdujący się w Puchaczowie, Przedszkole w Puchaczowie oraz Zespół Szkół w Puchaczowie. Ciepłownia zaopatruje w ciepło także budynki na terenie kopalni Bogdanka oraz budynki kopalni w Nadrybiu Dworze i Stefanowie. Właścicielem ciepłowni jest Łęczyńska Energetyka.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2017 r. na terenie gminy wyniosła 121,4 km, sieci gazowej – 42,3 km, zaś sieci wodociągowej – 95,9 km. Gęstość sieci rozdzielczej urządzeń sieciowych w gminie w analizowanym okresie zaprezentowano w tabeli poniżej. W 2016 r. na 100 km² przypadało 104,8 km sieci wodociągowej (o 5,9 km więcej niż w 2010 r.), 132,6 km sieci kanalizacyjnej (o 70,4 km więcej niż w 2010 r.) oraz 46,2 km sieci gazowej (o 1,9 km więcej niż w 2010 r.).

Tabela 9: Sieć rozdzielcza urządzeń sieciowych na 100 km²

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sieć wodociągowa	98,9	98,9	102,2	103,1	103,5	104,1	104,8
sieć kanalizacyjna	62,2	62,2	62,5	63,0	63,0	65,4	132,6
sieć gazowa	44,3	45,2	45,5	46,4	46,7	45,7	46,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2010–2016 liczba mieszkań wyposażonych w wodociąg wzrosła o 11%, w ustęp spłukiwany – o 14%, w łazienkę – o 15%, a w gaz sieciowy – o 16%.

Tabela 10: Mieszkania wyposażone w urządzenia sanitarno-techniczne

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
wodociąg	1 449	1 481	1 515	1 536	1 568	1 594	1 609
ustęp spłukiwany	1 199	1 231	1 265	1 286	1 318	1 345	1 362
łazienka	1 072	1 104	1 138	1 159	1 191	1 218	1 235
gaz sieciowy	374	379	393	402	415	425	434

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W związku z rozbudową infrastruktury wzrósł również odsetek osób korzystających z instalacji: udział osób korzystających z wodociągu w 2017 r. wzrósł w porównaniu do 2010 r. o 3 p.p., z kanalizacji – 53,8 p.p., a z gazu – o 5,1 p.p.

Tabela 11: Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
korzystający z wodociągu	91,0	91,2	91,5	91,7	94,0	93,9	94,0
korzystający z kanalizacji	26,3	27,0	27,8	28,9	69,4	69,0	80,1
korzystający z gazu	23,8	24,1	25,0	26,6	27,5	28,0	28,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

1.4.4. Konkluzje

- Gmina Puchaczów może pochwalić się dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną: rozbudowaną siecią drogową, połączeniami komunikacyjnymi pomiędzy miejscowościami powiatu i województwa. Układ komunikacji gminy Puchaczów tworzą: **droga krajowa** nr 82 Lublin–Włodawa, **drogi powiatowe** oraz drogi gminne.
- Przez teren gminy przebiega również **linia kolejowa Bogdanka–Jaszców**, przeznaczona dla ruchu wyłącznie towarowego, obsługująca wywóz węgla z Kopalni Węgla Kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.
- Od 2010 r. **liczba mieszkań w gminie systematycznie wzrastała**. W 2016 r. w gminie znajdowały się 1 692 mieszkania.
- Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2017 r. na terenie gminy wyniosła 121,4 km, sieci gazowej – 42,3 km, zaś sieci wodociągowej – 95,9 km.
- Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2010–2016 liczba mieszkań wyposażonych w wodociąg wzrosła o 11%, w ustęp spłukiwany – o 14%, w łazienkę – o 15%, a w gaz sieciowy – o 16%.
- System kanalizacyjny w gminie jest ciągle rozbudowywany (obecnie obejmuje 83% ogólnego zapotrzebowania), funkcjonuje nowoczesna oczyszczalnia ścieków, sieć wodociągowa obejmuje wszystkie miejscowości w gminie, sieć napowietrzna SN i stacje transformatorowe zaspokajają zapotrzebowanie mocy na poziomie obecnie obowiązującego standardu.

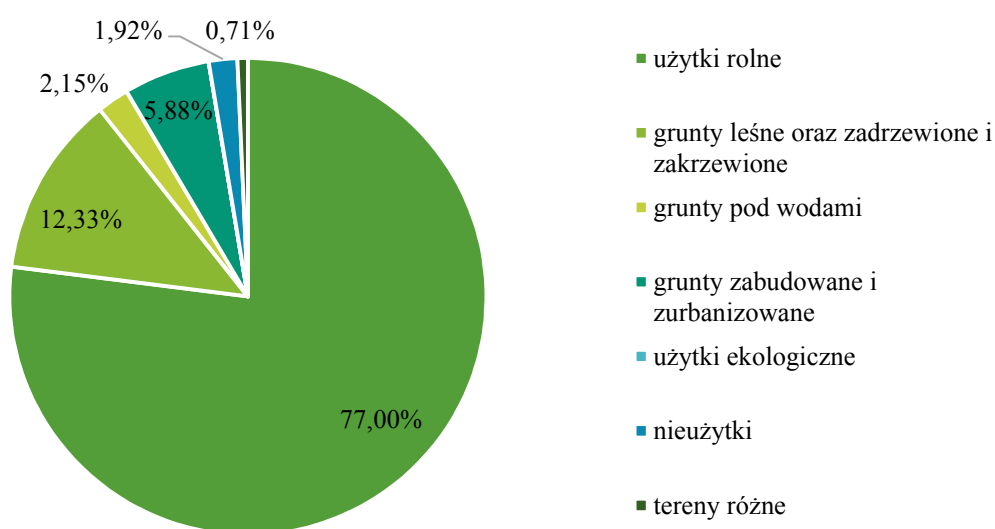
1.5. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

1.5.1. Sektor rolniczy

Rolnictwo to istotny sektor aktywności gospodarczej w gminie Puchaczów – zauważalna jest zmiana w kierunku prowadzenia gospodarstw specjalistycznych – plantacyjnych i nastawionych na hodowlę bydła mlecznego oraz świadczących usługi agroturystyczne. Nowym kierunkiem w produkcji rolnej jest rolnictwo ekologiczne, które prowadzone jest obecnie przez dwa gospodarstwa rolne na terenie gminy.

Rolnictwo jest podstawowym działem gospodarki. Obszary wykorzystywane rolniczo stanowią 77% powierzchni gminy ogółem i w większości są pokryte glebami III i IV klasy bonitacyjnej.

Wykres 14: Powierzchnia geodezyjna gminy Puchaczów według kierunków wykorzystania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Z Powszechnego Spisu Rolnego⁷ przeprowadzonego w 2010 r. (najnowsze dostępne dane) wynika, że na terenie gminy istniały 1 134 rolne gospodarstwa domowe, z czego ponad 91% utrzymywało się z działalności rolniczej.

⁷ Powszechnym Spisem Rolnym 2010 zostały objęte gospodarstwa rolne osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej. Ogółem w Powszechnym Spisie Rolnym 2010 badaniem objętych zostało ok. 1,8 mln podmiotów.

Tabela 12: Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł

	2010
ogółem	1 134
z dochodem z działalności rolniczej	1 035
z dochodem z emerytury i renty	237
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	290
z dochodem z pracy najemnej	512
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	49
bez dochodów z działalności rolniczej	99
bez dochodów z emerytury i renty	897
bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	844
bez dochodów z pracy najemnej	622
bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emerytura i rentą	1 085

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

Uprawą roślin w gminie zajmowało się 876 gospodarstw rolnych. Wśród upraw dominowały zboża (uprawiane w 819 gospodarstwach) oraz ziemniaki (uprawiane w 426 gospodarstwach).

Tabela 13: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów

	gospodarstwa rolne ogółem
ogółem	876
zboża razem	819
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	791
ziemniaki	426
uprawy przemysłowe	85
buraki cukrowe	62
rzepak i rzepik razem	37
strączkowe jadalne na ziarno razem	9
warzywa gruntowe	152

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych, gospodarstwa o powierzchni do 1 ha włącznie stanowiły 27%, zaś powyżej 1 ha – 73%. Strukturę wielkości gospodarstw prezentuje tabela 14.

Tabela 14: Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych (ha)

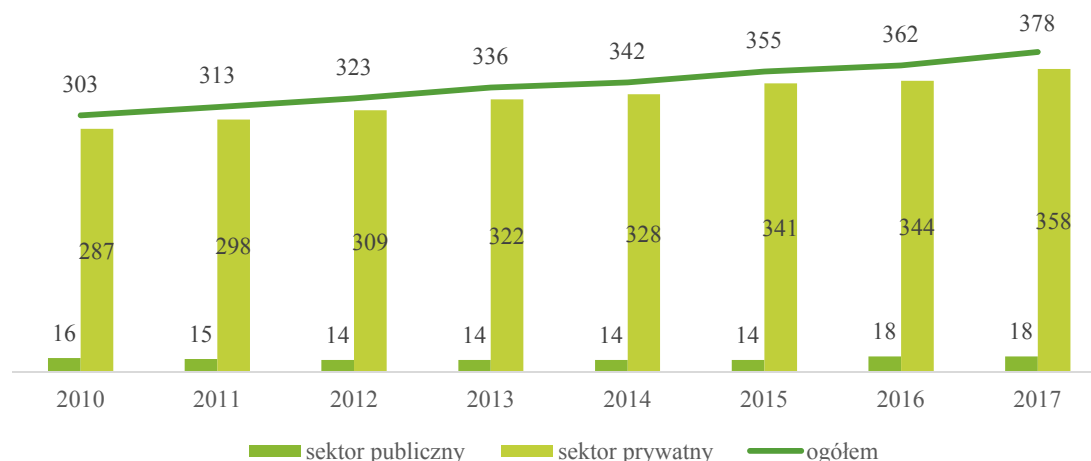
	gospodarstwa rolne ogółem
ogółem	1 134
do 1 ha włącznie	304
1–5 ha	455
5–10 ha	242
10–15 ha	73
15 ha i więcej	60

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

1.5.2. Sektor przedsiębiorstw

W latach 2010–2017 liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wzrosła z poziomu 303 do 378, wykazując tym samym tempo wzrostu na poziomie 25%. Biorąc pod uwagę strukturę własności zdecydowanie dominowały przedsiębiorstwa z sektora prywatnego – w analizowanym okresie stanowiły ok. 95% ogółu przedsiębiorstw.

Wykres 15: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Analiza struktury sektora przedsiębiorstw pod względem klas wielkości pokazuje, że dominującą grupą przedsiębiorstw w latach 2010–2017 były mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które w 2017 r. stanowiły ponad 94% wszystkich przedsiębiorstw. Należy przy tym zauważyć, że ich liczba wzrastała z roku na rok i w 2017 r. była o 25% większa niż w 2010 r. Drugą grupą pod względem liczebności w strukturze przedsiębiorstw wg klas wielkości były przedsiębiorstwa małe, stanowiące w 2015 r. 4% ogółu przedsiębiorstw, jednak ich liczba zmniejszyła się o 17%. W analizowanym okresie w gminie nie istniały żadne przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Tabela 15: Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ogółem, w tym:	303	313	323	336	342	355	362	378
0–9	278	291	303	315	322	336	340	356
10–49	18	15	13	13	13	13	15	15
50–249	5	5	5	6	5	5	6	6
250–999	0	0	0	0	0	0	0	0
1000 i więcej	2	2	2	2	2	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Struktura branż gospodarki na terenie gminy Puchaczów jest zróżnicowana. Gmina Puchaczów jest gminą wiejską, ale poza rolnictwem rozwinięty jest przemysł wydobywczy, w oparciu o zasoby węgla kamiennego eksploatowane i wydobywane w Bogdance i Nadrybiu przez Kopalnię Węgla Kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. Dzięki istnieniu kopalni na terenie gminy rozwinęły się także inne przedsiębiorstwa przetwórcze i usługowe współpracujące z kopalnią, zajmujące się głównie handlem węglem oraz bezpośrednią obsługą techniczną kopalni.

Spośród 378 przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie Puchaczów 17 przedsiębiorstw zajmowało się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem bądź rybactwem, 103 przedsiębiorstwa funkcjonowały w branży przemysł i budownictwo, zaś pozostałą działalnością zajmowało się 258 podmiotów.

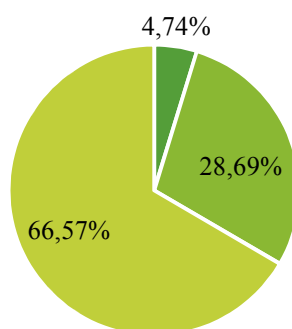
Tabela 16: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ogółem, w tym:	303	313	323	336	342	355	362	378
<i>rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo</i>	17	18	19	19	19	18	17	17
<i>przemysł i budownictwo</i>	73	81	82	85	81	91	93	103
<i>pozostała działalność</i>	213	214	222	232	242	246	252	258

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W ujęciu procentowym w 2017 r. przedsiębiorstwa rolne stanowiły 4,74% ogółu przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa przemysłowe i budowlane – 28,69%, zaś pozostałe podmioty – 66,57%.

Wykres 16: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w 2017 r.

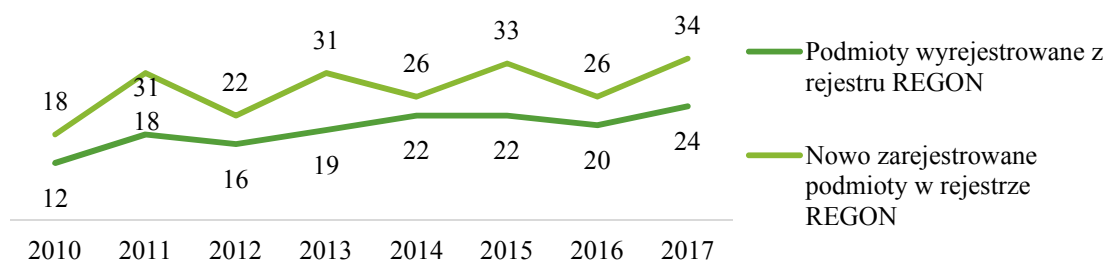

■ rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo ■ przemysł i budownictwo ■ pozostała działalność

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Analiza zmian w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON pokazuje, że we wszystkich analizowanych latach liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych z rejestru. W 2017 r. zarejestrowano 34 nowe przedsiębiorstwa – o 89% więcej niż w 2010 r. – a wyrejestrowano 24 podmioty (o 50% więcej niż w 2010 r.).

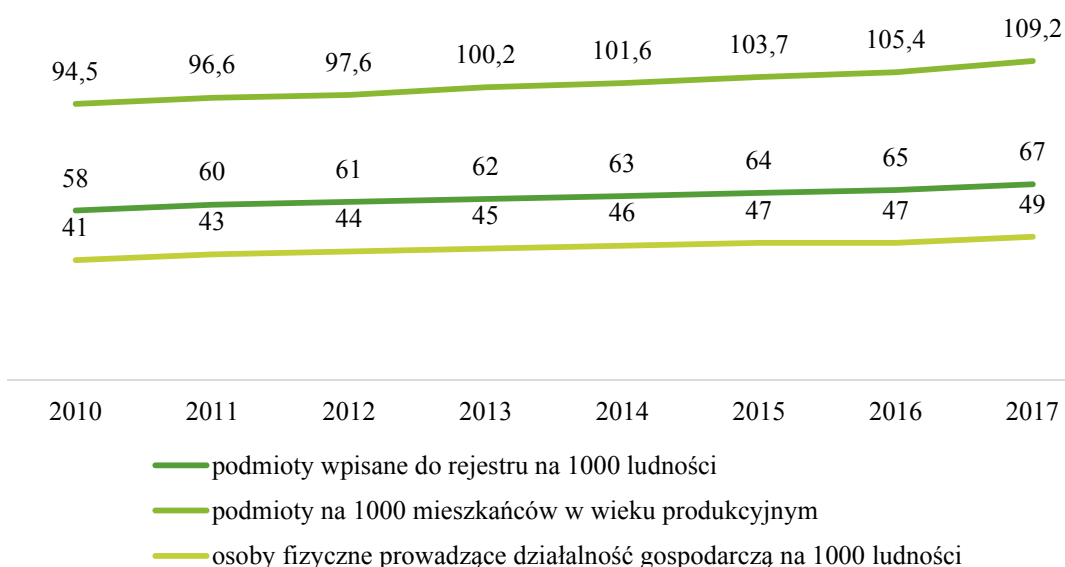
Wykres 17: Zmiany w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wskaźnik podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. ludności w latach 2010–2017 wzrastał i w 2017 r. wyniósł 67. O 16% (do poziomu 109,2) wzrosła również wartość wskaźnika podmiotów na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, a o 20% (do poziomu 49) wzrosła wartość wskaźnika osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności.

Wykres 18: Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Ważnym wydarzeniem dla przyszłego rozwoju gminy Puchaczów było podjęcie przez Radę Ministrów decyzji w styczniu 1975 r. o budowie Kopalni Pilotująco-Wydobywczej LZW w Bogdancie (Zarządzenie Nr 4 Ministra Górnictwa i Energetyki o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Kopalnie Lubelskiego Zagłębia Węglowego w Budowie).

Kopalnia Węgla Kamiennego „Bogdanka” S.A. była i jest największym pod względem dochodowym i zatrudnieniowym oraz najbardziej nowoczesnym zakładem na terenie gminy Puchaczów. Poza nią działają mniejsze podmioty gospodarcze zajmujące się głównie handlem i usługami. W marcu 2001 r. nastąpiła zmiana nazwy KWK „Bogdanka” S.A. na Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. W październiku 2015 r. w wyniku ogłoszonego 14 września 2015 r. przez Enea S.A. wezwania do zapisywania się na sprzedaż akcji LW Bogdanka S.A., Enea S.A. uzyskała 64,57% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Bogdanki, co odpowiada nabyciu 21 962 189 akcji. Grupa Enea stała się zarazem dominującym akcjonariuszem Spółki.

1.5.3. Konkluzje

- **Użytki rolne stanowią 77% powierzchni gminy**, a 12,3% terenu pokrywają grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Pozostały obszar zajmują: grunty pod wodami (2,2%), grunty zabudowane i zurbanizowane (5,9%), nieużytki (1,9%) oraz pozostałe tereny (0,7%).
- Z Powszechnego Spisu Rolnego⁸ przeprowadzonego w 2010 r. (najnowsze dostępne dane) wynika, że **na terenie gminy istniały 1 134 rolne gospodarstwa domowe**, z czego ponad 91% utrzymywało się z działalności rolniczej.
- W latach 2010–2017 **liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wzrosła** z poziomu 303 do 378, wykazując tym samym tempo wzrostu na poziomie 25%. Biorąc pod uwagę strukturę własności zdecydowanie dominowały przedsiębiorstwa z sektora prywatnego – w analizowanym okresie stanowiły ok. 95% ogółu przedsiębiorstw.
- Spośród 378 przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie Puchaczów 17 przedsiębiorstw zajmowało się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem bądź rybactwem, 103 przedsiębiorstwa funkcjonowały w branży przemysł i budownictwo, zaś pozostałą działalnością zajmowało się 258 podmiotów.
- Analiza zmian w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON pokazuje, że we wszystkich analizowanych latach **liczba podmiotów nowo zarejestrowanych** w rejestrze REGON **przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych** z rejestru.
- Na terenie gminy Puchaczów ma siedzibę duże przedsiębiorstwo – **Kopalnia Węgla Kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.**, która jest jednym z największych pracodawców w regionie lubelskim. Funkcjonowanie kopalni spowodowało rozwój przedsiębiorstw przetwórczych i usługowych współpracujących z kopalnią.
- Pomimo rozwoju przemysłu wydobywczego i przedsiębiorczości, **rolnictwo jest nadal główną branżą gospodarki gminy Puchaczów**. W strukturze gospodarki rolnej zauważalne są pozytywne tendencje; rozwój gospodarstw specjalistycznych, intensyfikacja upraw rolnych w kierunku plantacyjnym oraz zaczątki rolnictwa ekologicznego oraz agroturystyki.

⁸ Powszechnym Spisem Rolnym 2010 zostały objęte gospodarstwa rolne osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej. Ogółem w Powszechnym Spisie Rolnym 2010 badaniem objętych zostało ok. 1,8 mln podmiotów.

1.6. KULTURA, WIZERUNEK I CZAS WOLNY

1.6.1. Atrakcyjność turystyczna gminy

Na terenie gminy Puchaczów zachowało się wiele zabytków architektury i kultury, związanych z historią tych terenów. Przykłady obiektów architektury sakralnej na terenie gminy Puchaczów to:

- 1) Kościół w Puchaczowie z 1778 r. – zachowany do chwili obecnej. Wzniesiony został dzięki staraniom opata Leonarda Prokopowicza w stylu późnobarokowym. Jest jednonawowy – z węższym i niższym zamkniętym półkoliście prezbiterium. Fasada kościoła jest jednowieżowa o wklęsło-wypukłej linii, nawiązuje do kościołów barokowych Czech i Austrii. Jest to budowla orientowana, murowana, wzniesiona z cegły i otynkowana. Posiada jedną nawę i została wybudowana na planie prostokąta. Trójprzęsłowa nawa posiada we wnętrzu ścięte naroża. Z przodu wyodrębnione są dwie koliste lokalności (w północnej znajdują się schody na chór), pomiędzy nimi, w podchórze jest umieszczona kruchta. Prezbiterium jest węższe i niższe od nawy, jednoprzęsłowe, na planie prostokąta i zamknięte półkoliście. Od strony południowej przylega do niego zakrystia na planie prostokąta ze skarbczykiem na piętrze, od strony północnej znajduje się nowa zakrystia (dobudowano ją w 1907 r.). Ołtarz główny został wykonany w stylu rokokowym pod koniec XVIII w., w centralnej części jest umieszczony obraz Matki Bożej Wniebowziętej, w zwieńczeniu rzeźby aniołów i obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem w sukienkach srebrnych wykonany w XVIII w. Tabernakulum reprezentuje styl rokokowy. Świątynia posiada cztery pary ołtarzy bocznych. Pierwsza para znajduje się przy tarczy i reprezentuje styl barokowo-klasycyistyczny (pochodzą sprzed 1866 r.). W lewym znajduje się późnogotycki krucyfiks (z początku XVI w.), w prawym znajduje się obraz św. Mikołaja pochodzący z końca XVIII w. Pozostałe ołtarze są umieszczone w nawie – są podobne do tych znajdujących się przy tarczy, murowane, wykonane w stylu późnobarokowym w latach 1778–1786. Są ujęte parami kolumn, z przerwanyymi zwieńczeniami. W ołtarzach znajdują się obrazy w stylu barokowym. W pierwszej parze, w lewym znajduje się obraz Matki Bożej Różańcowej, w prawym znajduje się obraz św. Antoniego Padewskiego (obydwa zostały wykonane w 2 połowie XVIII w.). Do wyposażenia świątyni należy chrzcielnica posiadająca XVIII-wieczną, miedzianą czaszę i nowszą, drewnianą podstawę. Prospekt organowy w stylu późnobarokowym, ozdobiony rzeźbami aniołków, powstał zapewne w XIX w. Ławki w stylu późnobarokowym zostały wykonane w XVIII w., feretron w stylu rokokowym pochodzi z 2 połowy XVIII w. i jest ozdobiony rzeźbą Matki Bożej Niepokalanie Poczętej. Szafa zakrystyjna reprezentuje styl późnobarokowy, rzeźba Chrystusa Frasobliwego reprezentuje styl barokowy, krucyfiks został wykonany w stylu późnobarokowym, monstrancja i kielich zostały wykonane w stylu barokowym. Murowana plebania wzniesiona w 1802 r., przebudowana na początku XX w., zachowała się do chwili obecnej – usytuowana jest na ulicy Rynek w Puchaczowie;
- 2) Nowa murowana dzwonnica z 1854 r., wzniesiona na miejscu pierwotnej, drewnianej;
- 3) Kaplica przy drodze do Nadrybia z 1533 r.;
- 4) Barokowa figura w Rynku w Puchaczowie z XVIII w., murowana z cegły w formie wysmukłego ośmiobocznego słupa na postumencie, rozczłonkowana niewielkimi wnękami, podzielona gzymsami, nakryta stożkowatym daszkiem zwieńczonym krzyżem;
- 5) Kapliczka murowana z końca XIX w. (najprawdopodobniej), ze starszą rzeźbą św. Jana Nepomucena znajdującą się przy ulicy Lubelskiej w Puchaczowie.

W miejscowości Nadrybie Dwór istnieje kościół parafialny pw. Matki Bożej Królowej Świata, murowany, z lat 70. XX w., w miejscu świątyni wybudowanej przez adwentystów w 1947 r.

nieruchomość została przejęta przez Kościół katolicki, parafia została erygowana w 1981 r., nowy kościół został wzniesiony w latach 1985–1987 przez arch. Adama Abrama.

Na przestrzeni XVI–XVII w. funkcjonowała w Puchaczowie cerkiew unicka, która upadła w połowie XVIII w. Na początku XX w. wzniesiona została drewniana synagoga, która zniszczona została w czasie II wojny światowej.

Na terenie gminy Puchaczów, w niektórych miejscowościach można spotkać jeszcze pozostałości obiektów architektury dworskiej:

- 1) Zespół folwarczno-dworski z okazami starodrzewia (kasztanowiec i grochodrzew) oraz piękna aleja lip drobnolistnych w miejscowości Ciechanki, wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod nr A/732. Ciechanki będące folwarkiem szlacheckim, wchodziły w skład okolicznych majątków. W XIX w. zbudowano w nich dwór i założono ogród, przekształcony następnie w park dworski. W 1906 r. Ciechanki zostały przyłączone do dóbr Łysołaje, stanowiących wówczas własność Feliksa Popławskiego. W 1924 r. Bohdan Lachert przeprojektował dwór nawiązując do uproszczonych form modnego modernizmu i następnie w nim zamieszkał, prowadząc majątek rodzinny. Dobra były faktycznie własnością Wacława Lacherta do 1944 r. W okresie po uwłaszczeniu dwór zamieniono na dom pracy twórczej literatów. Następnie dwór przekazano w użytkowanie POM w Ciechankach, wtedy to dwór zaadaptowano na mieszkania, a budynki gospodarcze przebudowano i zaadaptowano na warsztaty naprawcze maszyn rolniczych. Na terenie przy dworze wzniesiono nowe obiekty, które niewątpliwie nie pasowały do historycznego zagospodarowania terenu: barak mieszkalny, budynki przemysłowe, obiekty o charakterze gospodarczym. Na terenie parku zlikwidowano staw, zlokalizowano boisko. W związku z w/w działaniami – został zatarty częściowo układ kompozycyjny parku. W 2008 r. właścicielem zabytkowej nieruchomości stała się gmina Puchaczów. Obecnie zespół podworski składa się z opisanego powyżej dworu, parku o powierzchni ok. 2,5 ha (dla porównania – w początku XX w. ogród dworski zajmował powierzchnię ok. 10 ha, składał się z parku oraz części użytkowo-ogrodowej, ogrodu warzywno-owocowego, sadu i stawu) oraz zrujnowanych zabudowań gospodarczych, usytuowanych w północnej części.
- 2) Aleja lipowa w miejscowości Nadrybie, prowadząca do dawnego dworu.

Na obszarze gminy Puchaczów zlokalizowane są również cmentarze wojenne, stanowiące pozostałości po wydarzeniach z historii:

- 1) **Zabytkowy cmentarz parafialny rzymskokatolicki**, usytuowany na gruntach Puchaczowa, założony w poł. XIX w. – na północy miejscowości, poza zabudową. Na cmentarzu parafialnym w Puchaczowie znajduje się mogiła zbiorowa z I wojny światowej. Mogiła zbiorowa znajduje się w części południowo-zachodniej cmentarza parafialnego przy ogrodzeniu. Ma wymiary 8,5 na 2 m. Otoczona jest żelaznym łańcuchem na słupkach.
- 2) W miejscowości Nadrybiu Ukazowym znajduje się **cmentarz kolonistów niemieckich** założony pod koniec XIX w. Jego historia związana jest z osadnictwem ludności pochodzenia niemieckiego na terenach polskich zaboru rosyjskiego (koloniści w Nadrybiu zamieszkali w 1898 r.). Ludność kolonizowała tereny podmokłe i bagienne, wymagające dużych nakładów, aby je uprawiać rolniczo, toteż koloniści specjalizowali się w hodowli bydła mlecznego. Koloniści byli w zdecydowanej części protestantami. Od 1874 r. istniała chełmska parafia Ewangelicko-Augsburska, od 1877 r. parafia miała siedzibę w Kamieniu (wcześniej protestanci należeli do parafii w Lublinie) – do niej należeli m.in. koloniści z Nadrybia, a następnie od 1924 r. do nowo utworzonej parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cycowie. Oprócz kościoła parafialnego protestanci posiadali miejscowe kirchy, w których nabożeństwa były prowadzone przez

miejscowego kantora. W okresie I wojny światowej koloniści niemieccy zostali wywiezieni w głąb Rosji, po 1917 r. powrócili. Kresem historii osadnictwa kolonistów była II wojna światowa. Po zakończeniu wojny opuszczone majątki ponemieckie przejmował Skarb Państwa. Obecnie nieczynny cmentarz grzebalny w Nadrybiu Ukazowym jest jedynym świadectwem historii osadnictwa niemieckiego na terenie gminy Puchaczów. Cmentarz położony jest po północnej stronie drogi Puchaczów–Urszulin, przy drodze lokalnej, obok gospodarstwa. Cmentarz o wymiarach ok. 48x44 m zajmuje powierzchnię ok. 21 arów. Na terenie cmentarza znajdują się pozostałości kilku nagrobków.

- 3) **Cmentarz wojenny w Jasińcu Kolonii**, założony został w 1915 r. na terenie lasu należącego do folwarku Wesołówka. Składał się z 8 mogił zbiorowych i 30 pojedynczych. Pochowano na nim 38 żołnierzy niemieckich i 30 żołnierzy rosyjskich – poległych 2–4 sierpnia 1915 r. w czasie walk związanych z odwrótem armii rosyjskiej z ziem dawnego Królestwa Polskiego. W austriackiej ewidencji archiwalnej cmentarz figuruje pod nazwą „Soldatenfriedhof nr 30 Malinówka”. W 1937 r. las rozparcelowano i częściowo wycięto. Obecnie cmentarz znajduje się w obrębie podwórza gospodarczego. W 1999 r. cmentarz został wykupiony przez gminę Puchaczów. W 2000 r. wykonano drewniane ogrodzenie, w 2002 r. osadzono krzyż i wykonano tablicę informacyjną. Obecnie granice cmentarza zamykające się w prostokącie o wymiarach 25x13 m. Z elementów historycznych zachowane są 3 tablice żeliwne na niskich betonowych postumentach, 2 żeliwne krzyże i 1 żeliwny krzyż prawosławny.
- 4) **Mogiła wojenna w Ciechankach** posiada formę wysokiego, ok. 5 m kopca o średnicy 16 m. Kopiec został usypany w 1918 r. Mogiła kryje szczątki 135 żołnierzy armii rosyjskiej i austriackiej, poległych 2 sierpnia 1915 r. Po 2007 r. wykonano schody prowadzące do żeliwnego krzyża na szczycie mogiły z umieszczoną na nim informacją o liczbie pochowanych żołnierzy.
- 5) **Cmentarz wojenny w Ciechankach**. Cmentarz został założony w 1915 r. Pochowano na nim 143 żołnierzy niemieckich, poległych 2 sierpnia 1915 r. (według napisu na tablicy informacyjnej na cmentarzu pochowano żołnierzy niemieckich, rosyjskich i austriackich). Obecnie znajduje się pośród zabudowy wsi. W 1999 r. cmentarz został wykupiony przez Gminę Puchaczów. W 2000 r. wykonano drewniane ogrodzenie. Obecnie granice cmentarza zamykające się w kwadracie o wymiarach 20x20 m. Z elementów historycznych zachowane są 3 kamienne (piaskowcowe) stele.

Dawne ośrodki dóbr i folwarki zachowane reliktoowo:

- 1) **Nadrybie Dwór** – ośrodek dóbr w Nadrybiu w XVII w., w dobrach puchaczowskich funkcjonowała gorzelnia, wiatrak, cegielnia i pasieka, później został sprzedany, następnie rozparcelowany po II wojnie światowej. Do dnia dzisiejszego zachowała się aleja dojazdowa do nie istniejącego dworu.
- 2) **Folwark w Turowoli** – należący w XIX w. do dóbr puchaczowskich, do 1905 r. własność Ludwika Grabowskiego. Dzisiaj możemy podziwiać pozostałości dawnego parku (jesiony, lipy, grusze, krzewy bzu i akacje), położone na terenie nad skarpą doliny rzeki Świnki.
- 3) **Dwór i folwark w Brzezinach** – w drugiej połowie XIX w. w posiadaniu Bogdanowiczów, następnie należał do Ludwika Grabowskiego. Drewniany dwór został zniszczony w 1914 r.

Warto również wspomnieć o rozwijającej się na terenie gminy agroturystyce z uwagi na wyjątkowe walory krajobrazowo-przyrodnicze, jak między innymi obecność fragmentów dwóch Parków Krajobrazowych, rezerwatu wodno-torfowiskowego czy użytków ekologicznych, a bliskość licznych jezior i lasów oraz indywidualne atrakcje dla turystów oferowane przez każde z tych gospodarstw jest dodatkowym atutem do funkcjonowania i rozwoju agroturystyki.

1.6.2. Kultura, sport i organizacja czasu wolnego

Animatorem życia kulturalnego w gminie Puchaczów jest przede wszystkim Gminny Ośrodek Kultury w Puchaczowie. Ośrodek realizuje każdego roku bogaty program imprez kulturalnych dla mieszkańców gminy. Organizowane lub współorganizowane są następujące imprezy kulturalne:

- obrzędy wielkanocne,
- Gminny Festiwal Piosenki Dziecięcej,
- konkursy plastyczne
- Międzyszkolny Turniej Wiosenny „Rabbit” – imprezy sportowe,
- Mały Konkurs Recytatorski,
- Turniej Wiedzy Pożarniczej „Młodzież zapobiega pożarom”,
- uroczyste rozświetlenie choinki na placu,
- spotkanie z Mikołajem w GOK,
- uroczysta sesja opłatkowa,
- Gminny Dzień Kobiet,
- Jesienny Konkurs Recytatorski „Świat w krzywym zwierciadle”,
- Dni Puchaczowa,
- Dożynki Gminne,
- Majówka z KGW – warsztaty kulinarne,
- wakacje, ferie dla dzieci z Gminy Puchaczów,
- zumba fitness – nowoczesna forma treningu,
- zajęcia dla dzieci, np. plastyka, robotyka, zajęcia wokalne, nauka gry na instrumentach muzycznych, taniec nowoczesny oraz zajęcia teatralne.

Na terenie gminy Puchaczów działają czynnie na rzecz kultury także inne instytucje, w tym między innymi Gminna Biblioteka Publiczna, Filia Biblioteki Publicznej, Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich, stowarzyszenia, koła sportowe i zainteresowań przy szkołach.

Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Puchaczowie oraz jej filii w Ciechankach służy zaspokajaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiu i rozwojowi kultury i wiedzy. Biblioteka gminna i jej filia posiadają księgozbiór liczący około 19 942 woluminów. Ze zbiorów bibliotek w ciągu roku korzysta około 1 135 czytelników.

Tabela 17: Liczba czytelników GBP

Rok	GBP w Puchaczowie	Filia w Ciechankach
2012	750	315
2013	699	360
2014	684	360
2015	728	321
2016	744	354
2017	754	381

Źródło: dane opracowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Puchaczowie.

Tabela 18: Księgozbiór GBP w woluminach

Rok	GBP w Puchaczowie	Filia w Ciechankach
2012	11 013	7 370
2013	11 228	7 498
2014	11 556	7 664
2015	11 060	7 261
2016	11 517	7 461
2017	11 757	7 735

Źródło: dane opracowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Puchaczowie.

Z roku na rok liczba wypożyczeń księgozbioru, zarówno w GBP w Puchaczowie, jak i jej filii w Ciechankach, wzrasta – w 2017 r. wyniosła łącznie 19 084 – niemal 60% więcej niż w 2012 r.

Tabela 19: Liczba wypożyczeń księgozbioru

Rok	GBP w Puchaczowie	Filia w Ciechankach
2012	7 993	4 101
2013	7 829	4 394
2014	8 118	4 994
2015	11 024	6 485
2016	11 426	6 528
2017	11 710	7 374

Źródło: dane opracowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Puchaczowie.

W 2017 r. zakupiono rekordową liczbę nowych książek w całym analizowanym okresie – księgozbiór bibliotek w gminie wzrósł o 769 pozycji.

Tabela 20: Liczba zakupionych książek

Rok	GBP w Puchaczowie	Filia w Ciechankach
2012	193	94
2013	214	124
2014	181	87
2015	174	109
2016	481	197
2017	516	253

Źródło: dane opracowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Puchaczowie.

Placówki biblioteczne w gminie organizują wiele konkursów adresowanych dla dzieci i młodzieży z terenu całej gminy, ponadto poprzez różne formy działalności kulturalnej i systematyczny dopływ nowości wydawniczych starają się kształtować zainteresowania czytelnicze społeczeństwa. Biblioteki współpracują z innymi placówkami kulturalnymi i oświatowymi na terenie gminy i angażują się w organizację imprez kulturalnych. W 2014 r. w GBP w Puchaczowie wprowadzono elektroniczny, zintegrowany system biblioteczny MAK+, stworzony i rozwijany przez Instytut Książki. System umożliwia tworzenie elektronicznego katalogu bibliotecznego, bazy użytkowników placówki, rejestrację wypożyczeń i udostępnień zasobów, rezerwację książek oraz prowadzenie statystyki bibliotecznej.

Na terenie gminy Puchaczów sport i rekreacja skupia się wokół aktywności szkół. Funkcjonują szkolne kluby sportowe, które rozpowszechniają wśród dzieci i młodzieży uprawianie sportu. Należy

tutaj wymienić przede wszystkim Uczniowski Klub Sportowy przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Ostrówku oraz Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Puchaczowie. Uczniowski Klub Sportowy „Skarbek” przy Zespole Szkół w Puchaczowie prowadzony jest przez Zarząd, składający się z czterech osób. W ciągu roku organizowane są wyjazdy z sekcji tematycznej: siatkówka i narciarstwo, w których uczestniczy łącznie około 80 uczniów. Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Ostrówku, organizuje zajęcia w zakresie badmintonu, piłki siatkowej i nożnej. Prowadzony jest przez dwóch trenerów. Do klubu należy około 100 uczniów, a w ciągu roku organizowanych jest około 30 wyjazdów.

Przy szkołach w Puchaczowie, Ostrówku i Nadrybiu istnieją trzy kompleksy boisk sportowych „Moje Boisko – Orlik 2012”. Kompleks boisk sportowych Orlik przy Zespole Szkół w Puchaczowie, powstał w 2011 r. Na kompleksie znajdują się boiska do gry w piłkę nożną, piłkę siatkową, ręczną i koszykową, w okresie zimowym działa sezonowe lodowisko „Biały Orlik”. Od 2012 r. jedno z boisk zostało przystosowane do gry w tenisa ziemnego. Drugi kompleks boisk sportowych Orlik powstał w miejscowości Ostrówek przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym. Na kompleksie znajdują się boiska do gry w piłkę nożną, piłkę siatkową i koszykową. W 2013 r. został udostępniony kompleks boisk sportowych w Nadrybiu, znajdujący się przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym.

Na kompleksach boisk sportowych Orlik w Puchaczowie, Ostrówku i Nadrybiu rozgrywane są mecze towarzyskie w piłkę nożną, siatkówkę, siatkówkę plażową i tenisa ziemnego. Kompleksy sportowe są udostępniane dla wszystkich, a rozgrywki sportowe są objęte patronatem Wójta Gminy Puchaczów. Dla uczestników meczów fundowane są nagrody rzeczowe. Ponadto organizowane są imprezy rekreacyjne, pikniki dla mieszkańców gminy, tj. Dni Puchaczowa, Dożynki Gminne, pikniki rodzinne w sołectwach. Od 2011 r. gmina Puchaczów zaczęła realizować Program „Animator” na kompleksie boisk sportowych w Puchaczowie. Od 2012 r. animatorzy sportu pracują także na nowo powstałym kompleksie boisk sportowym w Ostrówku, a rok później rozpoczęły się zajęcia na kompleksie w Nadrybiu. Na wszystkich kompleksach sportowych organizowane są przez animatorów zajęcia sportowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

W 2010 r. utworzono plac zabaw w miejscowości Puchaczów, Turowola, Albertów (przy Szkole Filialnej), wyposażono w miejscowości Ciechanki, w 2011 r. powstały place zabaw w miejscowościach Ostrówek, Szpicy i w Brzezinach, natomiast w 2012 r. utworzono place zabaw w Zawadowie, Turowoli-Kolonii i Jasieńcu.

W 2002 r. powstała hala sportowa w Zespole Szkół w Puchaczowie, dostępna dla wszystkich mieszkańców, oraz ścianka wspinaczkowa (2012 r.). W 2012 r. w budynkach wiejskich w miejscowościach Nadrybie Dwór i Albertów powstały siłownie. Natomiast w miejscowości Ostrówek siłownia powstała w 2011 r., a w 2012 r. została wyposażona. Siłownie istnieją także w Zespole Szkół w Puchaczowie, jak również w miejscowości Ciechanki w budynku wiejskim. Oprócz siłowni znajdujących się wewnątrz budynków wiejskich zbudowano również siłownie zewnętrzne: w 2015 r. w Turowoli Kolonii oraz w 2015 i 2016 r. w Puchaczowie.

Obszar gminy Puchaczów to również miejsce wycieczek rowerowych. Przez gminę przebiegają cztery trasy rowerowe:

- trasa nr 1 przebiega przez gminy: Puchaczów, Ludwin, Spiczyn – dł. ok. 42 km,
- trasa nr 2 przebiega przez gminy: Cyców, Puchaczów – dł. ok. 35 km,
- trasa nr 3 przebiega przez gminy: Łączna, Milejów, Puchaczów – dł. ok. 44 km,
- trasa nr 4 przebiega przez gminy: Łączna, Milejów, Puchaczów, Cyców – dł. ok. 26 km.

Oprócz wyżej wymienionych tras przez gminę Puchaczów przebiega również ścieżka rowerowa o długości 7,9 km, która usytuowana jest wzdłuż dróg powiatowych nr 2007L i 1625L w miejscowościach: Dąbrowa–Kaniwola–Nadrybie.

1.6.3. Konkluzje

- Na terenie gminy Puchaczów zachowało się **wiele zabytków architektury i kultury**, związanych z historią tych terenów. W niektórych miejscowościach można spotkać jeszcze pozostałości obiektów architektury dworskiej.
- Animatorem życia kulturalnego w gminie Puchaczów jest przede wszystkim **Gminny Ośrodek Kultury w Puchaczowie**. Ośrodek realizuje każdego roku bogaty program imprez kulturalnych dla mieszkańców gminy.
- Na terenie gminy Puchaczów działają czynnie na rzecz kultury także inne instytucje, w tym między innymi **Gminna Biblioteka Publiczna, Filia Biblioteki Publicznej, Koła Gospodyń Wiejskich, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych**, stowarzyszenia, koła sportowe i zainteresowań przy szkołach.
- Na terenie gminy Puchaczów sport i rekreacja skupia się wokół aktywności szkół. Funkcjonują szkolne kluby sportowe, które rozpowszechniają wśród dzieci i młodzieży uprawianie sportu. Rozwojowi kultury czasu wolnego sprzyja również istnienie odpowiedniej **infrastruktury rekreacyjno-sportowej**.
- Powiat łęczyński to **wymarzone miejsce wycieczek rowerowych**. Zróżnicowanie terenu, dobry układ bocznych i terenowych dróg z dala od spalin, wspaniałe kompleksy lasów i mnogość zbiorników wodnych dają rowerzyście możliwość spokojnego wypoczynku z dala od zatłoczonego miasta. Przez gminę przebiegają cztery trasy rowerowe.

1.7. JAKOŚĆ ŻYCIA

1.7.1. Środowisko naturalne

1.7.1.1. Ukształtowanie terenu i podłoże

Podłoże geologiczne terenu gminy Puchaczów stanowi zrębowa strefa platformy wschodnioeuropejskiej, na której zalegają skały paleozoiczne. W podłożu paleozoicznym nadbudowującym krystaliczne skały proterezoiku, dominują utwory dewonu i karbonu. Karbońskie osady reprezentowane przez tzw. karbon produktywny stanowią podstawowe bogactwo naturalne Lubelszczyzny.

Gmina Puchaczów położona jest w strefie występowania zasobów złóż węgla kamiennego eksploatowanego przez ponad 30 lat w trzech zakładach wydobywczych, w tym Bogdanka i Nadrybie na terenie gminy Puchaczów.

Na osadach paleozoiku zdeponowane zostały skały mezozoiku reprezentowane przez wapienie jury i kredy o miąższości około 600 m. Wykształcone są jako margle, wapienie, piaskowce glaukonitowe (alb), kreda pisząca i opoki górnego mastrychtu. Sporadycznie udokumentowane są osady trzeciorzędu (paleogen, eocen i oligocen). Zdecydowanie podstawowe znaczenie dla planowania przestrzennego mają utwory czwartorzędowe, które pozostawiły zlodowacenia kontynentalne (środkowopolskie i południowo-polskie) oraz powstały współcześnie (holocen).

Największe powierzchnie w centralnej i południowej części zajmują równiny piaszczyste zbudowane z piasków i mułków rzeczno-peryglacyjnych, piasków i żwirów wodnolodowcowych nierozdzielonych, piaski, mułki i ropy jeziorno-rozlewiskowych. Wokół jeziora Turowolskiego, jeziora Nadrybie, w okolicach Ostrówka utworzyły się rozległe równiny torfowe, które budują namuły i torfy. Drobniejsze formy geomorfologiczne: pokrywy pyłowe (rejon Turowoli, Ciechanek, Ostrówek), pokrywy lessowe na wierzchowinie międzyrzecza Świnki i Mogielnicy, równiny jeziorne (między Turowolą a Kanałem Wieprz-Krzna). Znajdujący się w obrębie gminy fragment doliny Wieprza reprezentuje w pełni wykształconą formę morfologiczną, z rozległym płaskim dnem (taras akumulacyjny) zbudowanym z piasków i mułków tarasów zalewowych.

Tereny położone w północnej części gminy wykazują cechy charakterystyczne dla krajobrazu poleskiego: torfowiska, zarośla łożowe. Część centralna i południowa gminy znajduje się w strefie Pagórów Chełmskich i Równiny Dorohuskiej należących do Wyżyny Lubelskiej.

Rzeźba terenu gminy Puchaczów ma charakter równinno-falisty, o niewielkich deniwelacjach i ukształtowała się w oparciu o cechy podłoża geologicznego oraz procesy klimatyczne. Wysokości bezwzględne są mało zróżnicowane i wynoszą od 182 do 195 m n.p.m.

Krajobraz ma charakter często nazywany „poleskim”, ponieważ cechują go elementy najniższej położone – łagodne doliny rzeczne: Świnki, Wieprza, Mogielnicy oraz organiczne równiny akumulacyjne, które są najczęściej wykorzystywane jako użytki zielone, często podmokłe z jeziorami i torfowiskami.

Jednak szczególną cechą gminy Puchaczów jest położenie w zasięgu występowania węgla kamiennego. Powierzchnia obszaru górniczego „Puchaczów V” wynosi 73 365 492 m² i położona jest na terenie gmin Cyców, Ludwin i Puchaczów, a powierzchnia terenu górniczego jest równa 86 642 826 m². Jest to największe bogactwo naturalne w charakteryzowanym obszarze, a jednocześnie fragment najważniejszego zagłębia węglowego w kraju.

Eksploatacja węgla – rozpoczęta budową pierwszej kopalni w 1974 r. – spowodowała szereg zmian w krajobrazie i rzeźbie terenu gminy. Utworzono hałdy z tzw. skały płonnej, którą stanowią odpady skalne przy wydobywaniu węgla. Obecnie hałda stanowi powierzchnie kilkudziesięciu hektarów o wysokości względnej około 30 m, rozległe wzgórze częściowo porośnięte jest zasadzonym

lasem. Tworzą się naturalne obniżenia terenu poprzez osiadanie terenów położonych nad wyrobiskami węgla. Obniżenia te tworzą niejednokrotnie zalewiska wodne, poprzez wsączanie się na obniżone podłoże wód gruntowych. Osiadanie powierzchni terenu na obszarach płytkiego występowania wód gruntowych powoduje powstanie podtopień, zabagnień, a nawet nowych zbiorników wodnych. Powstają w ten sposób nowe cenne biologicznie ekosystemy wodne i bagienne, zasiedlane przez szereg gatunków ptaków wodnych i błotno-wodnych, stanowiące ich miejsca lęgowe. Dotychczas w nieckach osiadań uformowały się zbiorniki wodne w okolicy Puchaczowa i Nadrybia. Wśród zmian w rzeźbie terenu, niezwiązanych z działalnością kopalni za najbardziej istotne należy uznać:

- Przekształcenia koryt rzecznych, niektórych dolin i obniżeń w wyniku prac melioracyjnych i regulacyjnych. Najistotniejsze zmiany w tym zakresie nastąpiły w latach 50-tych i 60-tych XX w. w związku z budową kanału Wieprz–Krzna i rozbudową melioracji szczegółowej. Doszło wtedy do przebudowy lokalnych systemów hydrograficznych. Koryta Świnki, Mogielnicy, górnej Tyśmienicy zostały wyprostowane, a ich doliny poprzecinane siecią rowów melioracyjnych. Kanał Wieprz–Krzna jest istotnym elementem rzeźby i krajobrazu;
- Przekształcenia terenu na skutek eksploatacji kruszywa naturalnego. Zmiany o tym charakterze mają generalnie niewielki i lokalny zasięg. Na obszarze gminy nie występują duże złoża kruszywa o znaczeniu ponadregionalnym;
- Przekształcenia terenu spowodowane infrastrukturą drogową i kolejową oraz zabudową miejską i przemysłową. Większość dróg na terenie gminy stanowią drogi lokalne gminne i powiatowe. Niewielkie zróżnicowanie powierzchni powoduje, że przy prowadzeniu dróg nie były konieczne znaczące prace zmieniające lokalny obraz rzeźby terenu. Jedyne miejscami na obszarach podmokłych niewielkie odcinki dróg usytuowane są na nasypach ziemnych. Infrastruktura kolejowa obejmuje jedynie linię towarową od węzła Jaszczów do kopalni w Bogdance. Linia ta w strefach obniżeń i dolin prowadzona jest na nasypach o wysokości od około 2 do 5 m. Największy obszar zabudowy przemysłowej na terenie gminy stanowią obiekty kopalni Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. oraz towarzyszących przedsiębiorstw.

1.7.1.2. Wody

Obszar gminy Puchaczów odwadniany jest przez prawobrzeżne dopływy rzeki Wieprz: Świnke i Mogielnicę. Puchaczów położony jest w zlewni rzeki Świnki, która posiada II i III stopień czystości wód (głównie ze względu na zanieczyszczenie NaCl). Na stan wód prowadzonych przez rzekę wpływają przede wszystkim ścieki bytowe i gospodarcze, a także gospodarka rolna.

Sieć wodną gminy Puchaczów stanowią rzeki, jeziora, tereny zabagnione oraz sieć kanałów i rowów melioracyjnych. W omawianym obszarze występują bowiem dwa ważne dopływy Wieprza: Świnka i Mogielnica, których długość w granicach gminy wynosi 14,3 km oraz 6,75 km. W obrębie gminy znajdują się trzy jeziora: Turowolskie, Nadrybie, i Uściwierzek.

Jezioro Turowolskie posiada powierzchnię 3,1 ha i głębokość 2,5 m. Jezioro nie jest wykorzystywane rekreacyjnie, ani gospodarczo.

Jezioro Nadrybie posiada powierzchnię 46,8 ha i głębokość do 2,0 m. Jest to jezioro eutroficzne, w zaawansowanym stadium zarastania, niedostępne z uwagi na okalające je tereny zabagnione. Pod względem przyrodniczym gromadzi cenne zasoby flory i fauny. Położone jest w granicach otuliny Parku Krajobrazowego „Pojezierze Łęczyńskie”. Występują tu ciekawe zgrupowania ptaków gnieźdzących się w roślinności szuwarowej i na otaczającym jezioro torfowisku. Należą do nich błotniak stawowy, dziwonia, remiz, perkoz dwuczuby, bąk. Jezioro nie posiada walorów rekreacyjnych, poza możliwością dokonywania połowów ryb.

Jezioro Uściwierzek (Ciesacin) znajduje się pośród rozległych torfowisk w połowie odległości pomiędzy jeziorami Nadrybie i Uściwierz. Jest to przykład jeziora znajdującego się w ostatniej fazie

istnienia, z powodu zaawansowanego procesu eutrofizacji. Podczas przedłużających się okresów bez opadów zwierciadło wody zanika. Posiada powierzchnię 0,8 ha i głębokość 2,5 m.

Oprócz wyżej wymienionych jezior występują liczne torfianki i „oczka wodne”. Należy również wspomnieć o zbiornikach wodnych powstałych w nieckach osiadań. Zalewiska w rejonie Rowu A i Nadrybia–Okopu, to są najnowsze zjawiska wodne, powstały w wyniku eksploatacji węgla z możliwością ich rozwoju, w zależności od przyjętej i realizowanej strategii wydobycia węgla.

Znaczna część terenu gminy Puchaczów objęta jest systemem hydrologicznym Kanału Wieprz–Krzna, który przecina terytorium gminy. Obszar gminy cechuje w skali kraju niewielka ilość opadów (średnia roczna 540–550 mm), dlatego też odczuwalne są często, szczególnie latem dotkliwe niedobory wody. Kanał Wieprz–Krzna oraz system doprowadzalników i rowów melioracyjnych z nim związanych jest najważniejszym hydrologicznym obiektem sztucznym na terenie gminy. Pierwotnie kanał miał mieć charakter nawadniający, lecz jego rola jest obecnie raczej niewielka, ponieważ brak jest związanych z funkcjonowaniem kanału zbiorników retencyjnych, a system doprowadzalników, czy rowów opaskowych jest niewystarczająco rozbudowany.

Wody podziemne scharakteryzowano w podwójnym układzie wynikającym z potrzeb zagospodarowania przestrzennego:

- występowanie pierwszego poziomu wodonośnego w utworach czwartorzędowych i kredowych lub nieciągłych poziomów wierzchówkowych,
- zasoby wodne, ich ochrona przed przekształceniami antropogennymi, możliwości degradacji w wyniku użytkowania powierzchni ziemi, czyli skutków zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Puchaczów położona jest w obrębie podziemnej zlewni Wieprza, w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 „Chelm–Zamość”, dla którego obowiązuje:

- zakaz lokalizowania składowisk odpadów, wylewisk, stacji dystrybucji paliw płynnych nie zabezpieczonych przed przenikaniem do podłoża substancji szkodliwych dla środowiska;
- zakaz odprowadzania nieoczyszczonych ścieków bezpośrednio do gruntu lub do wód powierzchniowych;
- zakaz lokalizowania nowych ferm z bezściółkową hodowlą zwierząt;
- zakaz lokalizowania magazynów substancji toksycznych, dużych magazynów paliw płynnych o zasięgu regionalnym;
- zakaz budowy lub rozbudowy obiektów mogących pogorszyć jakość wód podziemnych;
- nakaz objęcia kanalizacją ściekową wszystkich zwodociągowanych wsi;
- nakaz ustanowienia i właściwego zagospodarowania stref ochronnych wokół wszystkich ujęć wód podziemnych na terenie zbiornika;
- nakaz likwidacji istniejących źródeł zagrożeń wód podziemnych;
- nakaz objęcia ferm hodowlanych obowiązkiem uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej wraz z nakazem wyeliminowania punktowego wylewania gnojowicy;
- nakaz stałego podnoszenia jakości wód powierzchniowych;
- ochrona dolin rzecznych oraz pozadolinnych podmokłości, bagien i torfowisk przed odwodnieniem;
- likwidacja ognisk zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych (dzikich wysypisk);
- zakaz wysypywania, zakopywania, wylewania i składowania wszelkich odpadów i nieczystości.

1.7.1.3. Klimat

Warunki klimatyczne obszaru gminy Puchaczów kształtowane są głównie w ciągu roku przez Niż Islandzki i Wyż Azorski, a sezonowo Wyż Wschodnioeuropejski (w zimie) i Niż Azjatycki (w lecie). Taki rozkład głównych ośrodków barycznych powoduje na analizowanym obszarze

sezonowość zjawisk cyrkulacyjnych, przewagę cyrkulacji zachodniej, oraz zmienność układów barycznych warunkujących napływ określonych mas powietrza. W przebiegu rocznym układy wyżowe przeważają w lecie i na jesieni, zaś układy niżowe przeważają w zimie i na wiosnę.

W przebiegu rocznym maksimum średniego miesięcznego ciśnienia występuje w październiku – 989 hPa, a minimum w kwietniu – 984 hPa. Przebieg roczny według wartości dobowych cechuje się znaczną zmiennością ciśnienia z dnia na dzień. Szczególnie duże zmiany ciśnienia notowane są od połowy listopada do końca marca.

Według podziału klimatycznego Lubelszczyzny W. i A. Zinkiewiczów, obszar gminy należy do dziedziny Lubelsko–Chełmskiej. Opady atmosferyczne zmierzone dla stacji Łęczna wynoszą w wieloleciu 560 mm. W ujęciu miesięcznym maksimum opadów notowane jest w lipcu – średnio 78 mm, minimum w styczniu i lutym (20 mm). Najobfitsze opady dobowe występują najczęściej w miesiącach letnich (VI–VIII), kiedy odpowiednio w latach 1951–2000 notowano 63,7–65,7–60,9 mm. Część rocznej sumy opadów spada w postaci śniegu, tworząc pokrywę śnieżną, która zalega średnio w roku 72 dni. Czas trwania pokrywy śnieżnej w poszczególnych latach cechuje się bardzo dużą zmiennością. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez około 80 dni w roku.

Średnia roczna temperatura powietrza w rejonie Puchaczowa wynosi około 7,3°C. Zaznacza się maksimum w lipcu 17,7°C i minimum w styczniu, kiedy średnia temperatura powietrza spada do – 3,9°C. Roczna amplituda powietrza wynosi zatem około 22°C i jest dowodem na kontynentalizm klimatu Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Wartości całkowitego promieniowania słonecznego w rejonie gminy wynoszą około 3 800 MJ/m² i należą do najwyższych w Polsce. W półroczu ciepłym dociera do powierzchni gruntu ponad 75% sumy rocznej promieniowania.

Liczba godzin z odkrytą tarczą słoneczną, czyli tzw. usłonecznienie, wynosi około 1 700. Jest to wartość wysoka w skali kraju, a wyraźnie przekracza normę usłonecznienia odnoszącą się do uzdrowisk środkowej Europy, która wynosi 1 500 godzin.

Najpogodniejszym miesiącem jest sierpień, najpochmurniejszym jest grudzień. Średnia roczna temperatura powietrza w rejonie Puchaczowa wynosi około 7,3°C. Zaznacza się maksimum w lipcu 17,7°C i minimum w styczniu, kiedy średnia temperatura powietrza spada do -3,9°C. Poprzez to obserwowany jest wyraźny wpływ kontynentalizmu klimatu, który to zaznacza się m.in. kontrastem termicznym i sumą opadów w poszczególnych porach roku.

Klimat lokalny kształtują w dużej części warunki fizjograficzne. Ze względu na występowanie podmokłości na tym obszarze, dosyć zmienną cechą jest utrzymująca się stosunkowo duża wilgotność powietrza, występowanie mgieł i inwersji temperatury powietrza, np. w dolinie rzeki Świnki.

1.7.1.4. Gleby

Pedosfera gminy Puchaczów związana ściśle z budową geologiczną, stosunkami wodnymi oraz z historycznym rozwojem biocenotycznym i antropogenicznymi przekształceniami środowiska – i jest przestrzennie zróżnicowana.

Gleby wykorzystywane rolniczo stanowią około 74% powierzchni gminy, większość z nich to III i IV klasa bonitacyjna. Gleby gminy Puchaczów charakteryzują się dosyć dużą różnorodnością. Największą powierzchnię zajmują gleby: pseudobielicowe utworzone na piaskach oraz pyłach pochodzenia wodnego, gleby brunatne wylugowane oraz torfowe i torfowo-murszowe. Stosunkowo wysoki udział w ogólnej powierzchni zajmują także gleby piaskowe różnych typów genetycznych (bielicowe, rdzawe i brunatne kwaśne). Mniejszy udział mają natomiast gleby brunatne właściwe. W gminie Puchaczów występują, chociaż na bardzo małej powierzchni, również czarne ziemie oraz gleby glejowe. Gleby są narażone na zanieczyszczenia pochodzące ze składowania odpadów. Na

terenie gminy Puchaczów nie ma składowisk odpadów komunalnych, ale są składowiska odpadów przemysłowych (skały płonnej).

Tabela 21: Klasy bonitacyjne gleb w gminie Puchaczów

Klasa gleby	Grunty orne		Użytki zielone	
	Powierzchnia w ha	% powierzchni	Powierzchnia w ha	% powierzchni
II	539	11,2	-	-
III a	966	18,3	-	-
III b	877	16,6	177	9,8
IV a	1 103	21,0	-	-
IV b	939	17,8	1 128	62,2
V	640	12,1	425	23,4
VI	198	3,8	76	4,2
VI z	8	0,2	8	0,4

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów.

1.7.2. Ochrona środowiska

Na terenie gminy Puchaczów występują cenne zasoby flory i fauny. Do obszarów prawnie chronionych możemy zaliczyć:

- projektowany rezerwat przyrody „Jezioro Uściwierz”,
- park krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie z otuliną,
- Nadwieprzański Park Krajobrazowy z otuliną,
- Natura 2000 – Obszar specjalnej ochrony ptaków PLB060019 – Polesie,
- Natura 2000 – Specjalny obszar ochronny siedlisk PLH060009 – Jeziora Uściwierskie.

Fragment rezerwatu przyrody „Jezioro Uściwierz” znajduje się w północnej strefie gminy i obejmuje cenne przyrodniczo-ekologiczne torfowiska i zbiornik wodny Uściwierz. Na tym terenie znajdują się rzadkie elementy flory i ginące gatunki roślin tj. wierzba lapońska, brzoza niska, gniadosze: królewski i błotny, rosiczka okrągłolistna, storczyki: krwisty i szerokolistny, grązel żółty, grzybień północny. Ponadto wykształciły się również zbiorowiska: wodne, szuwarowe, łąkowe i zaroślowe.

W północnej części gminy znajduje się niewielki skrawek Parku Krajobrazowego „Pojezierze Łęczyńskie” z otuliną. Kluczowym elementem parku jest jezioro Nadrybie wraz z otaczającymi je torfowiskami, które stanowią cenny ekosystem wodno-torfowiskowy w tzw. pasie jezior uściwierskich. Ważna jest ochrona w celu zachowania interesującego zgrupowania ptaków gnieźdzących się w roślinności szuwarowej i na otaczającym jezioro torfowisku. Należą do nich: bąk, błotniak stawowy, dziwonia, remiz, perkoz dwuczuby.

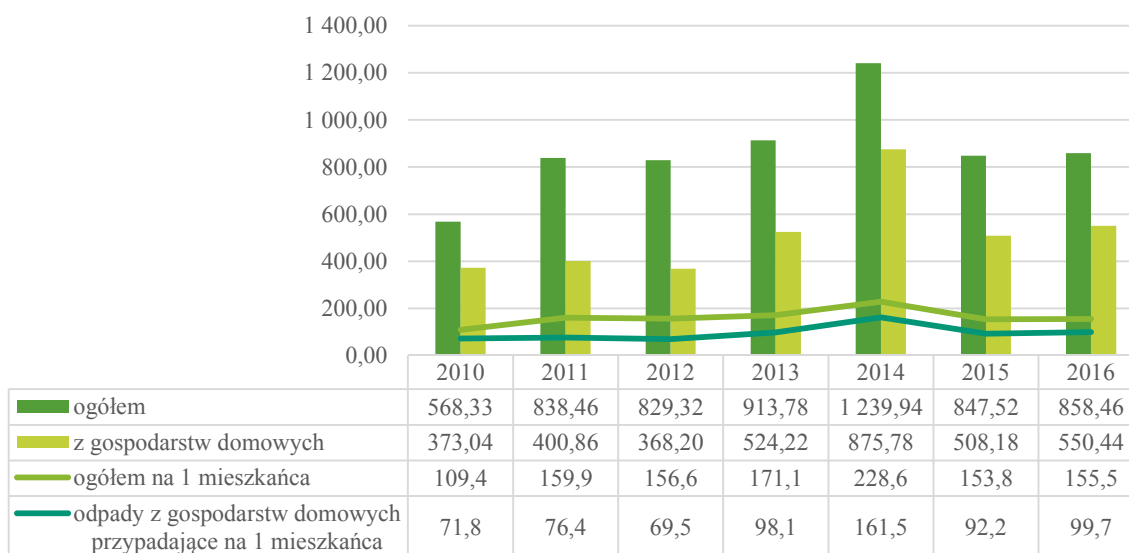
Fragmenty Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego znajdują się w południowo-zachodniej części gminy. Park ten został utworzony w celu ochrony przed zmianą zagospodarowania doliny Wieprza wraz z cennymi florystycznie zboczami i przydolinowymi kompleksami leśnymi. Zachowanie walorów krajobrazowych oznacza niemal całkowity zakaz zabudowy w dolinach (poza elementami gospodarki wodnej), uzupełnianie siedlisk olsowych i łągowych, utrzymanie rolniczego wykorzystania taras zalewowych.

Północna część gminy znajduje się w granicach Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, który posiada status nadany przez UNESCO dla obszaru o wybitnych i wyróżniających się w skali światowej walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Należy zaznaczyć, że duży wpływ na cechy krajobrazu gminy ma działalność górnicza kopalni Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. Na skutek eksploatacji węgla dochodzi do licznych obniżen powierzchni ziemi, co powoduje tworzenie się zalewisk terenu. Przy eksploatacji węgla powstają również duże ilości skały płonnej.

Chcąc zachować wszelkie walory przyrodnicze, stanowiące nie tylko atrakcję turystyczną, ale również wpływające na jakość życia w gminie, niezwykle ważne jest stosowanie odpowiednich rozwiązań w kwestii ochrony środowiska. Pierwszą z nich jest gospodarka odpadami. Zmieszane odpady komunalne to odpady zebrane w ciągu roku bez odpadów zebranych selektywnie i wyselekcjonowanych z frakcji suchej. W 2016 r. zebrano 858,46 ton zmieszanych odpadów komunalnych ogółem, w tym 550,44 ton z gospodarstw domowych. Masa zebranych odpadów komunalnych ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2016 r. wyniosła 155,5 kg – o 42,1% więcej niż w 2010 r. Do 2013 r. gospodarkę odpadami prowadził Zakład Gospodarki Komunalnej w Puchaczowie. Od 2013 r. gospodarką odpadami zajmuje się Urząd Gminy, który przejął na siebie obowiązek podpisania umowy z firmą wywozową wyłonioną w drodze przetargu.

Wykres 19: Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Kolejna kwestia z zakresu ochrony środowiska to oczyszczanie ścieków. Puchaczów położony jest w zlewni rzeki Świnki, która posiada II i III stopień czystości swych wód (głównie zanieczyszczenia NaCl). Na czystość rzeki wpływa gospodarka rolna, ale przede wszystkim ścieki bytowe, które to powodują zwiększoną zawartość biogenów oraz innych zanieczyszczeń bakteriologicznych wody. Decydującą rolę odgrywa system odprowadzania ścieków bytowych. Na terenie gminy Puchaczów jest to system kanalizacji sanitarnej odprowadzającej ścieki bezpośrednio z gospodarstw domowych do oczyszczalni ścieków w Puchaczowie. Jest to oczyszczalnia oddana do użytku w 1998 r. – biologiczna typu BIOBLOK PS-200, o przepustowości technicznej 1844m³ ścieków na dobę.

Do 2011 r. kanalizacją sanitarną objęte były następujące miejscowości: Brzeziny, Bogdanka, Puchaczów, Stara Wieś, Turowola, Nadrybie Ukazowe, Nadrybie Dwór i Nadrybie Wieś. Jest to sieć o długości 58,2 km. W 2011 r. zwiększono moce przerobowe oczyszczalni ścieków w miejscowości Puchaczów do 550,5 m³ na dobę poprzez jej rozbudowę i modernizację na system SBR w technologii

BSK Biogest ze względu na budowę ponad 63 km sieci kanalizacyjnej na południowym obszarze gminy Puchaczów.

W 2016 r. odprowadzono 178 dam³ ścieków – niemal 3 razy więcej niż w 2010 r. W każdym roku w analizowanym okresie wszystkie odprowadzone ścieki zostały oczyszczone.

Tabela 22: Ścieki oczyszczane w ciągu roku

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
odprowadzone ogółem (dam ³)	60	63	63	92	174	178	178
oczyszczone ogółem (dam ³)	60	63	63	92	174	178	178

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W celu jeszcze lepszej ochrony środowiska i rozwoju infrastruktury sieciowej w gminie Puchaczów zrealizowano następujące inwestycje z udziałem finansowania zewnętrznego:

- 1) Rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków w miejscowości Puchaczów w ramach działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (kwota dofinansowania: 3 038 064,00 zł);
- 2) Budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości: Ciecanki, Ostrówek, Szpica, Zawadów i Jasieniec w ramach działania 6.1 Ochrona i kształtowanie środowiska, Kategoria i Gospodarka wodno-ściekowa – Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013. (kwota dofinansowania: 14 954 994,57 zł);
- 3) „Odnawialne źródła czystej energii w gminie Puchaczów – montaż kolektorów słonecznych” w ramach Osi Priorytetowej VI Środowisko i czysta energia, Działanie 6.2 Energia przyjazna środowisku z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013 (kwota dofinansowania: 3 561 833,91 zł);
- 4) „Odnawialne źródła energii w Gminie Puchaczów – montaż kolektorów słonecznych etap II” w ramach działania 4.1 Wsparcie wykorzystania OZE Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (kwota dofinansowania 2 882 326,34 zł).

1.7.3. Opieka zdrowotna

Na terenie gminy Puchaczów występuje 1 placówka służby zdrowia znajdująca się w miejscowości Puchaczów, tj. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Ośrodek mieści się w dużym, przestronnym i nowoczesnym budynku. Ponadto ośrodek został przystosowany i wyposażony w najnowocześniejszy sprzęt z myślą o świadczeniu usług w zakresie profilaktyki i leczenia rehabilitacyjnego w zakresie: hydroterapii, fizykoterapii (świetłolecznictwa, ultradźwięków), masaży, parafiny, inhalacji. W ośrodku tym można uzyskać porady specjalistyczne oraz wykonać podstawowe analizy. Porady specjalistów udzielane są także na podstawie wystawiania skierowań do Łęcznej i Lublina. Budynek ośrodka przystosowany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych. Przy ośrodku zdrowia funkcjonuje również apteka.

Od czerwca 2004 r. w budynku ośrodka zdrowia funkcjonuje Zakład Opieki Leczniczej sprawujący opiekę medyczną dla osób wymagających stałej opieki i przewlekle chorych.

Wśród pacjentów SPZOZ w Puchaczowie w latach 2012–2017 dominowały osoby w wieku 20–65 lat. Wzrost liczby pacjentów w analizowanym okresie odnotowano jedynie w przypadku osób w wieku powyżej 65 lat. We wszystkich pozostałych grupach wiekowych liczba pacjentów zmniejszyła się.

Tabela 23: Struktura wiekowa pacjentów

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–6 lat	324	312	316	272	293	228
7–19 lat	715	689	681	640	635	613
20–65 lat	2 973	3 195	3 318	1 358	1 343	1 258
powyżej 65 lat	873	0	466	1 577	1 583	1 599

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów.

Analizując strukturę udzielonych porad widać wyraźną dominację porad ogólnych, które w 2017 r. stanowiły ponad 92% wszystkich udzielonych przez SPZOZ w Puchaczowie porad. W porównaniu z 2012 r. łączna liczba porad wzrosła o niemal 40%.

Tabela 24: Struktura udzielonych porad

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
poradnia ogólna	15 664	13 481	10 017	17 515	29 298	26 279
poradnia stomatologiczna	1 998	2 065	4 126	3 405	1 348	1 147
poradnia ginekologiczna	2 894	1 338	1 167	1 011	939	1 115
łącznie	20 556	16 884	15 310	21 931	31 585	28 541

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów.

Gmina Puchaczów angażuje się w wiele projektów o charakterze zdrowotnym. Co roku w Gminie Puchaczów odbywa się „Biała Niedziela”. Akcja jest działaniem organizowanym w celu ułatwienia mieszkańcom gminy dostępu do bezpłatnych konsultacji u lekarzy specjalistów. W roku 2018 mieszkańcy gminy skorzystali z porad i konsultacji u takich specjalistów jak: dermatolog, ortopeda, pulmonolog, geriatra, neurolog, ginekolog-położnik, laryngolog, kardiolog oraz okulista. Łącznie pacjentom udzielono 204 konsultacji lekarskich. Ponadto istniała możliwość wykonania dodatkowych badań: EKG, pomiar ciśnienia, spirometria, badanie poziomu cukru we krwi, cytologia szyjki macicy, komputerowe badanie wzroku, badanie słuchu.

Obecnie gmina Puchaczów realizuje również Program Polityki Zdrowotnej pn. „Program profilaktyki i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 dla mieszkańców Gminy Puchaczów na lata 2018–2020”. Realizatorem Programu jest Gminny Ośrodek Zdrowia w Puchaczowie. Głównym celem Programu jest wczesne wykrywanie cukrzycy typu 2 i poprawa wiedzy mieszkańców gminy Puchaczów na temat cukrzycy. Z programu mogą skorzystać mieszkańcy Gminy Puchaczów w wieku 45–65 lat, którzy dotychczas nie mieli stwierdzonej cukrzycy i w przeciągu ostatniego roku nie byli poddawani badaniom przesiewowym. Kryterium zakwalifikowania będą stanowiły badania przesiewowe oraz wypełniona ankieta. Program skierowany jest szczególnie do osób, u których występują następujące czynniki ryzyka: nadwaga lub otyłość, cukrzyca w rodzinie, stan przedcukrzycowy, choroba sercowo-naczyniowa, nadciśnienie tętnicze, kobiety z przebytą cukrzycą ciążową, kobiety które urodziły dziecko o masie ciała > 4 kg. Osoby te są najbardziej narażone na zachorowanie na cukrzycę typu 2.

W ramach programu pacjenci mogą skorzystać z następujących świadczeń:

- kampania edukacyjno-promocyjna,
- badania diagnostyczne (etap badań przesiewowych),
- konsultacje lekarskie – diabetolog,
- konsultacje z dietetykiem,
- konsultacje po 12 miesiącach udziału w programie.

Za wykonane badania i konsultacje lekarskie w ramach Programu pacjent nie ponosi żadnych opłat, gdyż Program w całości finansowany jest z budżetu Gminy Puchaczów.

Na terenie Gminy Puchaczów organizowane są również bezpłatne badania mammograficzne. Akcje mają na celu wykrycie we wczesnym stadium rozwoju raka piersi u kobiet.

1.7.4. Pomoc społeczna

Zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie Puchaczów realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodek jest gminną jednostką organizacyjną wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2018.1508 t.j., z późn. zm.).

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa;
- sieroctwa;
- bezdomności;
- bezrobocia;
- niepełnosprawności;
- długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- przemocy w rodzinie;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w RP status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizmu lub narkomanii;
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- klęski żywiołowej lub ekologicznej;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z wymienionych wyżej okoliczności, których dochód nie przekracza kwoty kryterium dochodowego, tj.:

- dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł;
- dla osoby w rodzinie 528 zł.
- Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń (pieniężnych bądź niepieniężnych),
- pracy socjalnej,

- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Świadczeniami z pomocy społecznej są świadczenia pieniężne i niepieniężne.

1) świadczenia pieniężne to przede wszystkim:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie,
- świadczenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;

2) świadczenia niepieniężne to głównie:

- praca socjalna,
- poradnictwo,
- bilet kredytowany,
- posiłek,
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- sprawienie pogrzebu,
- udzielenie schronienia,
- kierowanie do domu pomocy społecznej,
- niezbędne ubranie.

Podstawowym aktem prawnym, w oparciu o który Ośrodek realizuje swoje zadania jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, określająca zadania, formy świadczeń i zasady ich przyznawania.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Puchaczowie podejmuje także działania na podstawie innych aktów prawnych, są to m.in.:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.2018.998 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2015.1390 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U.2017.882 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U.2017.1832 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2018.2220 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U.2017.2092 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.2018.2137 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U.2018.1510 t.j., z późn. zm.);
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U.2018.2134 t.j., z późn. zm.).

W 2017 r. pomocą społeczną w postaci świadczeń pieniężnych i niepieniężnych objęto w gminie 122 rodziny (o 8 mniej niż w 2016 r.) i łącznie 337 osób w rodzinach (47 osób mniej niż w 2016 r.). Łącznie z pracą socjalną z pomocy skorzystały 284 rodziny (666 osób w rodzinach), natomiast pomocy wyłącznie w formie pracy socjalnej udzielono 162 rodzinom – o 10 więcej niż w 2016 r. (329 osób w rodzinach – o 12 więcej niż w 2016 r.). Rodziny te korzystały z szeroko rozumianej pomocy społecznej, tj. m.in. zasiłków pieniężnych, pracy socjalnej, poradnictwa socjalnego, rodzinnego, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych, np. orzekanie o stopniu niepełnosprawności, ustalanie uprawnień do renty, emerytury, itp. Pracownicy socjalni sporządzają wnioski do Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wnioski i pisma do sądu opiekuńczego o wgląd w sytuację rodziny, itp.

Tabela 25: Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

	2016		2017	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
liczba przyznanych świadczeń	130	384	122	337
pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej	152	317	162	329

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Puchaczowie za 2016 i 2017 r.

Najczęściej występujące powody przyznania pomocy to:

- długotrwała lub ciężka choroba – 72,
- niepełnosprawność – 54,
- ubóstwo – 50,
- bezrobocie – 38,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 25 rodzin, w tym rodziny niepełne – 12, rodziny wielodzietne – 13,
- sieroctwo – 12,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 8 rodzin, w tym wielodzietność – 3 rodziny,
- alkoholizm – 11,
- sytuacja kryzysowa – 5,
- bezdomność – 2,
- przemoc w rodzinie – 2,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – 1.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy dożywianie dzieci. Obecnie gmina realizuje rządowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020, w ramach którego możliwe jest pokrywanie kosztów posiłków dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych.

W grudniu 2016 r. w budynku po dawnej szkole podstawowej w Bogdance powstał Dzienny Dom „Senior-WIGOR”, który organizacyjnie podlega Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Puchaczowie. Dom powstał przy znacznym wsparciu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020 (obecnie „Senior+” na lata 2015–2020). Celem strategicznym Programu „Senior+” jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym. Cele szczegółowe to:

- 1) Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych poza miejscem ich zamieszkania;
- 2) Poprawa jakości życia seniorów;

- 3) Zapewnienie seniorom wsparcia oraz pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia;
- 4) Integracja społeczna środowiska seniorów, w tym rozwój działań samopomocowych;
- 5) Zwiększenie zaangażowania seniorów w życie społeczności lokalnej.

Dzienny Dom „Senior-Wigor” w Bogdance to ośrodek wsparcia przeznaczony dla osób powyżej 60 roku życia, nieaktywnych zawodowo, będących mieszkańcami gminy Puchaczów. Placówka zapewnia 8-godziną ofertę usług od poniedziałku do piątku. Podstawowy zakres usług świadczonych przez Dom obejmuje w szczególności:

- zajęcia kulturalno-oświatowe,
- zajęcia edukacyjne,
- zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- zajęcia aktywności ruchowej i kinezyterapii,
- terapię zajęciową,
- zajęcia klubowe,
- usługi socjalne (w tym posiłek),
- trening dnia codziennego,
- zajęcia aktywizujące społecznie.

W 2017 r. ze wsparcia Domu skorzystało łącznie 37 osób.

Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z Ochotniczą Strażą Pożarną w Puchaczowie realizuje Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014–2020, który jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Pomoc w ramach POPŻ jest kierowana do osób, które z powodu niskich dochodów nie są w stanie zapewnić sobie odpowiednich posiłków. Program jest uzupełnieniem działań gminy w zakresie udzielania pomocy żywnościowej najuboższym mieszkańcom, w większości przypadków adresowany jest do osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. W 2017 r. rozdysponowano 13 548,04 kg żywności dla 324 osób (124 rodziny), znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Ośrodek realizuje zadanie zlecone w ramach rządowego programu dla rodzin wielodzietnych „Karta Dużej Rodziny”. Celem programu jest wspieranie rodzin wielodzietnych w wypełnianiu ich funkcji rodzicielskich poprzez ułatwienie im dostępu do różnego rodzaju usług i dóbr. Karta oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej, usługowej czy transportowej na terenie całego kraju. W 2017 r. wydano 51 kart dla 10 rodzin.

Gmina Puchaczów realizuje Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Rodzinie na lata 2016–2020. Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w gminie Puchaczów. Do tego celu został powołany Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Za obsługę techniczno-administracyjną Zespołu odpowiada Ośrodek Pomocy Społecznej.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Ośrodek zatrudnia asystenta rodziny, który współpracuje z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. W 2017 r. asystenturą objęto łącznie 16 rodzin.

Ośrodek Pomocy Społecznej corocznie organizuje zbiórkę darów w ramach Ogólnopolskiej Akcji Charytatywnej „Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimę”. W roku 2017 r. udało się zebrać 302,4 kg żywności oraz 53 kg pozostałych artykułów. Zgromadzone dary rzeczowe przekazano 38 rodzinom wielodzietnym, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

1.7.5. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych

Od 1 stycznia 1998 r. podstawą do uznania osoby za niepełnosprawną jest wyłącznie orzeczenie wydane przez

- powiatowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności lub
- orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Orzeczenia innych organów, wydane po 31 grudnia 1997 r. nie stanowią podstawy do uznania osoby za niepełnosprawną w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 1).

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. w Polsce liczba osób niepełnosprawnych wynosiła niemal 4,7 mln, a ich odsetek w ogólnej liczbie mieszkańców – 12,2%. W powiecie łęczyńskim odnotowano wówczas 6 881 osób niepełnosprawnych, które stanowiły 11,9% populacji. Odsetek ten był niższy niż w całym województwie lubelskim oraz w jego stolicy – Lublinie. Należy jednak pamiętać, że wyniki NSP nie odzwierciedlają rzeczywistej skali zjawiska niepełnosprawności.

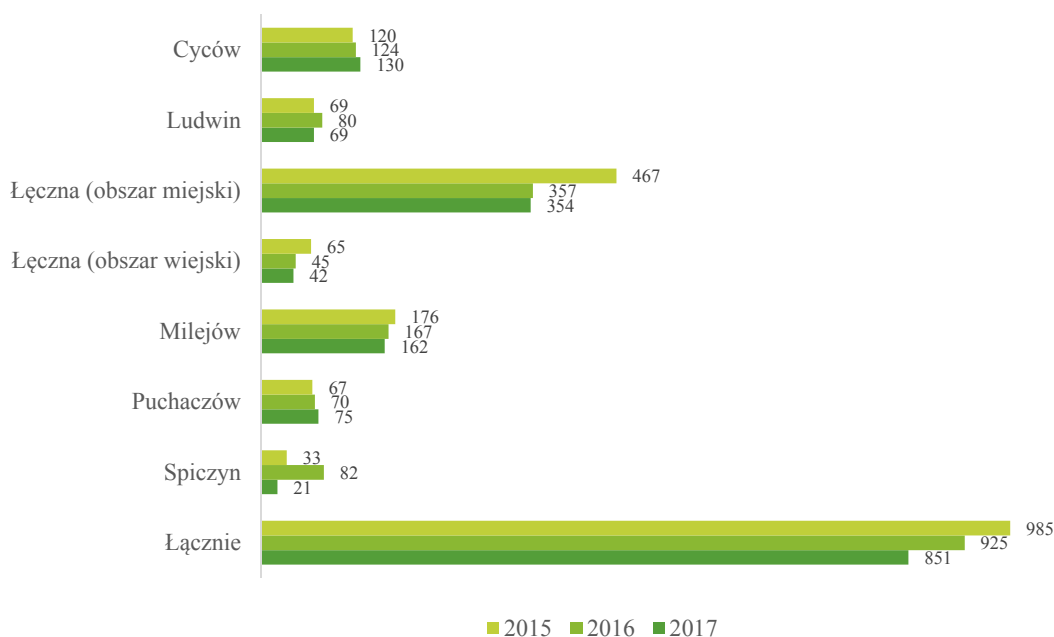
Wykres 20: Odsetek osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców w Polsce, Lublinie, województwie lubelskim i powiecie łęczyńskim (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Liczba osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem w 2017 r. w powiecie łęczyńskim wyniosła łącznie 851 i była o 13,6% niższa niż w 2015 r. Najwięcej osób niepełnosprawnych w analizowanym okresie odnotowano w gminie Łęczna. W 2017 r. osoby niepełnosprawne mieszkające tam stanowiły 46,5% wszystkich osób niepełnosprawnych w powiecie. W gminie Puchaczów w latach 2015–2017 było kolejno: 67, 70 i 75 osób niepełnosprawnych.

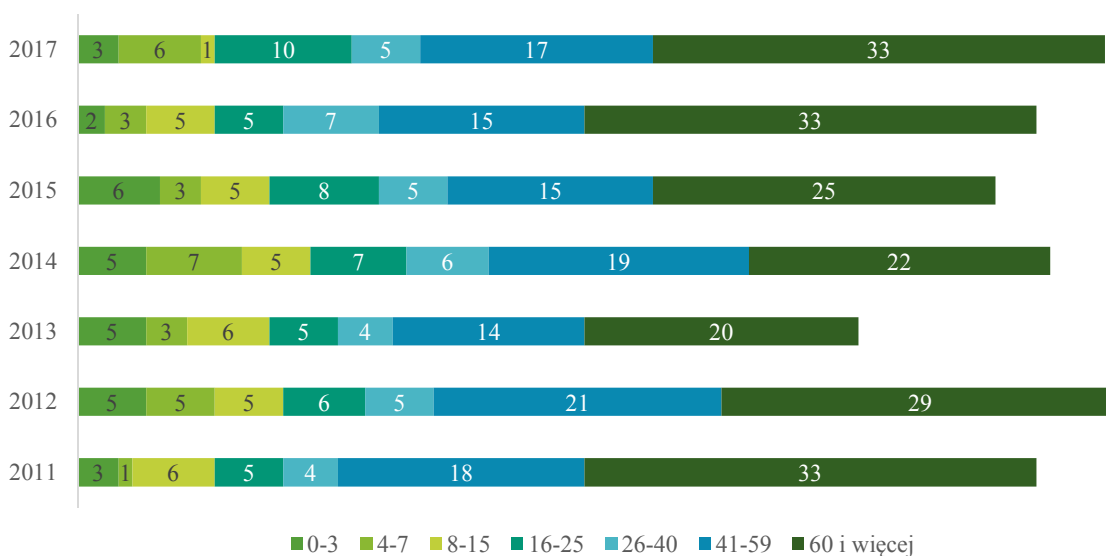
Wykres 21: Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem w powiecie łęczyńskim i poszczególnych gminach w latach 2015–2017

Źródło: A. Juros, *Raport wstępny z monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w gminie wiejskiej Puchaczów (powiat łęczyński)*, Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych, Lublin 2018.

Analizując grupę osób niepełnosprawnych w gminie Puchaczów w latach 2011–2017 pod względem wieku zauważalna jest dominacja osób w wieku 60 lat i więcej – w 2017 r. osoby te stanowiły 44% ogólnej liczby osób niepełnosprawnych, a ich odsetek od 2011 r. zmniejszył się o 3 p.p. Na drugim miejscu pod względem liczebności były osoby niepełnosprawne w wieku 41–59 lat.

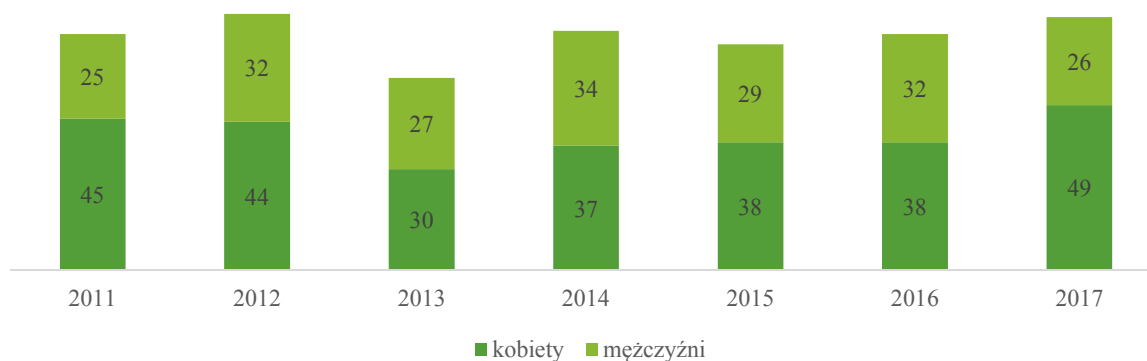
Wykres 22: Osoby w gminie Puchaczów zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem – podział ze względu na wiek

Źródło: A. Juros, *Raport wstępny z monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w gminie wiejskiej Puchaczów (powiat łęczyński)*, Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych, Lublin 2018.

Jeśli chodzi o podział ze względu na płeć – w latach 2011-2017 w gminie Puchaczów w grupie osób niepełnosprawnych dominowały kobiety, które w 2017 r. stanowiły 65,3%. W porównaniu z 2011 r. odsetek ten wzrósł o 1 p.p., jednak w porównaniu z rokiem poprzednim (2016 r.) był wyższy aż o 9 p.p.

Wykres 23: Osoby w gminie Puchaczów zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem – podział ze względu na płeć

Źródło: A. Juros, *Raport wstępny z monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w gminie wiejskiej Puchaczów (powiat łęczyński)*, Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych, Lublin 2018.

Kwestie dotyczące osób niepełnosprawnych zostały ujęte w dokumentach strategicznych gminy:

- Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Puchaczów na lata 2007–2015,
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015–2020,
- Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2018–2020 (Działania na rzecz osób niepełnosprawnych z gminy Puchaczów).

W ramach Powiatowego programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w gminie Puchaczów prowadzone są następujące działania:

- organizowanie i świadczenie
 - usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania klienta – osoby starsze, w tym niepełnosprawne,
 - specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- kierowanie mieszkańców gminy (osoby niepełnosprawne: upośledzone umysłowo, chore psychicznie) do uczestnictwa w zajęciach Środowiskowego Domu Samopomocy w Łęcznej i w Milejowie (na mocy porozumień),
- realizacja Programu Wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020 (obejmuje osoby niepełnosprawne),
- prowadzenie Dziennego Domu „Senior–WIGOR” w Bogdancie w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015–2020,
- realizacja Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Najbardziej Potrzebującym (Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych),
- realizacja działań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Puchaczów na lata 2015–2020,
- udzielanie pomocy osobom niepełnosprawnym w ramach zadań ustawowych – zgodnie z art. 7 pkt 5 ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność jest jednym z powodów uprawniających do

ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej przy jednoczesnym spełnieniu kryterium dochodowego.

Gmina Puchaczów podejmuje szereg działań na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych. Jednym z projektów, w których uczestniczy, jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego projekt „Lubelskie Gwarancje na START – monitoring jednostek administracji publicznej w województwie lubelskim pod kątem dostosowania do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych”. Przedsięwzięcie realizowane jest we współpracy ze Związkiem Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych, Fundacją Wolności oraz Lubelskim Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych – Sejmik Wojewódzki.

Celem projektu jest wzrost poziomu monitoringu zadań 56 jednostek administracji rządowej i samorządowej na terenie województwa lubelskiego pod kątem dostosowania do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, jako istotnego czynnika zwiększenia zdolności podmiotów polityk publicznych do wdrażania postanowień Konwencji. Grupę docelową projektu stanowi 56 instytucji badanych w obszarach objętych monitoringiem pod kątem dostosowania do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

1.7.6. Bezpieczeństwo

Tereny gminy Puchaczów podlega pod zasięg działania Komendy Powiatowej Policji w Łęcznej. W 2017 r. na terenie jej działania stwierdzono popełnienie 840 przestępstw ogółem – w 2016 r. było ich 921, czyli o 81 więcej.

Wśród wszystkich przestępstw popełnianych na terenie powiatu łączyńskiego największą grupę stanowiły przestępstwa o charakterze kryminalnym, których w 2015 r. odnotowano 475 (o 72 mniej niż w 2016 r.). W siedmiu podstawowych kategoriach przestępstw kryminalnych odnotowano spadek przestępczości z 274 w 2016 r. do 211 w 2017 r., przy wykrywalności wynoszącej 47,2% (o 1,6% więcej niż rok wcześniej). Główny spadek przestępczości nastąpił w kategoriach: kradzież z włamaniem, kradzież samochodu, bójki i pobicia. Ogólna wykrywalność przestępstw wyniosła 79,8%, przy niewielkim wzroście w porównaniu do 2014 r. o 2,3%.

Na terenie gminy Puchaczów w 2017 r. odnotowano 11 kradzieży (o 3 więcej niż w roku poprzednim, jednak o 6 mniej niż w 2015 r.), 4 kradzieże z włamaniem (o 4 mniej niż w 2016 r.), 2 bójki i pobicia (o 1 mniej niż w 2016 r.), 2 przestępstwa dotyczące uszczerbku na zdrowiu (o 2 więcej niż w roku poprzednim) oraz 1 przestępstwo dotyczące rozboju (w 2016 r. nie odnotowano ich w ogóle). Ponadto na terenie gminy w 2017 r. odnotowano 5 przestępstw narkotykowych – ich liczba wzrosła ponad dwukrotnie w porównaniu do 2015 r.

Tabela 26: Zagrożenie przestępczością na terenie gminy Puchaczów w latach 2015–2017

	2015	2016	2017
kradzieże	7	8	11
kradzieże z włamaniem	7	8	4
rozboje	1	0	1
bójki i pobicia	2	3	2
uszczerbek na zdrowiu	0	0	2
przestępstwa narkotykowe	2	3	5
znęcanie się nad rodziną	3	3	4

Źródło: Ocena stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Łęcznej za 2017 r.

Ogółem na terenie powiatu łęczyńskiego w 2017 r. odnotowano 2 239 wykroczeń, w 934 przypadkach zastosowano postępowanie mandatowe, w 165 przypadkach zastosowano pouczenia. Łączna liczba przeprowadzonych czynności wyjaśniających w kategorii wykroczeń szczególnie uciążliwych społecznie w gminie Puchaczów w 2017 r. przedstawia się następująco:

- kradzieże mienia – 18 wykroczeń;
- niszczenie mienia – 3 wykroczenia;
- zakłócanie porządku publicznego i spoczynku nocnego – 2 wykroczenia;
- nieobyczajny wybryk – 2 wykroczenia;
- zaśmiecanie – 3 wykroczenia;
- używanie słów nieprzyzwoitych – 6 wykroczeń;
- spożywanie alkoholu w miejscu objętym zakazem – 5 wykroczeń;
- zdarzenia drogowe, kierowanie pojazdami mechanicznymi w stanie po użyciu alkoholu – 15 wykroczeń;
- inne wykroczenia drogowe (m.in. kierowanie pojazdem bez uprawnień, bez dokumentów, kolizje parkingowe) – 24 wykroczenia.

W 2017 r. odnotowano ogólnie 2 705 interwencji policyjnych na terenie całego powiatu łęczyńskiego (tj. o 468 więcej niż w 2016 r.), w tym 142 interwencje na terenie gminy Puchaczów (o 15 więcej niż w 2016 r.), z czego 34 to interwencje domowe.

W zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie w 2017 r. policjanci realizowali zadania według procedury „Niebieska Karta”, współpracując przy tym z pracownikami socjalnymi ośrodków pomocy społecznej, GKRPA, z pedagogami i psychologami szkolnymi, środowiskowymi domami samopomocy oraz kuratorami sądu rodzinnego. W całym powiecie policjanci wszczęli w 2017 r. w 170 przypadkach procedurę „Niebieska Karta”, co stanowi o 13 przypadków mniej niż w 2016 r. Na terenie gminy Puchaczów procedura ta podjęta została 8 razy (tyle samo co w 2016 r.).

W 2017 r. na drogach powiatu łęczyńskiego doszło do 29 wypadków drogowych, tj. o 1 mniej niż w 2016 r. W wypadkach tych zginęło 6 osób (o 1 więcej niż w 2016 r.), zaś ranne zostały 34 osoby (6 mniej niż w 2016 r.). Dodatkowo odnotowano 503 kolizje drogowe (o 76 więcej niż w 2016 r.). Na terenie gminy Puchaczów liczba wypadków drogowych wyniosła 2 (o 1 mniej niż w 2016 r.), liczba osób rannych – 2, zaś liczba kolizji – 67 (o 7 mniej niż w 2016 r.).

Jednym z zadań gminy jest zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Ten punkt pozwala, a wręcz nakazuje utrzymanie i finansowanie jednostek OSP z budżetu gminy w zakresie utrzymania gotowości jednostek i ich wyposażenie w odpowiedni sprzęt. Na terenie gminy Puchaczów działają następujące jednostki OSP:

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna w Albertowie;
- 2) Ochotnicza Straż Pożarna w Brzezinach;
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna w Ciechankach;
- 4) Ochotnicza Straż Pożarna w Kolonii Ciechanki;
- 5) Ochotnicza Straż Pożarna w Nadrybiu;
- 6) Ochotnicza Straż Pożarna w Ostrówku – należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego;
- 7) Ochotnicza Straż Pożarna w Puchaczowie – należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego;
- 8) Ochotnicza Straż Pożarna w Szpicy;
- 9) Ochotnicza Straż Pożarna w Turowoli;
- 10) Ochotnicza Straż Pożarna w Turowoli-Kolonii;
- 11) Ochotnicza Straż Pożarna w Wesołowce;
- 12) Ochotnicza Straż Pożarna w Zawadowie.

1.7.7. Konkluzje

- Gmina Puchaczów posiada **stosunkowo korzystne położenie geograficzne** z uwagi na usytuowanie w regionie. W gminie Puchaczów występują znaczne walory środowiska przyrodniczego oraz obiekty i wartości kulturowe. Zasoby te nie są jednak dostatecznie wykorzystane gospodarczo, np. dla rozwoju turystyki i rekreacji.
- **Działalność Kopalni Węgla Kamiennego Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A. wywiera istotny wpływ na elementy środowiska i krajobrazu**, np. obniżanie się terenu, tworzenie się zalewisk, przyrastające składowisko skały płonnej. W tych warunkach szczególnie ważne jest prowadzenie polityki rozwoju zrównoważonego.
- Mając na uwadze walory środowiskowe występujące na terenie gminy, tzn. obszary chronionego krajobrazu, rezerwat przyrody, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody, szczególnie ważnym zadaniem jest **dbałość o ochronę środowiska**.
- Wobec zwiększającej się wielkości zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku, a w tym odpadów komunalnych produkowanych w gospodarstwach domowych, należy wspierać **rozwój efektywnego systemu** zbiórki, segregacji oraz wywozu odpadów komunalnych.
- Na terenie gminy Puchaczów występuje 1 placówka służby zdrowia znajdująca się w miejscowości Puchaczów, tj. **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej**. Od czerwca 2004 r. w budynku ośrodka zdrowia funkcjonuje **Zakład Opieki Leczniczej** sprawujący opiekę medyczną dla osób wymagających stałej opieki i przewlekle chorych.
- Gmina angażuje się w realizację szeregu **programów i projektów zdrowotnych**, mających na celu m.in. wczesne wykrywanie chorób oraz budowanie większej świadomości zdrowotnej wśród mieszkańców.
- Gmina podejmuje aktywne działania na rzecz **poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych** – zostały one wpisane do szeregu dokumentów strategicznych i z sukcesem są realizowane.
- Na terenie gminy Puchaczów funkcjonuje **Ośrodek Pomocy Społecznej w Puchaczowie**. Pomoc społeczna umożliwia przewyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.
- W grudniu 2016 r. w budynku po dawnej szkole podstawowej w Bogdancie powstał **Dzienny Dom „Senior-WIGOR”**, który organizacyjnie podlega Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Puchaczowie. Dom powstał przy znacznym wsparciu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020.
- Tereny gminy Puchaczów podlegają pod zasięg działania **Komendy Powiatowej Policji w Łęcznej**.
- Jednym z zadań gminy jest zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Na terenie gminy Puchaczów **w 12 miejscowościach działają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej**.

1.8. FINANSE SAMORZĄDU

1.8.1. Budżet gminy

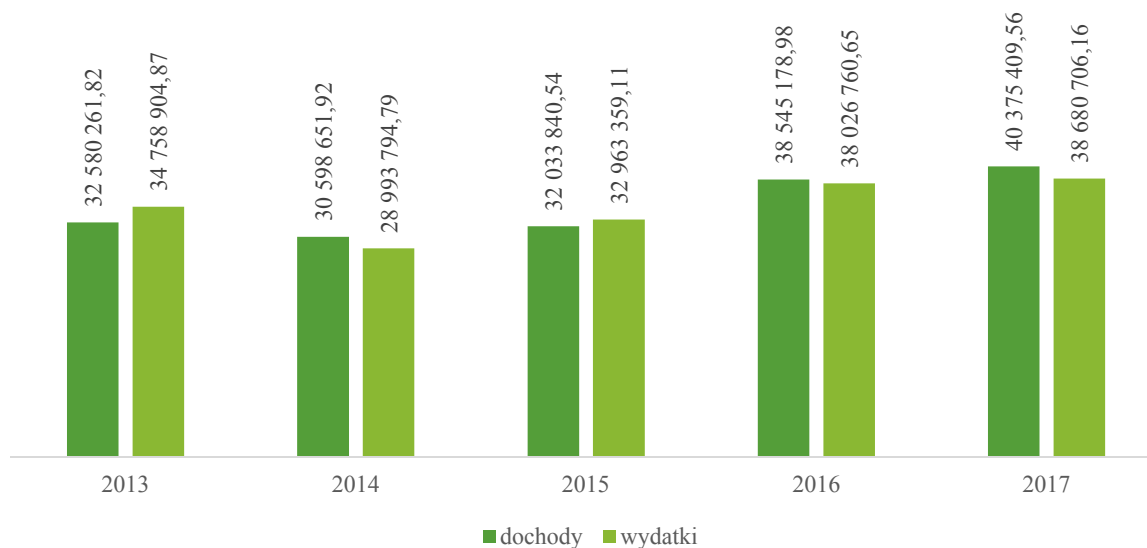
W latach 2013–2017 dochody zrealizowane z budżetu gminy Puchaczów wzrosły o niemal 24% i w 2017 r. wyniosły ponad 40,3 mln zł. W mniejszym stopniu, bo o 11,3%, wzrosła wartość zrealizowanych wydatków, które w 2017 r. wyniosły niemal 38,7 mln zł. Warto zauważyć, że jedynie w 2013 i 2015 r. wystąpił deficyt budżetowy. W pozostałych latach dochody przewyższały wydatki.

Tabela 27: Dochody i wydatki budżetu gminy Puchaczów, zrealizowane w latach 2013–2017 (w zł)

	2013	2014	2015	2016	2017	Zmiana 2017/2013
dochody, w tym:	32 580 261,82	30 598 651,92	32 033 840,54	38 545 178,98	40 375 409,56	23,9%
<i>bieżące</i>	32 401 866,28	26 698 260,43	30 551 277,91	38 352 939,80	40 036 840,42	23,6%
<i>majątkowe</i>	178 395,54	3 900 391,49	1 482 562,63	192 900,46	338 569,14	89,8%
wydatki, w tym:	34 758 904,87	28 993 794,79	32 963 359,11	38 026 760,65	38 680 706,16	11,3%
<i>bieżące</i>	28 151 438,14	27 282 407,90	27 530 288,55	32 222 307,17	34 748 196,46	23,4%
<i>majątkowe</i>	6 607 466,73	1 711 386,89	5 433 070,56	5 804 453,48	3 932 511,70	-40,5%

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów.

Wykres 24: Porównanie zrealizowanych dochodów i wydatków w latach 2013–2017 (w zł)

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów.

Po stronie dochodowej zdecydowaną większość w każdym analizowanym roku stanowiły dochody bieżące – w 2017 r. ich udział w ogólnej wartości dochodów wyniósł 99,2% i w porównaniu do 2013 r. zmniejszył się o 0,3 p.p.

Podobna sytuacja miała miejsce po stronie wydatkowej – również dominowały wydatki bieżące, które w 2017 r. stanowiły 89,8% ogólnej kwoty zrealizowanych wydatków, przy czym udział ten zwiększył się w porównaniu z 2013 r. o 8,8 p.p.

Tabela 28: Struktura zrealizowanych dochodów i wydatków budżetu gminy Puchaczów

	2013	2014	2015	2016	2017	Zmiana 2017/2013
dochody, w tym:	100%	100%	100%	100%	100%	0,0%
<i>bieżące</i>	99,5%	87,3%	95,4%	99,5%	99,2%	-0,3%
<i>majątkowe</i>	0,5%	12,7%	4,6%	0,5%	0,8%	53,1%
wydatki, w tym:	100%	100%	100%	100%	100%	0,0%
<i>bieżące</i>	81,0%	94,1%	83,5%	84,7%	89,8%	10,9%
<i>majątkowe</i>	19,0%	5,9%	16,5%	15,3%	10,2%	-46,5%

Źródło: Urząd Gminy Puchaczów.

1.8.2. Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania

Poprzez zarządzanie na szczeblu gminy rozumie się sprawność urzędu w realizacji nałożonych zadań oraz porządek organizacyjny i prawny. Niektórymi przykładami tego rodzaju sprawności w przypadku gminy Puchaczów jest posiadanie dokumentów dotyczących zarządzania różnymi strefami w gminie, np. dokumenty strategiczne, programy w zakresie gospodarki odpadami, czy ochrony środowiska oraz plan zagospodarowania przestrzennego.

Innym przykładem sprawności organizacyjnej są wysokie dotychczasowe osiągnięcia gminy w realizacji zadań inwestycyjnych – w tym zadań, które uzyskały wsparcie finansowe z różnych funduszy i programów unijnych.

Poniżej zestawiono dotychczas realizowane w gminie Puchaczów projekty, z wykorzystaniem zewnętrznych źródeł finansowania (w ramach funduszy europejskich oraz z innych źródeł) w latach 2007–2013 i 2014–2020:

- 1) Rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków w miejscowości Puchaczów w ramach działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Kwota dofinansowania: 3 038 064,00 zł;
- 2) Budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości: Ciechanki, Ostrówek, Szpica, Zawadów i Jasieniec w ramach działania 6.1 Ochrona i kształtowanie środowiska, Kategoria i Gospodarka wodno-ściekowa – Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013. Kwota dofinansowania: 14 954 994,57 zł;
- 3) Partnerstwo ponad granicami – transgraniczne spotkania Gminy Puchaczów, Lubliniec i Lubitów – wsparcie udzielone przez Norwegię. Dofinansowanie ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego w ramach programu Wspierania Inicjatyw Transgranicznych w Eurregionie Bug. Kwota dofinansowania: 15 604,00 euro;
- 4) Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012” w Puchaczowie. Kwota dofinansowania: 666 000,00 zł;
- 5) Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012” w miejscowości Ostrówek. Kwota dofinansowania: 666 000,00 zł;
- 6) Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012” w miejscowości Nadrybie. Kwota dofinansowania: 433 000,00 zł;
- 7) Wielobarwny wypoczynek – budowa ścieżki rowerowej na terenie Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego – projekt partnerski ze Starostwem Powiatowym w Łęcznej, Gminą Ludwin i Gminą Puchaczów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego

na lata 2007–2013, Działanie 7.1. Infrastruktura kultury i turystyki, Oś Priorytetowa VII – Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna. Kwota dofinansowania: 1 749 994,40 zł;

- 8) Przebudowa pomieszczeń w celu przystosowania do Dziennego Domu „Senior-WIGOR” w Bogdance, w ramach Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020, pod nazwą „Puchaczowska Akademia Aktywnego Seniora 60 +” Kwota dofinansowania: 241 183,15 zł;
- 9) „Funkcjonowanie Puchaczowskiej Akademii Aktywnego Seniora 60 +” w ramach zadania publicznego jakim jest Program Wieloletni „Senior +” na lata 2015–2020, edycja w 2017 r. Kwota dofinansowania: 59 040,00 zł;
- 10) „Odnawialne źródła czystej energii w gminie Puchaczów – montaż kolektorów słonecznych” w ramach Osi Priorytetowej VI Środowisko i czysta energia, Działanie 6.2 Energia przyjazna środowisku z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013. Kwota dofinansowania 3 561 833,91 zł;
- 11) „Odnawialne źródła energii w Gminie Puchaczów – montaż kolektorów słonecznych etap II” w ramach działania 4.1 Wsparcie wykorzystania OZE Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020. Kwota dofinansowania 2 882 326,34 zł.
- 12) „Odnawialne źródła czystej energii w Gminie Puchaczów – montaż paneli fotowoltaicznych” w ramach Działania 4.1. Wsparcie wykorzystania OZE Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020. Kwota dofinansowania 2 969 572,75 zł.
- 13) „Rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców gmin Polski Południowo-Wschodniej” współfinansowany z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Oś Priorytetowa nr 3 „Cyfrowe kompetencje społeczeństwa”, Działanie 3.1 „Działania szkoleniowe na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych”. Kwota dofinansowania 20 138,00 zł.
- 14) „Ławka Niepodległości dla samorządów” oferta Ministerstwa Obrony Narodowej. Kwota dofinansowania 30 000,00 zł

Projekty współfinansowane z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów:

- 1) „Promocja lokalnych walorów kulinarnych w Gminie Puchaczów”;
Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnego na rzecz programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 30 738,68 zł;
Kwota dofinansowania: 17 493,56 zł;
- 2) „Kampania promocyjna w Gminie Puchaczów”;
Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnego na rzecz programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 16 617,30 zł;
Kwota dofinansowania: 9 457,00 zł;
- 3) „JARMARK PUCHACZOWSKI jako obraz historii, tradycji i kultury ukazany w integracji społeczności lokalnej Gminy Puchaczów”;
Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnego na rzecz programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;

Całkowita wartość projektu: 33 817,18 zł;
Kwota dofinansowania: 19 403,30 zł;

- 4) „Dożynki Gminne 2012”;
Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnego na rzecz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w ramach działania 413 „wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 28 764,50 zł;
Kwota dofinansowania: 17 180,81 zł;
- 5) „Piknik rodzinny 2013 – organizacja dwóch imprez sportowo-rekreacyjnych w Gminie Puchaczów”;
Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnego na rzecz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 5 747,50 zł;
Kwota dofinansowania: 3 642,04 zł;
- 6) „Jarmark tradycji i kultury ludowej – Puchaczów 2013”;
Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnego na rzecz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 57 757,11 zł;
Kwota dofinansowania: 39 999,33 zł;
- 7) „Doposażenie placu zabaw dla dzieci w miejscowości Ostrówek” w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 30 750,00 zł;
Kwota dofinansowania: 17 500,00 zł;
- 8) „Festyn rodzinny – Rodzinkowo 2014” w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 16 962,09 zł;
Kwota dofinansowania: 11 077,95 zł;
- 9) „Niech poznają nas inni – promocja walorów Gminy Puchaczów” w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 13 618,50 zł;
Kwota dofinansowania: 9 560,00 zł;
- 10) „Utworzenie placu zabaw w miejscowości Ciechanki” w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 38 728,95 zł;
Kwota dofinansowania: 24 799,32 zł;
- 11) „W zdrowym ciele, zdrowy duch – organizacja imprez sportowych na kompleksach boisk sportowych w Gminie Puchaczów” w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów;
Całkowita wartość projektu: 8 330,59 zł;
Kwota dofinansowania: 5 368,68 zł.

2. ANALIZA SWOT

Jednym z narzędzi stosowanych do przeprowadzenia analizy strategicznej jest analiza SWOT – zestawienie silnych i słabych stron jednostki samorządu terytorialnego (odpowiednio: *strengths* oraz *weaknesses*) oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych (*opportunities* oraz *threats*). Metoda ta umożliwia zebranie oraz usystematyzowanie informacji o wewnętrznym potencjale gminy, jak również dostrzeganych barierach, zwracając jednocześnie uwagę na pojawiające się w otoczeniu szanse oraz zagrożenia mające wpływ na jej działalność oraz rozwój.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dodatnie saldo migracji ▪ atrakcyjne położenie geograficzne – 30 km od stolicy województwa – Lublina oraz 7 km od miasta powiatowego – Łęcznej ▪ położenie komunikacyjne – droga krajowa nr 82, drogi powiatowe i gminne, trasa kolejowa do kopalni węgla ▪ zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych ▪ rosnąca liczba dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych ▪ rosnąca liczba nowych budynków mieszkalnych oraz mieszkań oddanych do użytkowania ▪ wysoki odsetek mieszkańców korzystających z wodociągu i kanalizacji ▪ rosnąca liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON ▪ istniejące uzbrojone tereny inwestycyjne ▪ rozwinięta działalność kół gospodyń wiejskich, pielęgnujących tradycję i kulturę w gminie ▪ walory turystyczne i przyrodniczo-krajobrazowe ▪ istnienie złóż węgla kamiennego na terenie gminy ▪ bliskość kopalni Lubelski Węgiel „Bogdanka” ▪ ogólna poprawa bezpieczeństwa w gminie w ostatnich latach ▪ aktywna działalność gminy na rzecz osób niepełnosprawnych oraz w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców ▪ 12 oddziałów OSP w gminie ▪ dobrze działające instytucje kultury (GOK i GBP), infrastruktura sportowo-rekreacyjna ▪ aktualny plan zagospodarowania przestrzennego, uwzględniający uzbrojone tereny pod zabudowę mieszkaniową 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym ▪ zmniejszająca się liczba pracujących ▪ zauważalna dominacja kobiet wśród osób bezrobotnych ▪ istniejące zjawisko bezrobocia ukrytego ▪ zdegradowane tereny zieleni ▪ rozdrobnienie gospodarstw rolnych ▪ występowanie gleb niższej kategorii ▪ niski stopień pokrycia gminy siecią gazową ▪ duże natężenie hałasu i ruchu samochodowego w związku z działalnością kopalni
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost liczby ludności – rozwój infrastruktury mieszkaniowej i budownictwa jednorodzinne ▪ wykorzystywanie programów unijnych, w tym Inicjatywy Wspólnotowej LEADER + ▪ współpraca na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym z innymi podmiotami lub JST ▪ rozwój społeczeństwa informacyjnego ▪ rozwój odnawialnych źródeł energii ▪ rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej ▪ występujące nadwyżki budżetowe ▪ położenie blisko Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ trudności w dostępie do środków finansowych z Unii Europejskiej ▪ brak zdefiniowanego budżetu Unii Europejskiej na lata 2021–2027 ▪ kończący się okres obowiązywania części dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego (obowiązują do 2020 r.) ▪ dominacja wydatków na bieżącą działalność w budżecie gminy ▪ postępująca degradacja środowiska w związku z wydobyciem węgla, występowanie szkód górniczych

CZEŚĆ II

1. KONTEKST DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Zarządzanie rozwojem terytorialnym, czyli zarządzanie sprawami publicznymi, które zostały przypisane samorządowi gminnemu powinno być zgodne z szeregiem dokumentów strategicznych różnego szczebla. Strategia Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 bazuje na ustaleniach kierunkowych, wynikających zarówno z aktualnej polityki regionalnej, krajowej, jak i unijnej. Cele rozwojowe gminy Puchaczów wpisują się w założenia tych dokumentów. Przy tym należy pamiętać, aby były one mierzalne, odzwierciedlały różnorodność sytuacji i opierały się na wystarczająco wiarygodnych danych, które łatwo można porównywać. Poniżej zostały scharakteryzowane najważniejsze obowiązujące jeszcze opracowania strategiczne, do których nawiązują założenia Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025. Jednak trzeba mieć na względzie fakt, że część z nich ma horyzont czasowy do 2020 r., a więc nakłada się wyłącznie na początkowy okres obowiązywania niniejszego dokumentu. Dlatego też w najbliższych latach należy uważnie śledzić jak będą kształtować się założenia i cele różnych polityk strategicznych na szczeblu unijnym i krajowym. W razie potrzeby można rozważyć dokonanie „punktowej” aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025.

1.1. DOKUMENTY UNIJNE

1.1.1. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020⁹ wskazuje na trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Unia Europejska na podstawie powyższych priorytetów wskazała m.in. na następujące cele, do których dąży UE i państwa członkowskie:

- wzrost stopy zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat do co najmniej 75%, wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy,
- ograniczenie emisji dwutlenku węgla o co najmniej 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki nawet o 30%,
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%,
- osiągnięcie inwestycji w działalność badawczo-rozwojową (B+R) na poziomie 3% PKB,
- ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30–34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%,
- ograniczenie żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25%.

⁹ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komisja Europejska, Bruksela 2010 r.

1.1.2. Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa¹⁰ jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014–2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Dokument powstał na bazie Założeń Umowy Partnerstwa 2014–2020 przyjętych przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 r. Przygotowując UP wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem perspektywy 2004–2006 oraz 2007–2013.

Dokument uwzględnia opinie partnerów społecznych i gospodarczych oraz szereg przygotowanych na potrzeby procesu programowania analiz. Dużą wagę przypisano też do efektów prac różnego rodzaju grup roboczych, spotkań bilateralnych oraz prowadzonej regularnie debaty strategicznej z udziałem partnerów społecznych i gospodarczych w ramach Krajowego Forum Terytorialnego oraz debat eksperckich.

Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.:

- cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym wraz z podstawowymi wskaźnikami,
- opis stopnia uzupełniania się działań finansowanych z Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa,
- układ programów operacyjnych,
- zarys systemu finansowania oraz wdrażania.

Wskazane cele rozwojowe do 2020 r., wskaźniki monitorujące ich realizację oraz zakres proponowanych interwencji stanowią punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości poszczególnych programów operacyjnych, zarówno krajowych, jak i regionalnych.

1.2. DOKUMNETY KRAJOWE

Filarami polskiego systemu zarządzania rozwojem kraju są:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”¹¹ – zawiera wizję rozwojową Polski do 2030 r.,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – określa cele rozwojowe państwa do 2020 i 2030 r.¹²

Do głównych dokumentów strategicznych zalicza się również 9 strategii zintegrowanych:

- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”¹³,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020¹⁴,
- Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)¹⁵,
- Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.¹⁶,
- Strategia Sprawne Państwo 2020¹⁷,

¹⁰ *Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020. Umowa Partnerstwa*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2015 r. [Umowa Partnerstwa została przyjęta przez Komisję Europejską 23 maja 2014 r.]

¹¹ *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013 r.

¹² *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017 r.

¹³ *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska”*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2013 r.

¹⁴ *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013 r.

¹⁵ *Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)*, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Warszawa 2013 r.

¹⁶ *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014 r.

- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020¹⁸,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie¹⁹,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020²⁰,
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022²¹.

Częścią systemu zarządzania rozwojem Polski jest także Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030²². Jest to najważniejsza rządowa strategia dotycząca zagospodarowania przestrzennego kraju. Łącznie wszystkie powyżej wymienione dokumenty strategiczne prezentują spójną wizję rozwoju Polski.

W systemie zarządzania rozwojem obecne są też strategie ponadregionalne, które odnoszą się do dwóch lub większej liczby sąsiadujących ze sobą województw posiadających wspólne cele i wyzwania rozwojowe, podobne uwarunkowania naturalne i historyczne. Obecnie funkcjonują cztery takie dokumenty:

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020²³,
- Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020²⁴,
- Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020²⁵,
- Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030²⁶.

1.2.1. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Celem głównym DSRK 2030 jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięcie tego celu powinno być mierzone, z jednej strony, wzrostem produktu krajowego brutto na mieszkańca, a z drugiej zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem nierównomierności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów.

Osiągnięcie głównego celu opiera się na podjęciu działań w trzech obszarach zadaniowych, w ramach których wskazano następujące cele do realizacji:

- konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji):
 - Cel 1: Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji;
 - Cel 2: Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym;
 - Cel 3: Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;

¹⁷ *Strategia Sprawne Państwo 2020*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012 r.

¹⁸ *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013 r.

¹⁹ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010 r.

²⁰ *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2012 r.

²¹ *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej do 2022*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2013 r.

²² *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011 r.

²³ *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (aktualizacja)*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013 r.

²⁴ *Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014 r.

²⁵ *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014 r.

²⁶ *Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015 r.

- Cel 4: Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki;
- Cel 5: Stworzenie Polski Cyfrowej;
- Cel 6: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”²⁷;
- Cel 7: Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska;
- równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji):
 - Cel 8: Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych;
 - Cel 9: Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego;
- efektywności i sprawności państwa:
 - Cel 10: Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej;
 - Cel 11: Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska2030. Trzecia fala nowoczesności” jest dokumentem, który swoim zakresem obejmuje założenia długofalowe, a ponadto przedstawia różnorodne zagadnienia, dlatego też w przyszłości może podlegać modyfikacjom. Natomiast cele strategii, działania oraz przedstawione kierunki inwestycji mogą być realizowane i osiągnięte w różnych okresach.

1.2.2. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. Przedstawia ona cele do realizacji w horyzoncie 2020 i 2030 r. Określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia i przybliża najważniejsze projekty służące realizacji jej celów. SOR jest aktualizacją Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020²⁸.

Celem głównym projektowanych działań rozwojowych jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzmocnieniu spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Odbędzie się to poprzez skoncentrowanie działań o charakterze prawnym, instytucjonalnym i inwestycyjnym na trzech celach:

- trwałym wzmocnieniu gospodarczym opartym coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- rozwoju społecznie wrażliwym i terytorialnie zrównoważonym,
- skutecznym państwie i instytucjach służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Jednocześnie podejmowane będą interwencje w ramach tzw. obszarów horyzontalnych, wpływających na osiągnięcie celów SOR: kapitał ludzki i społeczny, cyfryzacja, transport, energia, środowisko, bezpieczeństwo narodowe.

Strategia ustala szereg wyborów/przesądzeń strategicznych polityki państwa, które stanowią punkt odniesienia do konstruowania wszystkich polityk, programów i projektów realizacyjnych:

- koncentracja na działaniach wyprzedzających – ukierunkowujących rozwój w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego, mająca za zadanie zarówno zapobieganie negatywnym zjawiskom, jak i wybór najbardziej pożądanym kierunków i sposobów rozwoju,

²⁷ Workfare state – państwo wspierające pracę, zachęcające lub skłaniające do pracy.

²⁸ Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r. [Uwzględnienie dłuższej perspektywy czasowej w strategii średniookresowej wynika z dotychczasowych doświadczeń związanych z brakiem odpowiednich instrumentów zapewniających zarówno skuteczną realizację, jak i monitorowanie wdrażania przyjętej w 2013 r. DSRK 2030.]

- implementowanie rozwiązań w obszarze polityki społeczno-gospodarczej w sposób nienaruszający stabilności finansów publicznych – każde rozwiązanie będzie podlegało, w trakcie jego obowiązywania, ocenie i modyfikacji w zależności od zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz wpływu na finanse publiczne,
- określenie listy sektorów strategicznych, na których skoncentrowane zostanie wsparcie w ramach poszczególnych polityk publicznych (m.in. przemysłowej, innowacyjnej, eksportowej, związanej z napływem inwestycji zagranicznych),
- wskazanie projektów flagowych, odnoszących się do określonego produktu/przełomowej technologii, które charakteryzują się wysokim stopniem wpływu na realizację celów strategicznych SOR, a tym samym odpowiednio dużą skalą oddziaływania na całą gospodarkę,
- wskazanie perspektywicznych (geograficznych) kierunków ekspansji zagranicznej polskich przedsiębiorstw,
- koncentracja wsparcia publicznego na tych przedsiębiorstwach, które chcą się rozwijać – dostosowanie instrumentów do skali i etapu działania podmiotów, zdiagnozowanych potrzeb oraz perspektyw rozwoju,
- zwiększenie koncentracji polityki regionalnej na obszarach problemowych i potencjałach terytorialnych obszarów miejskich i wiejskich,
- wskazanie kluczowych inwestycji infrastrukturalnych (transportowych, energetycznych, środowiskowych, telekomunikacyjnych).

1.2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KPZK 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego i wskazuje na konieczne zmiany w zakresie planowania przestrzennego. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 r., określono cele i kierunki krajowej polityki przestrzennej, a także wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

KPZK 2030 wymienia najistotniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i wskazuje na konieczność podjęcia działań naprawczych w sześciu obszarach tematycznych:

- Cel 1: Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3: Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4: Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5: Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6: Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Nadrzędnym zadaniem planowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Proponowane rozwiązania winny być spójne z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeb rozwojowych miast, czy też ochrony terenów zielonych

i gospodarki energetycznej. Przede wszystkim w kolejnych latach kluczowe będzie tworzenie silnych obszarów funkcjonalnych²⁹ i ich rozwijanie.

1.3. DOKUMENTY REGIONALNE

1.3.1. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)

SRWL 2020³⁰ wyznacza cztery, równorzędne strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego:

- Cel strategiczny 1: Wzmacnianie urbanizacji regionu;
- Cel strategiczny 2: Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich;
- Cel strategiczny 3: Seletywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu;
- Cel strategiczny 4: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

SRWL 2020 wyznacza także 7 Obszarów Strategicznej Interwencji³¹:

- 1) Lubelski Obszar Metropolitalny;
- 2) Miasta subregionalne;
- 3) Obszary przygraniczne;
- 4) Obszary gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych;
- 5) Obszary potencjalnej eksploatacji złóż i kopalin;
- 6) Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych;
- 7) Nowoczesna wieś.

Gmina Puchaczów znajduje się w OSI 4, OSI 5 i OSI 6, co oznacza, że jest preferowana w zakresie realizacji określonych dla danego OSI działań. Interwencja w ramach OSI 4 (obszar funkcjonalny Polesie) koncentruje się na działaniach zmierzających do wykorzystania potencjału przyrodniczego i kulturowego dla tworzenia warunków wzrostu społeczno-gospodarczego oraz określenia charakteru i natężenia funkcji turystycznej, aby nie powodowała ona dewaloryzacji lub zniszczenia walorów i zasobów przyrodniczych. Ponadto interwencja obejmuje takie działania jak: aktywna ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrody, rozwój infrastruktury transportowej, poprawa dostępu do usług społecznych, poprawa warunków fitosanitarnych, przywrócenie miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

W przypadku OSI 5 (zagłębie energetyczno-górnictwo Lublin–Chełm) interwencja obejmuje budowę niezbędnej infrastruktury technicznej, w tym transportowej, i przygotowania terenów inwestycyjnych w obszarze górniczo-energetycznym, a także budowę obiektów i urządzeń służących do przesyłu energii do krajowego systemu energetycznego z projektowanych elektrowni konwencjonalnych oraz ze źródeł rozproszonych (OZE) realizowanych w tym obszarze funkcjonalnym. Uwaga koncentruje się także na działaniach na rzecz rekultywacji terenów

²⁹ Obszar funkcjonalny – jest to obszar kraju wyodrębniony na podstawie wspólnych cech geograficznych i silnych wewnętrznych powiązań. Przykładem obszaru funkcjonalnego może być duże miasto i otaczające je gminy. Znaczna część mieszkańców tych gmin dojeżdża do pracy w mieście, uczy się w nim, studiuje, spędza czas wolny. Oznacza to, że taki obszar posiada wspólny potencjał i bariery rozwojowe, niezależne od granic administracyjnych. Planowanie przestrzenne czy szerzej – planowanie rozwoju – ponad tymi granicami, pozwala osiągnąć lepsze efekty.

³⁰ *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2014 r.

³¹ Obszary Strategicznej Interwencji – stanowią przestrzenne odzwierciedlenie potencjałów i problemów rozwojowych, zidentyfikowanych na obszarze województwa. Wyznaczenie OSI wynika z idei koncentracji interwencji na określonym terytorium.

poeksploatacyjnych na funkcje o znaczeniu regionalnym (gospodarka wodna, turystyka, sport i rekreacja) oraz inicjatywach mających na celu minimalizację negatywnych skutków eksploatacji złóż kopalin.

Z kolei w ramach OSI 6 podejmowane działania skupiają się na poprawie bezpieczeństwa poprzez eliminowanie zagrożeń powodziowych wynikających z degradacji technicznej urządzeń przeciwpowodziowych i melioracyjnych, niedoboru zbiorników niezbędnych do przetrzymywania wody, a także ogólnie niedoinwestowanej gospodarki komunalnej. Interwencja obejmuje również swoim zakresem czynności mająca służyć zrównoważonemu rozwojowi funkcji ochronnych i gospodarczych (np. turystycznych), na obszarach o różnym stanie zainwestowania, statusie ochrony przyrody i krajobrazu.

Brak zakwalifikowania gminy do pozostałych OSI nie wyklucza jej z udziału w innych przedsięwzięciach dedykowanych powyższemu obszarom. Udział ten jest możliwy w przypadku uzasadnionej współpracy na rzecz rozwiązywania problemów, które występują na danym obszarze włączonym do OSI.

1.3.2. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku

RSIWL 2020³² jest uszczegółowieniem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.) w części poświęconej rozwojowi badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji. Misją strategii jest wsparcie selektywnego modelu rozwoju województwa, opartego na kreatywnym modelu innowacji oraz uruchomienie procesu technologicznej i pozatechnologicznej transformacji endogenicznych potencjałów rozwojowych. Wdrożenie RSIWL 2020 ma przyczynić się do wzrostu produktywności i wiedzychłonności gospodarki w krótszej perspektywie (do 2020 r.), zaś w dłuższej (do 2030 r.) do dywersyfikacji struktury gospodarki i wzrostu udziału w gospodarce przemysłów i usług o wysokiej wartości dodanej i dużym potencjale wzrostu.

Cele szczegółowe RSIWL 2020 to:

- rozwój kapitału terytorialnego, zwłaszcza w obszarach inteligentnej specjalizacji,
- wzmocnienie regionalnego systemu badań i innowacji oraz oparcie go na poczwórnej helisie, spinającej wszystkich interesariuszy zainteresowanych współpracą,
- włączenie regionu w krajowy i międzynarodowy łańcuch innowacji i sieci współpracy,
- rozwój efektywnych instrumentów wsparcia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa,
- stymulowanie dynamicznych korzyści lokalizacji, zwłaszcza w postaci:
 - wzmocnienia instytucji otoczenia biznesu,
 - rozwoju usług rynkowych na rzecz biznesu,
 - rozwoju rynków finansowych, istotnych dla wzrostu popytu na innowacje ze strony wszystkich firm, zarówno firm zlokalizowanych w regionalnych i ponadregionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji, jak i firm działających poza obrębem tych obszarów.

1.3.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020

Dokument podrzędnym wobec Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.) i Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020

³² *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2014 r.

roku jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020³³. Dokument ten jest jednym z 16 regionalnych programów operacyjnych, które służyć mają realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności. W sposób operacyjny określa obszary i szczegółowe działania, jakie organy samorządu województwa lubelskiego podejmą na rzecz wspierania rozwoju regionu. Główny cel strategiczny RPO WL został sformułowany następująco: „podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej”. Cel ten będzie realizowany w wyniku podejmowanych interwencji w ramach 13 Osi Priorytetowych:

- Oś Priorytetowa 1 *Badania i innowacje*;
- Oś Priorytetowa 2 *Cyfrowe Lubelskie*;
- Oś Priorytetowa 3 *Konkurencyjność przedsiębiorstw*;
- Oś Priorytetowa 4 *Energia przyjazna środowisku*;
- Oś Priorytetowa 5 *Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna*;
- Oś Priorytetowa 6 *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów*;
- Oś Priorytetowa 7 *Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego*;
- Oś Priorytetowa 8 *Mobilność regionalna i ekologiczny transport*;
- Oś Priorytetowa 9 *Rynek pracy*;
- Oś Priorytetowa 10 *Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian*;
- Oś Priorytetowa 11 *Włączenie społeczne*;
- Oś Priorytetowa 12 *Edukacja, kwalifikacje i kompetencje*;
- Oś Priorytetowa 13 *Infrastruktura społeczna*.

Dokument wyróżnia jeszcze 14 Oś Priorytetową – *Pomoc Techniczna*. Jest ona osią jednofunduszową, tzn. finansowaną z jednego funduszu (EFS), natomiast realizowane w jej ramach działania wspierają wydatkowanie środków z dwóch funduszy (EFRR i EFS) w ramach poszczególnych Osi tematycznych RPO WL.

Z uwagi na ramowy charakter RPO WL opracowany został dodatkowy dokument uszczegóławiający jego zapisy – Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020³⁴.

1.3.4. Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016–2021

Dokument strategicznym na szczeblu powiatowym jest Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016–2021³⁵. Misja rozwoju powiatu wskazuje na cel nadrzędny, do którego należy dążyć realizując poszczególne elementy strategii. Jej sformułowanie wskazuje na konieczność podniesienie poziomu jakości życia mieszkańców oraz zrównoważony rozwój, wykorzystujący walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, tworząc korzystne warunki do rozwoju rolnictwa, przedsiębiorczości i turystyki.

³³ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2015 r.

Przyjęty decyzją Komisji Europejskiej C(2015)887 z dnia 12 lutego 2015 r. oraz przyjęty przez Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 10 marca 2015 r. (Uchwała nr XXI/355/2015 Zarządu Województwa Lubelskiego).

³⁴ *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2015 r.

Stan aktualny dokumentu został określony Uchwałą Nr CCC/5939/2018 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 18 września 2018 r. w sprawie zatwierdzenia zmian w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020.

³⁵ *Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016–2021*, Starostwo Powiatowe w Łęcznej, Łęczna 2015 r.

Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016–2021 wyróżnia cztery zasadnicze priorytety:

- Priorytet 1: Wzrost konkurencyjności lokalnej gospodarki;
- Priorytet 2: Poprawa jakości kapitału ludzkiego oraz ograniczenie wykluczenia społecznego;
- Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu;
- Priorytet 4: Rozwój współpracy (międzynarodowej, międzyregionalnej, lokalnej) oraz promocja powiatu.

Natomiast cele strategiczne i operacyjne zapisane w dokumencie nie mają układu hierarchicznego i mają być realizowane równocześnie, w zależności od dostępnych źródeł finansowania oraz zaangażowania się we wdrażanie strategii poszczególnych instytucji i podmiotów. Zakłada się, że w wyniku wdrożenia działań zaproponowanych w Strategii Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016–2021 nastąpi zauważalna poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie. Oczekuje się, że powiat łęczyński w 2020 r. będzie:

- miejscem bardziej atrakcyjnym do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- dysponował lepiej rozwiniętą gospodarką lokalną, charakteryzującą się większą ilością miejsc pracy i bardziej efektywnym rolnictwem,
- miał bardziej wykształconych i aktywnych społecznie mieszkańców,
- borykał się z mniejszym poziomem ubóstwa i wykluczenia społecznego.

2. WIZJA I MISJA

2.1. WIZJA

Gmina Puchaczów – miejsce oferujące wysoki standard życia przy względnie niskich kosztach

Wizja rozwoju przedstawia pożądany stan na koniec 2025 r. i jest obrazem przyszłości gminy. Stanowi podstawę do sformułowania kluczowych obszarów rozwojowych i celów operacyjnych. Podejmowane działania strategiczne mają sprawić, że w perspektywie najbliższych lat gmina Puchaczów będzie oferować wysoki standard życia przy ponoszonych przez jej mieszkańców względnie niskich (rozsądnych) kosztach. Wspomniany wysoki standard dotyczyć ma różnych sfer codziennego funkcjonowania, jak chociażby poruszania się po gminie oraz dostępności do usług publicznych i prywatnych, pracy zawodowej, samorozwoju i spełniania się, życia rodzinnego i wychowywania dzieci, możliwości spędzania czasu wolnego. Standard ten nie może być zapewniany kosztem mieszkańców i większymi nakładami ponoszonymi na życie w gminie. Proporcje korzyści do kosztów muszą być tak wyważone, by gmina Puchaczów swoją konkurencyjnością znacznie przewyższała inne samorządy.

2.2. MISJA

Misją gminy Puchaczów jest stworzenie na tyle atrakcyjnych warunków do życia, pracy, wypoczynku i rekreacji, by w gminie osiedlało się coraz więcej mieszkańców, a przyjezdni spędzali i odpoczywali w Puchaczowie dłużej niż przez jeden dzień

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej Wizji jest Misja, stanowiąca cel nadrzędny, do którego dąży gmina planując działania rozwojowe i realizując poszczególne elementy Strategii. Misja określa rolę władz w procesie rozwoju i zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania zarządzający gminą i jej mieszkańcy. Celem Misji jest również integrowanie, motywowanie i rozbudzanie aspiracji całej społeczności lokalnej. Stanowi ona także jasny przekaz dla turystów i gości, odwiedzających gminę.

Powyżej sformułowana Misja nakazuje władzom gminy tworzyć bardzo dogodne warunki bytowe w celu wzrostu populacji mieszkańców gminy, ale również przyciągania turystów i odwiedzających na kilkudniowy pobyt. Dzięki temu zbudowana zostanie „baza” zapewniająca odpowiednie dochody dla gminy. Mieszkańcy cechujący się aktywnością społeczną, wzajemnym szacunkiem i chęcią współpracy, przy tym okazujący swoje zadowolenie i dumę z gminy, są w stanie wytworzyć swoistą przyjazność, która będzie przyciągać także osoby spoza jej terenu.

3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Po przeprowadzeniu analizy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w oparciu o dokumenty i materiały będące w dyspozycji Urzędu Gminy Puchaczów oraz dane statystyczne, a także przy uwzględnieniu wyników dokonanej analizy SWOT, zostało wyróżnionych pięć zasadniczych priorytetów strategicznych:

- Priorytet I:** *Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kluczowej dla rozwoju gminy przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych*
- Priorytet II:** *Troska o środowisko i rozwój dostępnej przestrzeni publicznej, stwarzających przyjazne warunki dla funkcjonowania gospodarstw rodzinnych, podejmowanej przez mieszkańców działalności społecznej i gospodarczej oraz atrakcyjności dla inwestorów i przyjezdnych*
- Priorytet III:** *Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego poprzez proces ciągłego uczenia się i tworzenia warunków samoorganizacji mieszkańców, sprzyjającej ich integracji społecznej i zawodowej*
- Priorytet IV:** *Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy*
- Priorytet V:** *Nawiązanie i zbudowanie trwałych relacji oraz partnerstw zewnętrznych i wewnętrznych*

Wskazane Priorytety zawierają konkretne Cele Operacyjne stanowiące ich uszczegółowienie, zaś w ramach każdego Celu Operacyjnego opracowano propozycje głównych kierunków działań. Wyznaczone działania stanowią podstawę i jednocześnie uzasadnienie do realizacji w przyszłości wielu zadań, które swoją tematyką wpisują się w założenia strategiczne dokumentu.

Realizacja zaproponowanych Celów Operacyjnych w ramach powyższych pięciu Priorytetów Strategicznych doprowadzi nie tylko do zmian społeczno-gospodarczych o charakterze ilościowym, ale przede wszystkim jakościowym.

Priorytet Strategiczny I. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kluczowej dla rozwoju gminy przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych

Cel Operacyjny 1.1. Budowa i modernizacji infrastruktury drogowej i około drogowej

Główne kierunki działań:

1. Budowa nowych i modernizacja istniejących dróg łączących poszczególne miejscowości oraz zlokalizowanych wewnątrz nich.
2. Budowa nowych i modernizacja istniejących chodników oraz dróg/ścieżek rowerowych, ze szczególnym uwzględnieniem ciągów komunikacyjnych prowadzących do budynków użyteczności publicznej.
3. Budowa i modernizacja infrastruktury oświetleniowej oraz wykorzystanie nowoczesnych i energooszczędnych rozwiązań technologicznych.
4. Współpraca z administracją samorządową i rządową na rzecz budowy i utrzymania infrastruktury drogowej, około drogowej oraz kolejowej zlokalizowanej na terenie gminy.

Cel Operacyjny 1.2. Budowa i modernizacja infrastruktury sieciowej

Główne kierunki działań:

1. Stały rozwój sieci wodociągowej oraz budowa i modernizacja ujęć wody w celu zaopatrzenia gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych w wodę dobrej jakości.
2. Stały rozwój sieci kanalizacyjnej oraz infrastruktury związanej z oczyszczaniem ścieków w celu umożliwienia podłączenia się do kanalizacji wszystkim zainteresowanym mieszkańcom i podmiotom gospodarczym.
3. Modernizacja istniejącej infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej w miarę pojawiających się potrzeb przy wykorzystaniu najnowocześniejszych rozwiązań technologicznych.
4. Podejmowanie działań na rzecz rozbudowy sieci gazowej na terenie gminy.

Cel Operacyjny 1.3. Rozwój infrastruktury służącej realizacji zadań związanych z oświatą i wychowaniem, sportem i rekreacją, kulturą i turystyką

Główne kierunki działań:

1. Budowa, rozbudowa i modernizacja gminnych obiektów oświatowo-wychowawczych (żłobki, przedszkola, szkoły).
2. Budowa, rozbudowa i modernizacja gminnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (boiska wielofunkcyjne, place zabaw, siłownie, otwarte strefy aktywności, ścianki wspinaczkowe, basen itd.).
3. Budowa, rozbudowa, modernizacja oraz wyposażenie w niezbędny sprzęt obiektów kultury i świetlic wiejskich.
4. Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej i około turystycznej, w tym wyznaczanie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nowych terenów na potrzeby związane z turystyką i rekreacją.
5. Adaptacja przestrzeni na terenie gminy, na potrzeby organizacji większych wydarzeń plenerowych.

6. Wykorzystanie obecności kopalni Lubelski Węgiel „Bogdanka” i terenów przemysłowych na potrzeby turystyki i rekreacji (np. przystosowanie terenów do uprawiania sportów ekstremalnych, wykorzystanie sztucznych jezior w celach wędkarskich).

Cel Operacyjny 1.4. Informatyzacja społeczeństwa i administracji

Główne kierunki działań:

1. Wyposażenie administracji samorządowej, placówek oświatowo-wychowawczych, instytucji kultury oraz innych podległych gminie jednostek w nowoczesny sprzęt informatyczny, a także jego cykliczna wymiana wraz ze zmianą standardów technologicznych.
2. Wdrożenie większej liczby usług dostępnych przez Internet, aplikacje mobilne i inne systemy informatyczne w celu realizacji przez klientów spraw urzędowych.
3. Stałe podnoszenie kompetencji pracowników samorządu w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii informatyczno-telekomunikacyjnych.
4. Zwiększenie liczby osób korzystających z dostępu do Internetu, w tym udostępnianie Internetu w miejscach publicznych poprzez punkty Hot-Spot.
5. Organizacja dla mieszkańców gminy przedsięwzięć mających na celu przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu.
6. Rozbudowa i aktualizacja Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Gminy Puchaczów.

Priorytet Strategiczny II. Troska o środowisko i rozwój dostępnej przestrzeni publicznej, stwarzających przyjazne warunki dla funkcjonowania gospodarstw rodzinnych, podejmowanej przez mieszkańców działalności społecznej i gospodarczej oraz atrakcyjności dla inwestorów i przyjeźdźnych

Cel Operacyjny 2.1. Ochrona środowiska i walorów przyrodniczych gminy

Główne kierunki działań:

1. Rekultywacja terenów przemysłowych (głównie związanych z przemysłem wydobywczym) i ochrona różnorodności biologicznej tych terenów.
2. Realizacja inwestycji i przedsięwzięć w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.
3. Ochrona terenów prawnie chronionych zlokalizowanych na terenie gminy, w tym terenów objętych obszarem Natura 2000 (m.in. rezerwat przyrody „Jezioro Uściwierz, park krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie z otuliną, Nadwieprzański Park Krajobrazowy z otuliną).
4. Realizacja programów związanych z utylizacją materiałów zawierających azbest.
5. Realizacja inwestycji w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, wymiany źródeł zaopatrzenia w ciepło, wprowadzania rozwiązań technologicznych optymalizujących zużycie mediów (budynki niskoemisyjne, zeroemisyjne, pasywne).
6. Wspieranie inwestycji mających na celu zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. systemy solarne i fotowoltaiczne, urządzenia wykorzystujące wiatr i inne dostępne rozwiązania) oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.
7. Promowanie postaw proekologicznych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez organizację heppeningów, konkursów i innych wydarzeń propagujących ochronę środowiska.
8. Wdrażanie innowacji związanych z gospodarką okrężną³⁶ (ang. circular economy).

³⁶ Gospodarka okrężna - to koncepcja zakładająca minimalizację wpływu na środowisko tworzonych produktów poprzez taki wybór składników i projektowanie, który umożliwi powtórne ich wykorzystanie.

Cel Operacyjny 2.2. Utrzymanie czystości i porządku publicznego

Główne kierunki działań:

1. Zapewnienie sprawnego i zgodnego z oczekiwaniami mieszkańców systemu gospodarowania odpadami, w tym położenie nacisku na selektywną zbiórkę odpadów.
2. Likwidacja dzikich wysypisk śmieci, a także zapewnienie w miejscach publicznych wystarczającej liczby pojemników na śmieci, w tym także pozwalających na segregację odpadów.
3. Utrzymanie prawidłowej organizacji ruchu na drogach publicznych i zapewnienie bezpieczeństwa (oznakowanie dróg, montaż luster drogowych w niebezpiecznych miejscach, progów zwalniających, wiat przystankowych itd.).
4. Dbalność o stan poboczy, a także ciągów pieszych i rowerowych w zakresie letniego i zimowego utrzymania dróg.
5. Utrzymywanie stałej współpracy oraz udzielanie wsparcia podmiotom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo na terenie gminy: Policji, Ochotniczym Strażom Pożarnych, służby zarządzania kryzysowego.

Cel Operacyjny 2.3. Zachowanie ład przestrzennego i rozwój mieszkalnictwa

Główne kierunki działań:

1. Racjonalne wyznaczanie terenów pod zabudowę mieszkaniową w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy oraz ich uzbrajanie.
2. Zwiększanie zasobu mieszkań socjalnych poprzez budowę nowych budynków lub dostosowywanie istniejących obiektów.
3. Oznakowanie miejscowości oraz ważnych miejsc z punktu widzenia świadczenia usług publicznych, turystyki, a także zastosowanie estetycznych tablic informacyjnych i map gminy (poszczególnych obszarów, miejscowości itd.).
4. Wspieranie działań na rzecz tworzenia nowych połączeń komunikacji autobusowej (publicznej i prywatnej) obsługujących główne trasy przebiegające przez gminę, a także zwiększających dostępność komunikacyjną wszystkich miejscowości.
5. Montaż w miejscach publicznych estetycznych elementów małej architektury – ławek, koszy na śmieci, kwietników, stojaków na rowery, latarni itp.).
6. Aranżacja skwerów i placów jako miejsc wypoczynku i spotkań mieszkańców.
7. Prowadzenie działań zachęcających do meldowania się na terenie gminy lub przynajmniej wskazania w deklaracji podatkowej gminy Puchaczów jako beneficjenta części udziału w podatku PIT.

Cel Operacyjny 2.4. Ochrona i zachowanie dziedzictwa historycznego oraz tradycji

Główne kierunki działań:

1. Odnowianie i ochrona przed degradacją obiektów wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków oraz miejsc o szczególnych walorach historycznych dla gminy i lokalnej społeczności.
2. Opracowywanie dokumentów strategicznych i operacyjnych związanych z ochroną zabytków i rewitalizacją.
3. Organizacja uroczystości i wydarzeń mających na celu podtrzymanie tradycji świątecznych, obrzędów ludowych, propagowanie historii i dziedzictwa historycznego gminy.

4. Wspieranie inicjatyw obywatelskich mających na celu propagowanie tradycji patriotycznych, świątecznych, ludowych i historycznych.
5. Wspieranie działalności Kół Gospodyń Wiejskich, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Gminnego Ośrodka Kultury w Puchaczowie, jako organizacji i instytucji, dla których kultura i dziedzictwo historyczne jest ważną wartością.

Priorytet Strategiczny III. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego poprzez proces ciągłego uczenia się i tworzenia warunków samoorganizacji mieszkańców, sprzyjającej ich integracji społecznej i zawodowej

Cel Operacyjny 3.1. Utrzymanie wysokiego standardu wychowania i edukacji dzieci oraz młodzieży

Główne kierunki działań:

1. Zapewnienie dostępności placówek wychowania żłobkowego i przedszkolnego w odległości akceptowalnej przez mieszkańców.
2. Prawidłowo organizacja sieci szkół podstawowych, gimnazjów (do czasu ich wygaszenia) i liceów, w celu optymalnego zapewnienia placówek oraz organizacji zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych.
3. Zadbanie o odpowiednie wyposażenie wszystkich placówek oświatowo-wychowawczych w niezbędny sprzęt, pomoce naukowe i najnowocześniejsze narzędzia sprzyjające realizacji procesu kształcenia i rozwoju intelektualnego.
4. Zapewnienie bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, zarówno o charakterze rozwijającym umiejętności i kompetencje dzieci oraz młodzieży, jak i wyrównawczym.
5. Wspieranie najbardziej uzdolnionych poprzez specjalne systemy stypendialne i nagrody.
6. Podnoszenie kwalifikacji kadry pedagogicznej, w tym propagowanie innowacyjnych metod nauczania.
7. Udział placówek oświatowo-wychowawczych w programach i projektach dotyczących edukacji oraz wychowania i pozyskiwanie środków finansowych na ten cel.
8. Nawiązywanie współpracy z zagranicznymi (zarówno z zachodu, jak i wschodu) i krajowymi placówkami oświatowo-wychowawczymi.

Cel Operacyjny 3.2. Zapewnienie dostępności dla wszystkich mieszkańców do usług kultury, sportu i rekreacji

Główne kierunki działań:

1. Stały rozwój oferty kulturalnej i organizacja różnorodnych form spędzania czasu wolnego, w tym otwartych wydarzeń plenerowych.
2. Aktywizacja i integracja społeczna seniorów, w tym wykorzystanie ich wiedzy i doświadczenia życiowego, poprzez kierowanie specjalnej oferty dla tej grupy mieszkańców oraz włączanie ich w życie społeczne gminy.
3. Zapewnienie różnorodności i dostępności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w poszczególnych miejscowościach w różnych częściach gminy.
4. Organizacja wydarzeń kulturalnych, uroczystości i konferencji mających na celu kultywowanie i upowszechnianie historii gminy oraz tożsamości i kultury lokalnej i regionalnej.
5. Wspieranie działalności organizacji zrzeszających twórców ludowych, zespołów folklorystycznych, grup artystycznych i Kół Gospodyń Wiejskich.

6. Zaangażowanie się w programy i projekty dotyczące kultury, sportu i rekreacji oraz pozyskiwanie środków finansowych na ten cel.
7. Rozwijanie oferty Gminnej Biblioteki Publicznej i sukcesywne zwiększanie jej księgozbioru tradycyjnego i cyfrowego.

Cel Operacyjny 3.3. *Udzielanie wsparcia osobom potrzebującym i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*

Główne kierunki działań:

1. Pomoc osobom bezrobotnym, samotnym, schorowanym i mającym trudną sytuację bytową oraz osobom dotkniętym niepełnosprawnością, a także opiekunom osób z niepełnosprawnościami.
2. Realizacja programów zapobiegających i ograniczających występowanie różnego rodzaju uzależnień oraz patologii społecznych.
3. Promowanie wartości rodzinnych, w tym wspieranie rodzin wielodzietnych.
4. Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych dotyczących dzieci i młodzieży.
5. Monitorowanie jakości i dostępności do usług medycznych dla mieszkańców gminy, a w razie potrzeby dążenie do zmian i poprawy.
6. Prowadzenie działań w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki zdrowia i zdrowego stylu życia.

Priorytet Strategiczny IV. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy

Cel Operacyjny 4.1. *Rozwój inwestycji przemysłowych i przedsiębiorczości*

Główne kierunki działań:

1. Tworzenie uzbrojonych stref aktywizacji gospodarczej poprzez inwestycje w infrastrukturę oraz zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
2. Opracowanie i wdrożenie systemu zachęt i ulg dla inwestorów, a także wdrożenie procedur związanych z obsługą inwestorów.
3. Aktywizacja gospodarcza terenów mających potencjał do rozwoju przemysłu wydobywczego i około wydobywczego oraz działalności o charakterze kooperacyjnym.
4. Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu i firmami doradczymi na rzecz przyciągania nowych inwestycji, w tym bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Cel Operacyjny 4.2. *Rozwój rolnictwa i działalności rzemieślniczych*

Główne kierunki działań:

1. Wspieranie procesu modernizacji gospodarstw rolnych, dostosowania budynków oraz wymiany maszyn.
2. Tworzenie lokalnych targowisk do handlu towarami pochodzącymi od lokalnych rolników, producentów i rzemieślników (warzywa, owoce, wyroby mleczarskie, mięso i wędliny, rękodzieło artystyczne i ludowe itd.).
3. Promowanie i edukacja w zakresie integracji rolników: tworzenia grup producenckich, zrzeszeń, rozwoju spółdzielni.
4. Współpraca z instytucjami doradztwa rolniczego, organizacjami wspomagającymi i zrzeszającymi rolników, producentów oraz rzemieślników.

5. Upowszechnianie nowoczesnych metod uprawy i produkcji oraz organizacja szkoleń i spotkań z doradcami.
6. Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego jako dobrze rozwijającej się gałęzi rolnictwa i cechującej coraz większym popytem.

Cel Operacyjny 4.3. Wspieranie rozwoju sektora usług, w tym turystyki

Główne kierunki działań:

1. Stworzenie dogodnych warunków administracyjno-organizacyjnych dla osób chcących rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej lub już prowadzących swoje firmy.
2. Wsparcie dla rolników zamierzających rozpocząć pozarolniczą działalność gospodarczą.
3. Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu i rynku pracy na rzecz wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.
4. Promowanie inicjatyw gospodarczych związanych z turystyką, agroturystyką oraz drobną działalnością usługową, służącą mieszkańcom i przyjezdnym.

Cel Operacyjny 4.4. Promocja potencjału gospodarczego gminy i prowadzenie działań ogólnorozwojowych

Główne kierunki działań:

1. Utworzenie w Urzędzie Gminy komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za obsługę inwestorów i przedsiębiorców oraz promocję gospodarczą gminy.
2. Promocja potencjału gminy poprzez opracowywanie i wydawanie materiałów informacyjnych, prowadzenie serwisów internetowych i profili na portalach społecznościowych, udział w targach, misjach i konferencjach branżowych.
3. Organizacja własnych wydarzeń (konferencji, spotkań, imprez plenerowych itd.) o charakterze promocyjnym w zakresie różnej tematyki.
4. Prowadzenie aktywnej polityki podatkowej poprzez ustalanie stawek podatku w zależności od bieżącej sytuacji ekonomicznej w gospodarce.
5. Tworzenie kooperatyw, inicjatyw klastrowych i prowadzenie innych działań sieciująco-integrujących przedstawicieli różnych sektorów gospodarki.
6. Promowanie i nagradzanie lokalnych przedsiębiorców poprzez organizację konkursów i plebiscytów.

Priorytet Strategiczny V. Nawiązanie i zbudowanie trwałych relacji oraz partnerstw zewnętrznych i wewnętrznych

Cel Operacyjny 5.1. Współpraca z interesariuszami gminy i organizacjami pozarządowymi

Główne kierunki działań:

1. Cykliczne organizowanie otwartych konkursów dla organizacji pozarządowych na realizację wybranych zadań.
2. Tworzenie społecznych ciał doradczych w różnych obszarach tematycznych, skupiające lokalnych liderów i aktywnych mieszkańców, chcących włączyć się w inicjatywy realizowane w samorządzie.

3. Tworzenie infrastruktury wspierającej dla działań samoorganizacyjnych, samopomocowych oraz programów wspierania rodziny przez same rodziny.
4. Stała współpraca z placówkami oświatowo-wychowawczymi, GOK, GBP, OSP, KGW, stowarzyszenia kobiet i innymi organizacjami formalnymi i nieformalnymi na rzecz promocji i rozwoju gminy.
5. Odgrywanie aktywnej roli w ramach formalnych stowarzyszeń i organizacji, do których należy gmina Puchaczów (np. LGD „Polesie”, Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug, Stowarzyszenie Gmin Górniczych w Polsce), a także zaangażowanie się w nowych.
6. Nawiązywanie oficjalnych partnerstw z innymi samorządami, zarówno polskimi, jak i zagranicznymi.
7. Rozwijanie nowych narzędzi komunikacji na linii samorząd-mieszkańcy (newslettery internetowe i smsowe, portale społecznościowe itd.).
8. Nawiązanie współpracy z gminami położonymi na obszarze Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego na rzecz kreowania wspólnej i spójnej oferty turystycznej dla turystów z Lubelszczyzny, Polski i zagranicy.

Cel Operacyjny 5.2. *Rozwijanie postaw obywatelskich wśród mieszkańców gminy*

Główne kierunki działań:

1. Prowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami i wszelkimi podmiotami działającymi na obszarze gminy w zakresie najważniejszych dla gminy spraw.
2. Stała edukacja w zakresie samorządności – roli samorządu, władz poszczególnych szczebli, roli instytucji publicznych.
3. Zachęcanie lokalnych społeczności do włączenia się w wydarzenia i inicjatywy organizowane przez władze i instytucje samorządowe.
4. Propagowanie idei partycypacji społecznej oraz dalsze udostępnianie społecznościom lokalnym środków w ramach funduszu sołeckiego.
5. Powołanie Młodzieżowej Rady Gminy Puchaczów i zabezpieczenie jej działalności od strony formalno-organizacyjnej.
6. Upowszechnianie idei wolontariatu i pracy na rzecz społeczności lokalnej, w tym budowanie relacji międzypokoleniowych.

4. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 jest dokumentem wyznaczającym zasadnicze cele rozwojowe w perspektywie do 2025 r., które przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Realizacja przeważającej części zadań związanych z rozwojem lokalnym znajduje się w kompetencjach władz samorządowych. Zadania niemieszczące się w zakresie ustawowych kompetencji i możliwości władz gminy, stanowią platformę do działania dla szerokiego grona aktorów lokalnego rynku.

Na etapie wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 niezwykle ważny jest udział wszelkich grup interesariuszy. W proces jej realizacji zostaną zaangażowane nie tylko władze samorządowe i gminne jednostki organizacyjne, ale także m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, lokalni społecznicy (radni, sołtysi, rady sołeckie) oraz mieszkańcy, którzy wyrażą taką wolę. W przypadku części zadań kluczowa będzie współpraca z innymi samorządami gminnymi oraz samorządem powiatowym i wojewódzkim, a także administracją rządową w regionie. Ważne jest, by w realizację wyznaczonych celów włączyło się możliwie jak najwięcej mieszkańców i innych osób, którym dobro gminy i jakość otaczającej przestrzeni nie jest obojętna

Do realizacji Strategii zostaną wykorzystane m.in.:³⁷

- środki własne gminy,
- środki pochodzące z bezzwrotnych i zwrotnych źródeł finansowania (krajowych i zagranicznych),
- środki z programów pomocowych (krajowych i zagranicznych),
- środki prywatnych podmiotów (np. w ramach umów partnerstwa publiczno-prywatnego).

W celu efektywnego wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 niezbędne jest podjęcie szerokich działań promocyjnych i informacyjnych propagujących idee, wartości i cele zapisane w niniejszym dokumencie. Podstawowym zadaniem władz gminy w tym zakresie jest upowszechnienie dokumentu wśród pracowników samorządu (Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych gminy Puchaczów), mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych, instytucji itd. poprzez jego publikację na stronach internetowych, bądź też wydanie publikacji drukowanej w formie książkowej z materiałem zdjęciowym i ciekawym układem tekstu. Ważne jest aby ze Strategią Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 zapoznały się władze wyższego szczebla (powiatowe i wojewódzkie) oraz administracja rządowa w województwie. Wspólne zrozumienie wytyczonych kierunków rozwoju gminy sprawi, że łatwiej będzie osiągać nie tylko cele istotne dla lokalnej społeczności, ale także te kluczowe dla całego regionu.

Ponadto treści Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 mogą stanowić przedmiot nieustannej dyskusji w trakcie wszelkich spotkań i wydarzeń poruszających tematykę rozwoju gminy i jej przyszłości. Strategia w okresie obowiązywania może ulegać zmianie, gdy pojawią się ku temu uzasadnione przesłanki.

³⁷ Szerzej zob.: Strategia Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025, Cześć II, rozdział 6. Finansowanie Strategii.

5. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII

W procesie planowania i zarządzania strategicznego w samorządzie niezbędnym elementem jest regularne monitorowanie zachodzących zjawisk i zmian. Pozwala ono nie tylko określić skuteczność i postęp realizacji przyjętych zamierzeń, ale także dokonać korekt wynikających z nieuwzględnionych wcześniej czynników lub z nieprzewidzianych zjawisk, zmieniających uwarunkowania realizacyjne.

Ocena realizacji Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 będzie prowadzona w oparciu o analizę dostępnych danych statystycznych i liczbowych, a także na podstawie szeregu informacji opisowych charakteryzujących działalność Urzędu Gminy Puchaczów i gminnych jednostek organizacyjnych, które odnoszą się do poszczególnych Priorytetów Strategicznych i konkretnych Celów Operacyjnych.

Raport monitorujący realizację Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 sporządzony zostanie trzykrotnie. Pierwszy, będzie obejmował okres realizacji Strategii w latach 2018–2020 i zostanie opracowany w 2021 r. Drugi zaś, sporządzony w 2024 r. obejmie kolejne trzy lata i będzie dotyczył okresu 2018–2023. Z kolei w 2026 r. zostanie opracowany trzeci raport – podsumowujący realizację Strategii w całym okresie jej obowiązywania. W opracowaniach należy zachować ciągłość danych statystycznych oraz liczbowych i prezentować je w szeregach czasowych tak, aby możliwe było obserwowanie zachodzących tendencji. Raporty z realizacji Strategii (w tym podsumowanie) powinny być dokumentami publicznym, a więc dostępnymi dla mieszkańców i wszystkich interesariuszy. W celu sporządzania raportów okresowych może zostać powołany specjalny zespół zadaniowy składający się z pracowników różnych komórek Urzędu Gminy lub zadanie to może zostać przypisane do zakresu obowiązków już istniejącego stanowiska pracy.

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia wykaz proponowanych mierników, wskaźników oraz informacji służących do monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025. Ze względu na długą perspektywę czasową dokumentu należy zaznaczyć, że postulowany zakres przedstawianych danych nie tworzy katalogu zamkniętego i może ulec zmianie, udoskonaleniu i uzupełnieniu o dodatkowe informacje, które okażą się niezbędne do oceny stopnia realizacji wyznaczonych Celów Operacyjnych w ramach poszczególnych Priorytetów Strategicznych.

Ważną rolę w systemie monitorowania będzie odgrywała strona społeczna i cała grupa interesariuszy wewnętrznych (np. organizacje sektora pozarządowego, lokalni przedsiębiorcy, inwestorzy itd.) lub zewnętrznych, zainteresowanych rozwojem gminy. W celu zgromadzenia opinii reprezentantów tychże środowisk zasadne jest przeprowadzenie badań społecznych w zakresie oceny jakości usług publicznych i jakości życia w gminie. Proponowane lata, w których takie badania należałoby przeprowadzić to rok: 2020, 2023 i 2025.

Tabela 29: Wykaz mierników i wskaźników służących do monitorowania stopnia realizacji Strategii

Priorytet Strategiczny	Cel Operacyjny	Mierniki i wskaźniki
<p>PS I. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kluczowej dla rozwoju gminy przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych</p>	<p>CO 1.1. Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej i około drogowej</p>	<p><i>Ilościowe:</i></p>
		<p>długość dróg różnych kategorii zlokalizowanych na terenie gminy oraz wskaźnik gęstości dróg poszczególnej kategorii na 1 km² powierzchni gminy</p>
		<p>długość chodników oraz wskaźnik gęstości na 1 km² powierzchni gminy</p>
		<p>długość sieci oświetleniowej, w tym sieci wykorzystującej energooszczędną technologię</p>
		<p>długość ścieżek/dróg rowerowych</p>
		<p><i>Opisowe:</i></p>
	<p>analiza współpracy Urzędu Gminy z innymi JST w zakresie realizacji wspólnych inwestycji infrastrukturalnych</p>	
	<p>analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie realizacji inwestycji infrastrukturę drogową i około drogową</p>	
	<p>CO 1.2. Budowa i modernizacja infrastruktury sieciowej</p>	<p><i>Ilościowe:</i></p>
		<p>długość sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz liczba korzystających</p>
		<p>wskaźnik korzystających z instalacji w % ogółu ludności</p>
		<p>wskaźnik wyposażenia mieszkań w urządzenia sanitarno-techniczne</p>
	<p><i>Opisowe:</i></p>	
	<p>analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie realizacji inwestycji w infrastrukturę sieciową</p>	
	<p>CO 1.3. Rozwój infrastruktury służącej realizacji zadań związanych z oświatą i wychowaniem, sportem i rekreacją, kulturą i turystyką</p>	<p><i>Ilościowe:</i></p>
		<p>ilość i długość szlaków turystycznych</p>
<p>liczba miejsc noclegowych w obiektach i miejscach oferujących zakwaterowanie w budynkach, na kempingach i polach namiotowych</p>		
<p>liczba i rodzaj obiektów sportowych zlokalizowanych na terenie gminy</p>		
<p><i>Opisowe:</i></p>		
<p>analiza działalności inwestycyjnej Urzędu Gminy w zakresie rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i około turystycznej</p>		
<p>analiza działalności inwestycyjnej Urzędu Gminy w zakresie placówek oświatowo-wychowawczych, przyszkolnej infrastruktury oraz miejsc zabaw i rekreacji</p>		
<p>CO 1.4. Informatyzacja społeczeństwa i administracji</p>	<p><i>Ilościowe:</i></p>	
	<p>liczba świadczonych przez Urząd Gminy i jego jednostki organizacyjne e-usług</p>	
	<p>liczba punktów dostępu do bezpłatnego Internetu na terenie gminy</p>	
	<p><i>Opisowe:</i></p>	
<p>analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie zwiększania dostępności usług publicznych, informatyzacji samorządu i społeczeństwa oraz prowadzonej komunikacji zewnętrznej</p>		
<p>PS II. Troska o środowisko i rozwój dostępnej przestrzeni publicznej, stwarzających przyjazne warunki dla funkcjonowania gospodarstw rodzinnych, podejmowanej przez mieszkańców działalności społecznej i gospodarczej oraz atrakcyjności dla inwestorów i przyjezdnych</p>	<p>CO 2.1. Ochrona środowiska i walorów przyrodniczych gminy</p>	<p><i>Ilościowe:</i></p>
		<p>wielkość zasobów terenów zielonych i obszarów prawnie chronionych</p>
		<p>ilość azbestu wymienionego w bieżącym roku</p>
		<p><i>Opisowe:</i></p>
	<p>analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie ochrony środowiska, poprawy efektywności energetycznej oraz rozwoju i wykorzystania OZE</p>	
	<p>analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie propagowania proekologicznych postaw</p>	
	<p>CO 2.2. Utrzymanie czystości i porządku publicznego</p>	<p><i>Ilościowe:</i></p>
		<p>ilość wytworzonych odpadów i odsetek osób segregujących odpady</p>
<p>liczba wypadków i kolizji drogowych oraz stwierdzonych przestępstw wg różnych rodzajów</p>		
<p>liczba i rodzaj interwencji jednostek OSP</p>		
<p><i>Opisowe:</i></p>		
<p>analiza współpracy Urzędu Gminy z Policją, OSP i innymi podmiotami w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na terenie gminy</p>		

Priorytet Strategiczny	Cel Operacyjny	Mierniki i wskaźniki	
<p>PS II. Troska o środowisko i rozwój dostępnej przestrzeni publicznej, stwarzających przyjazne warunki dla funkcjonowania gospodarstw rodzinnych, podejmowanej przez mieszkańców działalności społecznej i gospodarczej oraz atrakcyjności dla inwestorów i przyjeźdźnych</p>	<p>CO 2.3. Zachowanie ładu przestrzennego i rozwój mieszkalnictwa</p>	<p>Ilościowe: liczba złożonych i zrealizowanych wniosków o zmianę SUIKZP oraz MPZP liczba i powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i przypadająca na 1 osobę liczba mieszkań socjalnych dostępnych na terenie gminy liczba nowo zameldowanych osób w gminie wielkość dochodów z tytułu udziału w PIT</p> <p>Opisowe: analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie dbałości o przestrzeń publiczną i jej zagospodarowanie</p>	
	<p>CO 2.4. Ochrona i zachowanie dziedzictwa historycznego oraz tradycji</p>	<p>Ilościowe: liczba zabytków, miejsc pamięci, pomników historycznych ilość zorganizowanych uroczystości, konferencji i wydarzeń oraz liczba ich uczestników</p> <p>Opisowe: analiza działalności Urzędu Gminy i współpracy z podmiotami zewnętrznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego</p>	
	<p>PS III. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego poprzez proces ciągłego uczenia się i tworzenia warunków samoorganizacji mieszkańców, sprzyjającej ich integracji społecznej i zawodowej</p>	<p>CO 3.1. Utrzymanie wysokiego standardu wychowania i edukacji dzieci oraz młodzieży</p>	<p>Ilościowe: liczba dostępnych miejsc w placówkach wychowania żłobkowego, przedszkolnego i stopień ich wykorzystania liczba placówek oświatowych i liczba uczniów do nich uczęszczających wskaźniki zdawalności egzaminów szkolnych liczba zawiązanych partnerstw z innymi placówkami oświatowo-wychowawczymi</p> <p>Opisowe: analiza działalności placówek oświatowo-wychowawczych analiza działalności Urzędu Gminy na rzecz wspierania i promowania uzdolnionych, a także wyrównywania poziomu mniej zdolnych</p>
		<p>CO 3.2. Zapewnienie dostępności dla wszystkich mieszkańców do usług kultury, sportu i rekreacji</p>	<p>Ilościowe: wielkość księgozbioru biblioteki, liczba czytelników i wypożyczeń ilość zorganizowanych uroczystości, konferencji i wydarzeń kulturalnych oraz liczba ich uczestników liczba i rodzaj działających klubów sportowych</p> <p>Opisowe: analiza działalności Urzędu Gminy dedykowanej seniorom analiza oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej gminy oraz możliwości spędzania czasu wolnego analiza działalności Gminnego Ośrodka Kultury, Ochotniczych Straży Pożarnych, Kół Gospodyń Wiejskich, Gminnej Biblioteki Publicznej i innych podmiotów</p>
		<p>CO 3.3. Udzielanie wsparcia osobom potrzebującym i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</p>	<p>Ilościowe: liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia liczba rodzin i osób korzystających z pomocy OPS liczba udzielonych świadczeń i liczba osób, którym przyznano świadczenia w ramach zadań własnych gminy realizowanych przez OPS liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, w tym kobiet udział wydatków na pomoc społeczną w budżecie ogółem liczba udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej liczba rodzin wielodzietnych, rodzin korzystających z karty dużej rodziny, programu 500+, wyprawki 300+</p> <p>Opisowe: analiza działalności Urzędu Gminy i Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie udzielania pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i potrzebującym oraz w zakresie realizacji programów i działań na rzecz różnych grup społecznych analiza działalności Urzędu Gminy i jej jednostek organizacyjnych w zakresie ochrony zdrowia (m.in. edukacji zdrowotnej, profilaktyki, promocji zdrowia)</p>

Priorytet Strategiczny	Cel Operacyjny	Mierniki i wskaźniki
PS IV. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy	CO 4.1. Rozwój inwestycji przemysłowych i przedsiębiorczości	Ilościowe:
		powierzchnia wydzielonych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych oraz obszarów aktywizacji gospodarczej
		liczba i struktura pracujących
		Opisowe:
	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie procesu obsługi inwestorów i współpracy z instytucjami zewnętrznymi zajmującymi się pozyskiwaniem inwestorów, instytucjami otoczenia biznesu i rynku pracy	
	CO 4.2. Rozwój rolnictwa i działalności rzemieślniczych	Ilościowe:
		powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych
		liczba gospodarstw z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów
		Opisowe:
	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie wspierania rozwoju sektora rolno-spożywczego oraz współpracy z otoczeniem instytucjonalnym sektora rolnego	
	analiza działających na terenie gminy grup producenckich oraz wytwórców produktów lokalnych	
	CO 4.3. Wspieranie rozwoju sektora usług, w tym turystyki	Ilościowe:
		podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (ogółem i wskaźniki w przeliczeniu na mieszkańców, wg klas wielkości, wg sekcji PKD i grup rodzajów działalności)
		Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie kreowania warunków do prowadzenia działalności gospodarczej
	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie promocji turystycznej gminy	
CO 4.4. Promocja potencjału gospodarczego gminy i prowadzenie działań ogólnorozwojowych	Ilościowe:	
	kwota udzielonych ulg i zwolnień dla nowych inwestorów i podmiotów już prowadzących działalność gospodarczą	
	Opisowe:	
	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie promocji gospodarczej gminy i budowania relacji na linii samorząd-biznes, biznes-biznes	
PS V. Nawiązanie i zbudowanie trwałych relacji oraz partnerstw zewnętrznych i wewnętrznych	CO 5.1. Współpraca z interesariuszami gminy i organizacjami pozarządowymi	Ilościowe:
		liczba i rodzaj organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych)
		liczba oficjalnie zawartych porozumień i partnerstw z innymi samorządami
		Opisowe:
	analiza współpracy Urzędu Gminy z organizacjami pozarządowymi, sołectwami (sołtysami, radami sołectw) oraz organizacjami do których należy gmina	
	analiza współpracy Urzędu Gminy z Gminnym Ośrodkiem Kultury, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, Kołami Gospodyń Wiejskich i innymi podmiotami działającymi w gminie	
	CO 5.2. Rozwijanie postaw obywatelskich wśród mieszkańców gminy	Ilościowe:
		liczba osób biorących udział w konsultacjach społecznych
		frekwencja w wyborach i referendach
		Opisowe:
analiza działalności Młodzieżowej Rady Gminy		
analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie propagowania idei samorządowych, wolontariatu i pracy społecznej		

Źródło: opracowanie własne.

6. FINANSOWANIE STRATEGII

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025 wymaga poniesienia w kolejnych latach znacznych nakładów finansowych na szereg zadań inwestycyjnych. Koszty związane z realizacją Strategii są w zasięgu budżetu gminy, wynikającego z gromadzonych dochodów własnych, subwencji i dotacji celowych z budżetu państwa. W razie potrzeby istnieje możliwość skorzystania ze zwrotnych źródeł finansowania i innych mechanizmów (np. kredytów, pożyczek, obligacji komunalnych, obligacji przychodowych, faktoringu samorządowego itd.).

Dodatkowe finansowanie zadań możliwe jest dzięki programom krajowym i międzynarodowym związanym z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2014–2020. Wykorzystanie funduszy Polityki Spójności oparte jest o krajowe programy operacyjne, w tym jeden ponadregionalny dla województw Polski Wschodniej (lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego), programy dedykowane współpracy terytorialnej i programy regionalne. Fundusze Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa są rozdysponowywane w oparciu o dwa szczegółowe programy. Umowa Partnerstwa stanowi punkt odniesienia dla wszystkich dokumentów.

Tabela 30: Programy realizowane w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020

Program	Alokacja (mld euro)	Fundusz	Instytucja zarządzająca
Polityka Spójności			
Program Infrastruktura i Środowisko	27,4	EFRR, FS	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
Program Inteligentny Rozwój	8,6	EFRR	
Program Polska Cyfrowa	2,2	EFRR	
Program Wiedza Edukacja Rozwój	4,7	EFS	
Program Pomoc Techniczna	0,7	FS	
Program Polska Wschodnia	2,0	EFRR	
Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej	0,7	EFRR	
16 Regionalnych Programów Operacyjnych	31,15	EFRR, EFS	Zarządy województw
Wspólna Polityka Rolna i Wspólna Polityka Rybołówstwa			
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	8,5	EFROW	Ministerstwo
Program Rybactwo i Morze	0,5	EFMR	Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Źródło: Portal Fundusze Europejskie, www.funduszeuropejskie.gov.pl.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego województwo otrzymało do dyspozycji 2 230 958 174 euro środków unijnych. Ubiegają się o nie m.in. samorządy, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy. Budżet RPO WL został podzielony na 14 części:

- I. *Badania i innowacje* – 100 416 755 euro z EFRR.
- II. *Cyfrowe lubelskie* – 72 255 674 euro z EFRR.
- III. *Konkurencyjność przedsiębiorstw* – 291 639 451 euro z EFRR.
- IV. *Energia przyjazna środowisku* – 150 866 891 euro z EFRR.
- V. *Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna* – 258 939 368 euro z EFRR.
- VI. *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* – 154 615 611 euro z EFRR.
- VII. *Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego* – 70 707 126 euro z EFRR.
- VIII. *Mobilność regionalna i ekologiczny transport* – 271 031 040 euro z EFRR.
- IX. *Rynek pracy* – 197 944 462 euro z EFS.
- X. *Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian* – 55 943 406 euro z EFS.
- XI. *Włączenie społeczne* – 180 510 722 euro z EFS.

- XII. *Edukacja, kwalifikacje i kompetencje* – 123 735 094 euro z EFS.
- XIII. *Infrastruktura społeczna* – 232 928 490 euro z EFRR.
- XIV. *Pomoc techniczna* – 69 424 084 euro z EFS.

Istnieje również możliwość wykorzystania środków finansowych z programów zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, zapewniających wsparcie w różnych obszarach³⁸:

- Program Horyzont 2020³⁹ ma stymulować prowadzenie prac badawczych na najwyższym poziomie, wspierać współpracę międzynarodową, innowacyjne przedsiębiorstwa itp. (80 mld euro);
- Program COSME⁴⁰ ma ułatwić małym i średnim przedsiębiorstwom dostęp do rynków na terenie Wspólnoty i poza nią, a także ma zapewnić łatwiejszy dostęp do finansowania poprzez gwarancje kredytowe i kapitał (2,3 mld euro);
- Program „Łącząc Europę”⁴¹ będzie najważniejszym instrumentem finansującym strategiczne inwestycje w infrastrukturę w zakresie budowy dróg, linii kolejowych, sieci energetycznych, a także rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych (33 mld euro);
- Program Erasmus+⁴² ma ułatwić pobyt młodych ludzi na stażach za granicą, co w rezultacie przyniesie poprawę ich umiejętności i zwiększy szansę na zatrudnienie (15 mld euro);
- Program Kreatywna Europa⁴³ więcej środków otrzyma europejska kultura, kino, telewizja, muzyka, literatura, teatr, dziedzictwo kulturowe i inne powiązane dziedziny (1,5 mld euro).

Od 2021 r. będzie także obowiązywać nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej, która istotnie może wpłynąć na możliwości rozwojowe gminy Puchaczów. Na kształt perspektywy budżetowej UE na lata 2021–2027 wpływ będzie miał także brexit, który spowoduje znaczną lukę w unijnym budżecie. Jednak kraje pozostające w UE zapłacą wyższe składki i nowy budżet unijny ma być większy niż poprzedni. Komisja zaproponowała przyjęcie długoterminowego budżetu wynoszącego 1 135 mld euro w środkach na zobowiązania (kwota wyrażona w cenach z 2018 r.), co stanowi równowartość 1,11% dochodu narodowego brutto krajów UE-27. Kwota środków na zobowiązania wyrażona w cenach bieżących (z uwzględnieniem inflacji) wyniosłaby 1 279 mld euro. Porozumienie w sprawie budżetu UE na lata 2021–2027 powinno zostać osiągnięte przed wyborami do Parlamentu Europejskiego i szczytem w Sibiu zaplanowanym na dzień 9 maja 2019 r.⁴⁴

Samorządy w Polsce mogą również korzystać z bezzwrotnej pomocy finansowej w postaci dwóch instrumentów pod nazwą: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy (tzw. fundusze norweskie). Środki finansowe pochodzą z trzech krajów Europejskiego Stowarzyszenie Wolnego Handlu, będących zarazem członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego – Norwegii, Islandii i Liechtensteinu. Oba Mechanizmy zostały objęte jednolitymi zasadami i procedurami oraz podlegają jednemu systemowi zarządzania i wdrażania w Polsce.

Kolejnym źródłem finansowania przedsięwzięć gminy mogą być środki programów priorytetowych realizowanych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Programy określają m.in. formy i warunki dofinansowania oraz szczegółowe kryteria wyboru

³⁸ Portal Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl.

³⁹ Szczegółowe informacje na temat Programu Horyzont 2020, www.ec.europa.eu/programmes/horizon2020.

⁴⁰ Szczegółowe informacje na temat Programu COSME, www.ec.europa.eu/growth/smes/cosme.

⁴¹ Szczegółowe informacje na temat Programu „Łącząc Europę”, www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/program-laczac-europe.

⁴² Szczegółowe informacje na temat Programu Erasmus+, www.ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus.

⁴³ Szczegółowe informacje na temat Programu Kreatywna Europa, www.ec.europa.eu/programmes/creative-europe.

⁴⁴ Więcej informacji na temat kształtu nowego budżetu UE na lata 2021–2027 znajduje się na stronie Komisji Europejskiej, https://ec.europa.eu/poland/news/180502_budzet_pl.

przedsięwzięć.⁴⁵ NFOŚiGW jest również krajowym operatorem Systemu Zielonych Inwestycji (GIS – Green Investment Scheme). Krajowy System Zielonych Inwestycji związany jest ze „znakowaniem środków finansowych pozyskanych ze zbycia nadwyżki jednostek emisji w celu zagwarantowania przeznaczenia ich na realizację ściśle określonych celów związanych z ochroną środowiska w państwie zbywcy jednostek”.⁴⁶

Ponadto liczne programy finansujące różnorodne dziedzinowe przedsięwzięcia samorządowe opracowywane są także przez poszczególne krajowe ministerstwa, a środki dystrybuowane w ramach nich pochodzą z budżetu państwa.

Pozyskiwanie źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się wyłącznie do ubiegania się o środki pochodzące z programów UE i programów krajowych. Władze gminy pod rozważę muszą brać też możliwość angażowania kapitału prywatnego, zaciągania zobowiązań na rynku finansowym oraz bieżące gospodarowanie mieniem gminy.

Kolejną szansą realizacji zadań inwestycyjnych gminy jest partnerstwo publiczno-prywatne. Odpowiednia alokacja ryzyka i sposób ujmowania zobowiązań wynikających z umowy stwarza możliwość ujęcia wydatków finansowych poza deficytem i długiem publicznym. Przeprowadzenie procedury wyboru partnera prywatnego i sformalizowanie umowy nie jest łatwym przedsięwzięciem, ale z punktu widzenia ograniczeń związanych z możliwością zadłużania się JST, może przynieść wymierne korzyści. Dobrze przemyślane i skonstruowane partnerstwo publiczno-prywatne pozwala realizować daną inwestycję bez nadmiernego obciążania budżetu gminy.

Możliwości inwestycyjne gminy mogą być zwiększone także w wyniku zaciągnięcia długu w postaci kredytu, pożyczki lub emisji obligacji komunalnych (w tym obligacji przychodowych). Instrumenty wspierające rozwój regionalny oferują takie instytucje finansowe jak Bank Światowy, Bank Rozwoju Rady Europy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Bank Gospodarstwa Krajowego oraz szereg banków komercyjnych. W przypadku korzystania ze zwrotnych źródeł finansowania zasadniczym kryterium wyboru oferty powinny być koszty pozyskania środków pieniężnych, ale również warunki współpracy z daną instytucją finansową.

Powyższe przykłady nie wyczerpują całego katalogu możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zamierzeń wynikających ze Strategii Rozwoju Gminy Puchaczów na lata 2018–2025. Dlatego konieczne jest staranne monitorowanie w zakresie pojawiających się możliwości zdobywania kapitału pieniężnego. W niektórych przypadkach pewnym ograniczeniem może być zdolność gminy do zapewnienia kapitału własnego. Niemniej rozmaite możliwości w zakresie inżynierii finansowej pozwalają skutecznie radzić sobie także z takimi ograniczeniami.

⁴⁵ Lista programów priorytetowych dostępna jest na stronie internetowej NFOŚiGW, www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-krajowe/informacje-ogolne.

⁴⁶ Więcej na stronie internetowej NFOŚiGW, www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/system-zielonych-inwestycji---gis.

Bibliografia

Sprawozdania, informacje, raporty i inne opracowania

1. Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w gminie Puchaczów w roku szkolnym 2011/2012, 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017
2. Ocena stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Łęcznej za 2017 r.
3. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Puchaczowie za 2016 i 2017 r.
4. Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Puchaczów za 2013, 2014, 2015, 2016 i 2017 r.

Dokumenty strategiczne (unijne, krajowe i regionalne)

1. *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013 r.
2. *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2010 r.
3. A. Juros, *Raport wstępny z monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w gminie wiejskiej Puchaczów (powiat łęczyński)*, Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych, Lublin 2018 r.
4. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Warszawa 2012 r.
5. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010 r.
6. *Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020. Umowa Partnerstwa*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2015 r.
7. *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2014 r.
8. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2015 r.
9. *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014 r.
10. *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska”*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2013 r.
11. *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017 r.
12. *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013 r.
13. *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013 r.
14. *Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015 r.
15. *Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014 r.
16. *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014 r.
17. *Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016–2021*, Starostwo Powiatowe w Łęcznej, Łęczna 2015 r.
18. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (aktualizacja)*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013 r.
19. *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej do 2022*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2013 r.
20. *Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)*, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Warszawa 2013 r.

21. *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2014 r.
22. *Strategia Sprawne Państwo 2020*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012 r.
23. *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2012 r.
24. *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2015 r.
25. *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2017.1778 t.j., z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U.2017.882 t.j., z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U.2018.1510 t.j., z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2017.1952 t.j., z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2015.1390 t.j., z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2018.1307 t.j., z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U.2018.554 t.j., z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2018.994 t.j., z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.2018.998 t.j., z późn. zm.).
10. Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2018.1508 t.j., z późn. zm.).

Źródła danych pierwotnych

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
2. Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny.

Źródła internetowe

1. Strona internetowa Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl.
2. Strona internetowa Komisji Europejskiej, www.ec.europa.eu/poland.
3. Strona internetowa Lokalnej Grupy Działania „Polesie” www.lgdpolesie.pl.
4. Strona internetowa Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, www.miiir.gov.pl.
5. Strona internetowa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, www.nfosigw.gov.pl.
6. Strona internetowa Państwowej Komisji Wyborczej, www.pkw.gov.pl.
7. Strona internetowa Urzędu Gminy Puchaczów, www.puchaczow.pl.

Spis tabel

Tabela 1: Podstawowe informacje o gminie Puchaczów	13
Tabela 2: Liczba ludności w poszczególnych sołectwach w gminie Puchaczów	15
Tabela 3: Współczynnik feminizacji	15
Tabela 4: Migracje na pobyt stały	18
Tabela 5: Stopa bezrobocia w gminie Puchaczów, w powiecie łączyńskim i w województwie lubelskim w latach 2010–2017 (w %)	20
Tabela 6: Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjum w gminie Puchaczów	25
Tabela 7: Wykaz dróg na terenie gminy Puchaczów	28
Tabela 8: Zasoby mieszkaniowe	30
Tabela 9: Sieć rozdzielcza urządzeń sieciowych na 100 km ²	32
Tabela 10: Mieszkania wyposażone w urządzenia sanitarno-techniczne	32
Tabela 11: Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	32
Tabela 12: Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł	35
Tabela 13: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów	35
Tabela 14: Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych (ha)	35
Tabela 15: Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości	36
Tabela 16: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007	37
Tabela 17: Liczba czytelników GBP	43
Tabela 18: Księgozbiór GBP w woluminach	44
Tabela 19: Liczba wypożyczeń księgozbioru	44
Tabela 20: Liczba zakupionych książek	44
Tabela 21: Klasy bonitacyjne gleb w gminie Puchaczów	51
Tabela 22: Ścieki oczyszczane w ciągu roku	53
Tabela 23: Struktura wiekowa pacjentów	54
Tabela 24: Struktura udzielonych porad	54
Tabela 25: Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną	57
Tabela 26: Zagrożenie przestępczością na terenie gminy Puchaczów w latach 2015–2017	62
Tabela 27: Dochody i wydatki budżetu gminy Puchaczów, zrealizowane w latach 2013–2017 (w zł)	65
Tabela 28: Struktura zrealizowanych dochodów i wydatków budżetu gminy Puchaczów	66
Tabela 29: Wykaz mierników i wskaźników służących do monitorowania stopnia realizacji Strategii	91
Tabela 30: Programy realizowane w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020	94

Spis rysunków

Rysunek 1: Granice administracyjne i położenie gminy Puchaczów w województwie	9
Rysunek 2: Mapa gminy Puchaczów	10
Rysunek 3: Mapa gminy Puchaczów – model sieci dróg	11
Rysunek 4: Mapa gminy Puchaczów – mapa Sołectwa	12
Rysunek 5 : Położenie gminy Puchaczów w powiecie łączyńskim	13

Spis wykresów

Wykres 1: Gęstość zaludnienia – ludność na 1 km ²	16
Wykres 2: Przyrost naturalny oraz urodzenia żywe i zgony na 1 000 ludności	16
Wykres 3: Małżeństwa na 1 000 ludności	16

Wykres 4: Ludność wg grup wieku.....	17
Wykres 5: Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku	17
Wykres 6: Migracje na pobyt stały wg kierunku.....	18
Wykres 7: Liczba pracujących ogółem	19
Wykres 8: Struktura pracujących	19
Wykres 9: Bezrobotni zarejestrowani ogółem	19
Wykres 10: Struktura zarejestrowanych bezrobotnych wg płci	20
Wykres 11: Frekwencja w wyborach samorządowych (2014 r.) i prezydenckich (2015 r.).....	21
Wykres 12: Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	21
Wykres 13: Budynki mieszkalne i mieszkania oddane do użytkowania.....	31
Wykres 14: Powierzchnia geodezyjna gminy Puchaczów według kierunków wykorzystania	34
Wykres 15: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON.....	36
Wykres 16: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w 2017 r.....	37
Wykres 17: Zmiany w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON	37
Wykres 18: Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki	38
Wykres 19: Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku	52
Wykres 20: Odsetek osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców w Polsce, Lublinie, województwie lubelskim i powiecie łęczyńskim (w %)	59
Wykres 21: Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem w powiecie łęczyńskim i poszczególnych gminach w latach 2015–2017	60
Wykres 22: Osoby w gminie Puchaczów zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem – podział ze względu na wiek	60
Wykres 23: Osoby w gminie Puchaczów zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem – podział ze względu na płeć.....	61
Wykres 24: Porównanie zrealizowanych dochodów i wydatków w latach 2013–2017 (w zł)	65